Lahti

Talousarvio 2027

Taloussuunnitelma 2027–2029

Kaupunginhallitus 2.11.2026

Kaupunginjohtajan katsaus

Rakennamme Lahden tulevaisuutta monenlaisten muutosten ympäröiminä. Pitkään jatkunut taloudellinen epävarmuus on haastanut niin julkista taloutta, yrityksiä kuin asukkaitakin. Juuri nyt on tärkeää katsoa eteenpäin luottavaisesti, mutta samalla realistisesti.

Vuoden 2027 talousarvio perustuu strategiaamme Lahti 2035 – Tehty kestäväksi. Strategiassa yhdistyvät kestävä kasvu, elinvoiman vahvistaminen, korkeakoulukaupungin kehittäminen sekä vastuullinen taloudenpito. Tavoittelemme kaupungin taloudessa tasapainoa, vaikka toimintaympäristöön liittyy edelleen merkittäviä epävarmuuksia.

Tehostamme kaupungin toimintaa hyödyntämällä teknologiaa ja tekoälyä taloussuunnitelmakaudella 2027–2029. Tavoitteenamme on johtaa tiedolla ja parantaa palvelujemme vaikuttavuutta. Palvelujen ja prosessien kehittämisessä käytämme uutta teknologiaa ja tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti.

Kaupungin tulevaisuuden suunnittelua tuetaan Aluepalveluohjelmalla, jonka tarkoituksena on varmistaa pitkäjänteinen ja tasapainoinen aluekehitys kaupungin eri osissa. Kaupunki investoi muun muassa kouluihin, päiväkoteihin ja liikuntapaikkoihin. Kaupunki on nostanut yhdeksi kärkitavoitteekseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin. Tähän liittyvät koulutuksen tukeminen, segregaation ehkäisy, turvalliset oppimisympäristöt sekä varhaisen tuen palvelut.

Keskustan kehittäminen, kampusalueselvitys ja Urheilukeskuksen investoinnit sekä vesiliikuntakeskus ovat hankkeita, jotka rakentavat tulevaisuuden Lahtea opiskelijoille, yrityksille, lapsiperheille – jokaiselle kaupunkilaiselle. Tunnustusta saaneet kaupunkikulttuuripalvelut puolestaan vahvistavat Lahden vetovoimaa ja lisäävät asukkaiden sitoutumista kotikaupunkiinsa.

Yksi Lahden tulevaisuuden merkittävimmistä, jopa historiallisista mahdollisuuksista on vahvistuva asema yliopistokaupunkina. LUT-yliopiston kasvu, uudet koulutusavaukset ja korkeakoulujen ympärille rakentuva tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta lisäävät kaupungin veto- ja pitovoimaa sekä luovat perustaa uusille työpaikoille ja yrityksille. Kasvavan opiskelijamäärän vaikutukset näkyvät vähitellen koko kaupungin elinvoimassa. Osaaminen, tutkimus ja yritysyhteistyö ovat tulevaisuuden kasvun tärkeimpiä lähteitä.

Meidän on tunnistettava myös Lahden suurin haaste. Työttömyys on yksi Suomen suurimpien kaupunkien korkeimmista, ja liian moni lahtelainen on jäänyt pitkäksi aikaa työelämän ulkopuolelle. Työllisyystilanne koskettaa paitsi yksittäisiä ihmisiä ja perheitä, myös koko kaupungin elinvoimaa ja taloutta. Siksi työllisyyden parantaminen on yksi tärkeimmistä tavoitteistamme. Uskomme kuitenkin, että käynnissä olevat investoinnit, korkeakoulutoiminnan kasvu sekä yritysten lisääntyvät sijoittumiset Lahteen luovat edellytyksiä myönteiselle käänteelle. Tavoitteemme on, että tulevien vuosien kasvu näkyy konkreettisesti uusina työpaikkoina, vahvempana osaamisena ja parempina mahdollisuuksina lahtelaisille.

Myös väestökehitys vahvistaa luottamusta tulevaisuuteen. Lahden väkiluku kasvaa edelleen muuttovoiton ansiosta, ja tavoitteenamme on ylittää 125 000 asukkaan raja seuraavien vuosien aikana. Kasvu tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia kaupungin kehittämiseen. Väestörakenteen muutokset edellyttävät pitkäjänteistä suunnittelua, jotta asuminen, palvelut ja kaupunkiympäristö vastaavat eri elämäntilanteissa olevien asukkaiden tarpeisiin. Tavoitteemme on, että yhä useampi Lahteen opiskelemaan tai töihin muuttava näkee kaupungin myös pitkäaikaisena kotipaikkanaan.

Lahden menestys perustuu vastuullisuuteen. Tavoitteemme hiilineutraalina ja luontopositiivisena kaupunkina eivät ole erillisiä projekteja, vaan osa kaikkea päätöksentekoa. Tulevaisuuden vetovoimaisimmat kaupungit ovat niitä, jotka onnistuvat yhdistämään kasvun, kestävyyden ja hyvän elämän.

Toimintaympäristön epävarmuuksista huolimatta Lahdessa tulevaisuus näyttäytyy myönteisenä. Meillä on kasvava yliopistokaupunki, merkittäviä investointeja, vahva kulttuuri- ja tapahtumakaupunki sekä ennen kaikkea ihmiset, joiden osaaminen, sitoutuminen ja yhteistyökyky tekevät kehityksen mahdolliseksi.

Niko Kyynäräinen

Lahdessa 2.11.2026
Niko Kyynäräinen
Kaupunginjohtaja

Sisällys

1. Yleinen osa **5**
- **1.1.** Talousarvion rakenne 5
- **1.2.** Lahden kaupungin organisaatio 6
- **1.3.** Lahti-konserni 6
  - **1.3.1.** Lahti-konsernin yleiset tavoitteet 7
  - **1.3.2.** Yhtiökohtaiset tavoitteet 7
  - **1.3.3.** Lahti-konsernirakenne 9
- **1.4.** Toimintaympäristö 10
  - **1.4.1.** Lahden väestökehitys 10
  - **1.4.2.** Asuminen ja asuntorakentaminen 10
  - **1.4.3.** Ilmasto- ja luontotyö 12
  - **1.4.4.** Työllisyys ja elinvoima 12
  - **1.4.5.** Hyvinvoinnin edistäminen 13
  - **1.4.6.** Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kaupunkikonsernissa 15
- **1.5.** Talouden kehitysnäkymät 17
- **1.6.** Henkilöstön kehitysnäkymät 19

2. Strategiaosa **23**
- **2.1.** Strategian valmistelu, toteutus ja seuranta 24
- **2.2.** Toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2027 24

3. Talousosa **34**
- **3.1.** Talousarvion sitovuus ja taloutta ohjaavat kriteerit 34
  - **3.1.1.** Sitovuus 34
  - **3.1.2.** Avustusten myöntäminen 35
  - **3.1.3.** Hankinnat 35
- **3.2.** Ilmastobudjetointi 36
- **3.3.** Talouden tasapainottaminen 37
- **3.4.** Käyttötalousosa 38
  - **3.4.1.** Konsernihallinto 38
  - **3.4.2.** Elinvoiman palvelualue 44
  - **3.4.3.** Sivistyksen palvelualue 57
  - **3.4.4.** Kaupunkiympäristön palvelualue 64
- **3.5.** Tuloslaskelmaosa 71
  - **3.5.1.** Tuloslaskelma 71
  - **3.5.2.** Verotulot 72
  - **3.5.3.** Valtionosuudet 74
  - **3.5.4.** Korkotulot ja -menot 74
  - **3.5.5.** Muut rahoitustulot ja -menot 74
- **3.6.** Investointiosa 75
  - **3.6.1.** Kiinteä omaisuus 75
  - **3.6.2.** Talonrakennus 76
  - **3.6.3.** Julkinen käyttöomaisuus 78
  - **3.6.4.** Irtain omaisuus 79
  - **3.6.5.** Arvopaperit ja osuudet 79
- **3.7.** Rahoitusosa 80
  - **3.7.1.** Rahoituslaskelma 80
  - **3.7.2.** Antolainat 81
  - **3.7.3.** Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat 81

4. Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen **83**

5. Liitteet **85**
- **5.1.** Strategian avainluvut 85
- **5.2.** Toiminnan tunnusluvut 89

1

Yleinen osa

1. Yleinen osa

1.1. Talousarvion rakenne

Talousarvion valmistelua ohjaa kuntalaki (2015/410) sekä Suomen Kuntaliiton ja kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston antamat ohjeet ja suositukset talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelusta ja sisällöstä. Lahden kaupungin taloussuunnitelma laaditaan vuosittain kolmivuotisena ja investointisuunnitelma viisivuotisena. Kaupunginvaltuusto hyväksyy ne talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio jakautuu yleiseen-, strategia-, talous- sekä hyväksymisosiin.

Yleisessä osassa esitellään Lahden kaupungin organisaatio ja Lahti-konsernin tavoitteet sekä kuvataan toimintaympäristöä. Toimintaympäristö sisältää myös hyvinvoinnin edistämisen sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osuudet. Lisäksi yleisestä osasta löytyvät talouden ja henkilöstön kehitysnäkymät. Talouden kehitysnäkymissä luodaan katsaus kansantalouden, kunnallistalouden ja kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen. Henkilöstön kehitysnäkymiä käsitellään laadullisista näkökulmista.

Strategiaosassa kuvataan kaupungin strategian valmistelu ja seuranta sekä strategian toimenpiteet talousarviovuodelle. Strategian toimenpiteiden osalta kerrotaan toimenpiteen toteuttamisesta vastuussa oleva palvelualue.

Talousosa jakautuu sitovuus-, ilmastobudjetointi-, talouden tasapainottaminen-, käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- sekä rahoitusosiin. Talousarvion sitovuusosassa kerrotaan talousarvion kaupunginvaltuustoon nähden sitovat tasot ja niiden sitovuudet sekä annetaan taloutta ohjaavia kriteereitä. Käyttötalousosassa esitetään sitovien tasojen talousarvion sisältämät tuloarviot ja määrärahat. Laskelmat sisältävät kaupungin sisäiset ja ulkoiset erät. Tuloslaskelmaosassa on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, joka osoittaa tulorahoituksen riittävyyden palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmaosassa kuvataan myös verotulot ja valtionosuudet sekä rahoitustulot ja -menot. Investointiosassa on kuvattu kaupungin investointitulot ja -menot investointiryhmittäin sekä hankekohtaisesti. Investointitulot eivät sisällä käyttöomaisuuden myyntivoittoja. Rahoitusosassa esitetään, miten investoinnit, muut sijoitukset pysyviin vastaaviin ja pääoman palautukset tulorahoituksen lisäksi rahoitetaan.

Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen -osassa esitetään kohdat, joista kaupunginvaltuuston tulee tehdä päätös. Strategiset mittarit sekä toiminnan tunnuslukutaulukot ovat talousarvion liitteenä.

Käyttötalousosan toimintaa kuvaavissa mittareissa käytetään Lahden kaupungin oman väestöennusteen mukaisia asukaslukuarvioita. Vuoden 2025 asukasluku on lopullinen, toteutunut asukasluku.

Taulukoissa vertailutietona käytetyt TP 2025 -luvut eivät sisällä tilinpäätöksessä tehtyjä eliminointeja.

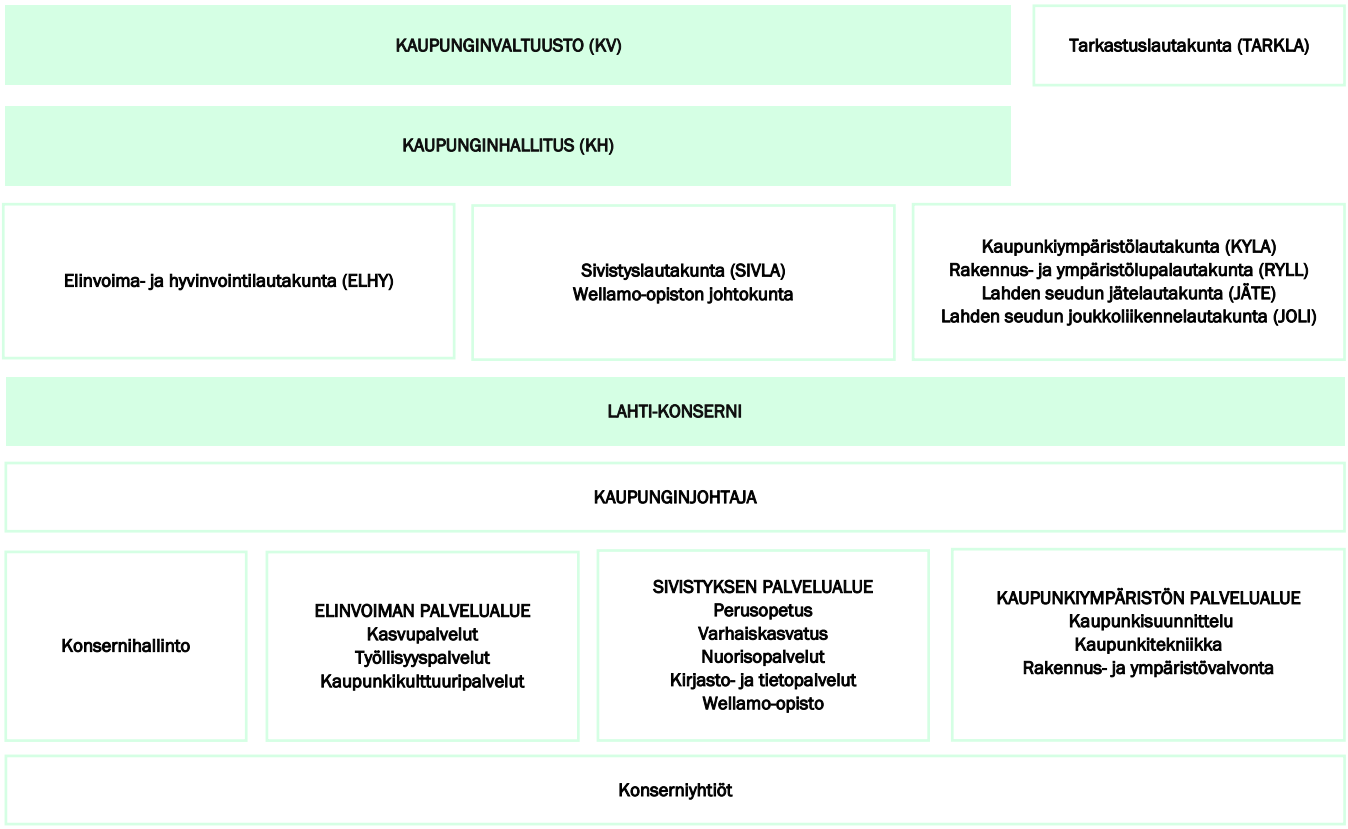
Taulukoissa käytetään seuraavia lyhenteitä:

- TP = tilinpäätös
- KS+LTA:t = käyttösuunnitelma ja lisätalousarviot
- TA = talousarvio
- TS = taloussuunnitelma

Mittareissa käytettävät asukasluvut:

- 2025: 121 832
- 2026: 122 166
- 2027: 122 476

1.2. Lahden kaupungin organisaatio

Tarkemmat palvelualueiden organisaatiokaaviot löytyvät Lahden www-sivuilta https://www.lahti.fi/tietoa-lahdesta/kaupungin-organisaatio.

1.3. Lahti-konserni

Konsernin toiminnan ohjaus
Lahden kaupungin omistajapolitiikan lähtökohtana on resurssien suuntaaminen kaupunkia parhaiten palvelevalla tavalla. Omistajaohjauksen tehtävänä on huolehtia konsernin omaisuudesta ja pääoman tehokkaasta käytöstä. Lahti-konsernin omaisuuden jälleenhankinta-arvo on noin 1,5 mrd. euroa. Tavoitteellinen omistajuus on konsernin toiminnan ja talouden ohjauksessa merkittävin tekijä.

Kaupungin strategiset linjaukset ohjaavat konsernissa yhteisöjen ja säätiöiden toimintaa ja omistusta. Omistaja-arvo perustuu yhteisön tai säätiön strategiseen, taloudelliseen tai toiminnalliseen merkitykseen omistajalle. Omistamisella voi olla myös puhtaasti taloudellisia tavoitteita, jolloin yhtiöiden osinkotavoitteet ovat merkittävä osa talousarviota. Tytäryhteisöjen ja säätiöiden rooli Lahden kaupungin strategian toteutumisessa on merkittävä. Tavoitteiden toteutumista seuraa kaupunginhallitus.

Lahti-konsernin tulevia tapahtumia
Kaupunginvaltuuston 13.12.2021 § 151 hyväksymien Lahti-konsernin omistajaohjauksen periaatteiden ohjaamana kaupunki jatkaa aktiivista omistajuutta ja tarkastelee omistamisen tarkoituksenmukaisuutta sekä perusteita säännöllisesti. Lahti-konsernissa luottoriskiä hallitaan arvioimalla annettujen lainojen ja takausten riskejä. Riskienhallinnalla voidaan tasata ja vähentää konsernin rahoitusriskejä ja valvoa kokonaisriskien kehittymistä.

Konserniyhtiöiden osinkotavoite	TA 2027
Lahden Talot Oy -alakonserni	800 000
Lahti Aqua Oy -alakonserni	2 500 000
Lahti Energia Oy -alakonserni	7 500 000
Spatium Toimitilat Oy -alakonserni	80 000
Eventum Lahti Oy	20 000
Yhteensä	**10 900 000**

1.3.1. Lahti-konsernin yleiset tavoitteet

Lahti-konsernin yhtiöille asetetaan seuraavat, kaikkia yhtiöitä koskevat yleiset tavoitteet:

- Henkilöstötyytyväisyyden mittaaminen säännöllisesti eNPS-menetelmällä ja jatkuva parantaminen.
- Konserniyhtiöiltä edellytetään tervettä pitkäjänteistä taloudenpitoa ja kannattavuutta.
  - Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen taloudelliset tunnusluvut ovat edellisvuotta paremmat.
- Yhtiöt edistävät hiilineutraalia rakentamista ja kiertotaloutta omissa rakennushankkeissaan.
- Tytäryhteisöjen tulee tehdä hankintoja kestävästi ja hankinnoillaan tukea alueen yritysten innovaatioita ja edistää niiden markkinoille pääsyä ja kilpailukykyä.
  - Tavoitteeksi asetetaan, että tytäryhteisöjen hankinnat kohdentuvat alueen yrityksiin edellisvuotta enemmän.
  - Yritykset huomioivat hankinnoissaan luonto- ja kiertotalouskriteerit vuonna 2028. Yritykset valmistautuvat raportoimaan hankintojen luontojalanjäljen vuonna 2030.
  - Hankinnoissa tulee soveltaa ympäristökriteerien lisäksi sosiaalisia ja eettisiä kriteerejä.
- Tytäryhteisöjen tulee madaltaa työttömien ja opiskelijoiden kynnystä siirtyä työelämään palkkaamalla tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä.
  - Tavoitteeksi asetetaan, että tukityöllistettyjä, harjoittelijoita ja kesätyöntekijöitä palkataan edellisvuotta enemmän.
- Yhtiöt kehittävät omaa vastuullisuusraportointiaan olennaisuusarvioon ja sidosryhmätarpeisiin perustuen esimerkiksi CSRD-raportoinnin tai GRI-raportoinnin mukaisesti. Yhtiöiden tulee edetä raportoinnissa auditointien suuntaan yhtiön valitsemassa aikataulussa ja muodossa.
- Yhtiöt toteuttavat laatimiaan yhtiökohtaisia hiilineutraaliustiekarttoja.
  - Yhtiöt laativat päästölaskelmat ja raportoivat mahdolliset päästökompensaatiot joka toinen vuosi. Seuraavan kerran raportoidaan vuodesta 2028.
  - Tavoitteena on hiilineutraalius Lahti-konsernin tasolla Lahden kaupungin aikataulun mukaisesti. Päästökompensaatiot ovat yhtiöiden omassa harkinnassa.
- Yhtiöt toteuttavat valmistelemansa tiekartan toimenpiteitä luontopositiivisuuden edistämiseksi ja raportoivat niistä.
- Yhtiöt nimeävät vähintään yhden työntekijän korkeakoulu- ja oppilaitosyhteyshenkilöksi.
- Yhtiöt lisäävät TKI (tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio) -panostuksia ja raportoivat TKI-toimet ja niihin käytetyt eurot.
- Yhtiöt tekevät suunnitelman tekoälyn käytöstä ja sen periaatteista.
- Yhtiöt toteuttavat kestävän liikkumisen ratkaisuja.
- Yhtiöt panostavat oman hallituksensa ja muiden toimielintensä jäsenten osaamisen kehittämiseen valitsemallaan tavalla vuoden 2027 aikana.

1.3.2. Yhtiökohtaiset tavoitteet

Asuminen ja toimitilat

Lahden Talot Oy -alakonserni

- Vuokra-asuminen on turvallista ja kohtuuhintaista. Energiatehokkuutta parannetaan.
- Konserniin sijoitettu pääoma on tuottavaa.
- Lahden kaupungin maa- ja asuntopoliittisen ohjelman noudattaminen.
- Yhtiön tulee selvittää opiskelija-asuntojen kysynnän tarve ja varmistaa, että jokaiselle opiskelijalle voidaan tarjota asuntohuomioiden myös jo kaupungissa oleva asuntokanta.
  - Vuonna 2027 Lahden Talot panostavat aktiivisesti opiskelija-asumisen kehittämiseen ja viestintään. Palvelu tehdään suomeksi ja englanniksi.
- Yhtiön tulee valmistella omaan toimintaansa liittyen segregaation ja asunnottomuuden ehkäisemiseen liittyvä toimenpidesuunnitelma.

Spatium Toimitilat Oy -alakonserni

- Emoyhtiön sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2027 vähintään kaksi prosenttia.
- Konsernin tilojen vuokrausaste vähintään 96 prosenttia.
- Yhteistyönä Lahden seutu – Lahti Region Oy:n (Business Lahden) Invest In -toimintojen kanssa luoda edellytyksiä tuoda Lahteen uusia sijoittuvia yrityksiä ja työpaikkoja.
- Päivitetään tammi–kesäkuun 2027 aikana suunnitelma tytäryhtiö Paavolakiinteistöt Oy:n toiminnan jatkokehittämiseksi sisältäen eri kehitysvaihtoehdot ja mahdollisen yhtiöstä tai kiinteistöstä luopumisen.

Alueellinen kehittäminen

Eventum Lahti Oy

- Sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2027 positiivinen.
- Lahti-konsernin tapahtumatoimijoiden keskinäisen yhteistyön koordinointi ja kehittäminen tapahtumaohjelman tavoitteiden toteutumiseksi.

- Luodaan kaupungin kanssa yhteistyömalli, jolla lastentapahtumien yleisöä kasvatetaan 10 prosentilla.
- Lahden aseman vahvistaminen kasvavana ja elinvoimaisena tapahtumakaupunkina.
- Sibeliustalon vetovoimaisuuden vahvistaminen.
    - Vuonna 2027 vierailijoiden ja tapahtumien määrä kasvaa viisi prosenttia edellisestä vuodesta.

Lahden seutu – Lahti Region Oy (Business Lahti)

- Määritetään prosessi yritysten TKI-tarpeiden tunnistamiseksi ja välittämiseksi Lahdessa toimiville korkeakouluille.
- Otetaan käyttöön Invest in -työssä entistä proaktiivisempi ja tuloksista palkitseva myyntimalli, joka kohdistaa myynnin yhteisesti sovitulle strategisille painopistealueille.
- Osallistutaan Lahden kaupungin ja yritysten välisten ilmasto- ja luontokumppanuuksien kehittämiseen yhteisesti sovituilla strategisilla painopistealueilla. Kumppanuuksien tavoitteena on vauhdittaa sekä ympäristötyötä että -liiketoimintaa.
- Kansainvälisten majoitusvuorokausien kasvu Lahdessa yli kolme prosenttia ja kotimaisten majoitusvuorokausien kasvu yli neljä prosenttia vuositasolla, kesäajan kasvu 20 prosenttia.
- Kehitetään aktiivisesti matkailun tuotteistamista (ml. luonto-, liikunta-, tapahtuma- ja kulttuurimatkailu) ja palvelujen markkinointia kotimaassa (erityisesti pääkaupunkiseutu) ja kansainvälisesti.
    - Luodaan pääkaupunkiseudun kansainvälisille matkailijoille kohdennettuja Päivä Lahdessa -konsepteja/paketteja.
- Osallistuminen yhteistyössä elinkeinoyhtiöiden kanssa toimialan investointien houkutteluun seudulle osana matkailun kasvustrategiaa.
- Sijoitus Suomen suosituimpien kongressialueiden joukossa paranee.
    - Vuonna 2027 Lahteen vahvistetaan vähintään 20 uutta tiede- tai kongressitapahtumaa Lahti Convention Bureaun avustamana (voivat tapahtua vuosien 2027–2029 aikana).

Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy

- Yhtiön toiminnan hallittu alasajo.

Infrastruktuurin ylläpito

Lahden Pysäköinti Oy -alakonserni

- Sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2027 positiivinen.
- Latausinfran kehittäminen ja latauspisteiden lisääminen kysyntäpohjaisesti vuosittain.
- Liikkumisen ratkaisuja koskevan datan kerääminen päätöksenteon käyttöön.
- Aktiivinen osallistuminen kaupunkitasoiseen pysäköintiratkaisujen suunnitteluun.
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja keskustan vehreyttäminen yhtiön operoimissa kiinteistöissä.

Lahti Aqua Oy -alakonserni

- Edellytysten luominen veteen ja vesiosaamiseen sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen perustuvien tuote- ja palvelukonseptien muodostumiselle.
- Kaupungille kuuluvan vastuun kantaminen hulevesien hallinnasta asemakaava-alueella kaupungin puolesta, erikseen sovittavalla tavalla.
- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2027 vähintään kahdeksan prosenttia.
- Asiakastyytyväisyyden seuranta ja pitäminen hyvällä tasolla.

Lahti Energia Oy -alakonserni

- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2027 vähintään seitsemän prosenttia.
- Asiakastyytyväisyyden seuranta ja pitäminen hyvällä tasolla.

Salpakierto Oy -alakonserni

- Korkea yhdyskuntajätteen kierrätysaste. Tavoitteena edellisvuotta korkeampi kierrätysaste ja kierrätysaste 65 prosenttia vuonna 2035.
- Konsernin sijoitetun pääoman tuotto kasvava, ollen vuonna 2027 vähintään viisi prosenttia.
- Asiakastyytyväisyyden seuranta ja pitäminen hyvällä tasolla.

Palvelutuotanto

Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Tilikauden tulos positiivinen.
- Työllistämisvaikutusten kasvattaminen ja monimuotoisten työpolkujen mahdollistaminen.

Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy -alakonserni

- Käyttäjä- ja tilaaja-asiakkaiden korkea tyytyväisyys.
- Tilikauden tulos positiivinen.

- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen; tavoitteena kasvattaa kouluruokailuun osallistuvien määrää.

1.3.3. Lahti-konsernirakenne

Lahden kaupunkikonserni — Omistukset on esitetty konsernin omistusosuuksina. 17.8.2026

Yhteisöt	Konsernin omistusosuus		Konsernin omistusosuus
Asuminen ja toimitilat		**Infrastruktuurin ylläpito**	
Lahden Talot Oy (alakonserni)	100,00 %	Kiinteistö Oy Hansaparkki	56,88 %
Lahden Asunnot Oy	100,00 %	Kiinteistö Oy Lahden Siltavouti	100,00 %
Lahden Palveluasunnot Oy	100,00 %	Lahden Pysäköinti Oy	100,00 %
Lahden Rudolf Steiner -koulun Talo Oy	91,70 %	Lahden Sairaalaparkki Oy	62,00 %
Radio- ja tv-museosäätiö	50,00 %	Lahti Aqua Oy (alakonserni)	100,00 %
Spatium Toimitilat Oy (alakonserni)	100,00 %	Aqua Palvelu Oy	100,00 %
Lahden Jäähalli Oy	99,50 %	Aqua Verkko Oy	100,00 %
Kiinteistö Oy Lahden Tiedepuisto	54,60 %	Lahti Energia Oy (alakonserni)	100,00 %
Paavolakiinteistöt Oy	100,00 %	Lahti Energia Sähköverkko Oy	100,00 %
		Salpakierto Oy (alakonserni)	60,15 %
		Salpamaa Oy	60,15 %
Alueellinen kehittäminen		**Palvelutuotanto**	
KOKO Lahti Oy	100,00 %	Lahden Konservatorio Oy	50,57 %
Lahti Events Oy	100,00 %	Päijät-Hämeen Ateriapalvelut Oy (alakonserni)	64,36 %
Lahden seutu – Lahti Region Oy	52,90 %	Ateriasisko Oy	64,36 %
Lahden Seudun Kehitys Oy LADEC	87,50 %	Päijät-Hämeen Laitoshuoltopalvelut Oy	56,66 %
Eventum Lahti Oy	100,00 %		

Kuntayhtymät	Konsernin omistusosuus		Konsernin omistusosuus
Alueellinen kehittäminen		**Palvelutuotanto**	
Päijät-Hämeen Liitto kuntayhtymä	58,08 %	Hollolan-Lahden vesilaitos kuntayhtymä	40,00 %
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä (alak.)	64,07 %		
Salpaus-palvelut Oy	64,07 %		

Osakkuusyhteisöt	Konsernin omistusosuus
Provincia Oy	41,73 %

Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt	Konsernin omistusosuus		Konsernin omistusosuus
Asunto Oy Kittilän Petsukka	33,33 %	Seponkadun Pysäköinti Oy	26,00 %
Kiinteistö Oy Lahden Laiturikadun Pysäköinti	32,53 %	One1 Oy	50,00 %
Riihelän Huolto Oy	41,75 %		

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty emoyhteisö Lahden kaupunki sekä tytäryhteisöt, kuntayhtymät ja osakkuusyhteisö, joissa Lahden kaupunki on jäsenenä. Kuntayhtymät on yhdistelty omistusosuuden mukaan. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltyjen yhteisöjen yksityiskohtaisemmat tiedot on esitetty konsernin liitetiedoissa.

1.4. Toimintaympäristö

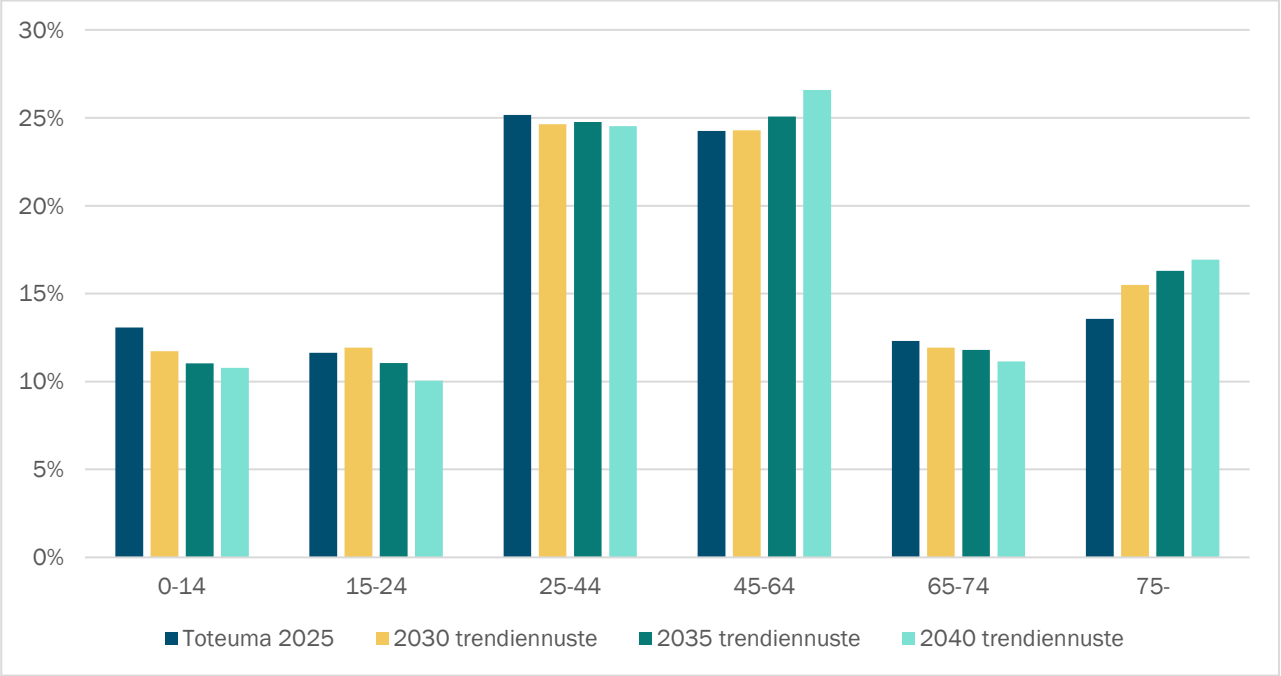
1.4.1. Lahden väestökehitys

Lahti on Suomen yhdeksänneksi suurin kaupunki. Vuoden 2025 lopussa kaupungissa oli 121 832 asukasta ja väkiluku kasvoi vuoden aikana 495 henkilöllä. Vuosina 2020–2025 väkiluku kasvoi yhteensä 2 009 asukkaalla eli keskimäärin 335 asukkaalla (0,3 prosenttia) vuodessa. Väestönkasvu on perustunut muuttovoittoon sekä ulkomailta, että muualta Suomesta. Vuonna 2025 Lahti sai muuttovoittoa ulkomailta 905 henkilöä. Muuttovoittoa ulkomailta selittää osittain se, että vuoden 2025 aikana 276 ukrainalaista sai kotikunnakseen Lahden. Vuonna 2025 vieraskielisten osuus väestöstä oli 11,0 prosenttia ja ulkomaan kansalaisten 7,3 prosenttia.

Lahden väestörakenne muuttuu tulevina vuosina: lasten osuus pienenee, kun taas 45–64-vuotiaiden ja yli 75-vuotiaiden osuudet väestössä kasvavat. Trendinmukaisen väestöennusteen mukaan alle 15-vuotiaiden määrä vähenee vuoden 2025 tasosta 1 479 henkilöllä vuoteen 2030, 2 229 henkilöllä vuoteen 2035 ja 2 534 henkilöllä vuoteen 2040 mennessä. Samaan aikaan 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa vastaavasti 2 277, 3 319 ja 3 370 henkilöllä. Työikäisten määrä kasvaa 631 henkilöllä vuoteen 2030, 1 149 henkilöllä vuoteen 2035 ja 1 633 henkilöllä vuoteen 2040 mennessä.

Väestöllinen huoltosuhde kertoo, kuinka paljon alle 15-vuotiaita ja 65 vuotta täyttäneitä on sataa työikäistä kohti. Mitä pienempi luku on, sitä parempi on huoltosuhde. Vuonna 2025 Lahdessa oli 63,8 lasta tai vanhusta sataa työikäistä kohden, koko maassa 61,6. Väestöllinen huoltosuhdeluku on Tilastokeskuksen arvion mukaan vuonna 2030 Lahdessa 63,6 ja koko maassa 60,6, vuonna 2035 Lahdessa 63,9 ja koko maassa 60,5 sekä vuonna 2040 Lahdessa 63,3 ja koko maassa 59,6. Lahden huoltosuhde säilyy siten koko maan tasoa korkeampana. Ikääntyneiden määrän kasvu nostaa huoltosuhdetta, mutta lasten määrän väheneminen ja työikäisten määrän kasvu tasapainottavat kehitystä.

Lahden väestön ikäryhmittäiset osuudet vuosina 2025, 2030, 2035 ja 2040

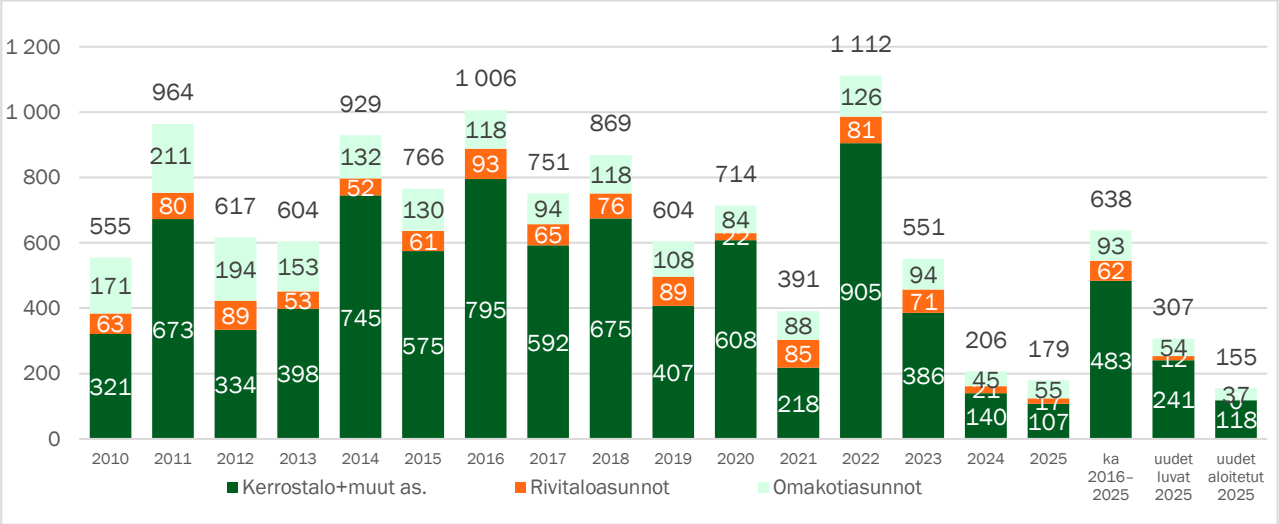
Lähde: Tilastokeskus ja Lahden oma trendinmukainen väestöennuste 2026–2045 (toteutunut väkiluku 2025: 121 832, ennuste 2030: 123 262, ennuste 2035: 124 071, ennuste 2040: 124 300)

1.4.2. Asuminen ja asuntorakentaminen

Lahdessa oli vuoden 2025 lopussa yhteensä 66 823 asuntokuntaa. Näistä 66,9 prosenttia asui kerrostaloissa, 23,6 prosenttia omakoti- ja paritaloissa ja 8,5 prosenttia rivitaloissa. Asuntokuntien keskikoko oli 1,78 henkilöä (koko maassa 1,92 henkilöä). Suurin osa asuntokunnista, 52,6 prosenttia, oli yhden henkilön asuntokuntia. Kahden henkilön asuntokuntia oli 29,8 prosenttia, kolmen henkilön asuntokuntia oli 8,5 prosenttia ja yli kolmen henkilön asuntokuntia oli 9,1 prosenttia. Asuntokunnista 54,2 prosenttia asui omistusasunnoissa, 42,4 prosenttia vuokra-asunnoissa ja loput 3,4 prosenttia muulla hallintaperusteella sisältäen muun muassa asumisoikeusasunnot.

Lahden asuntorakentaminen on ollut voimakkainta viime vuosituhannen puolella. Noin 20 prosenttia asunnoista on valmistunut vuosien 1970–1979 aikana. Toiseksi eniten, noin 17,5 prosenttia, valmistui vuosina 1960–1969 ja kolmanneksi eniten, noin 13 prosenttia, valmistui vuosina 1980–1989. 700 asunnon vuosituotantotavoite on viimeisen kymmenen vuoden asuntotuotannon keskiarvon mukaan lähes toteutunut, vaikka 2000-luvulla asuntotuotanto onkin vuositasolla heilahdellut ylös ja alas noin kolmen vuoden sykleissä. Vuoden 2022 ennätyksellisestä yli tuhannen asunnon tuotannosta alkanut jyrkkä lasku jatkui vuonna 2025, kun asuntoja valmistui ainoastaan 179 kappaletta. Asuntorakentamishankkeiden vähäiset määrät eivät osoita Lahdessa suhdanteen muutosta.

Asuntotuotanto Lahdessa talotyypeittäin vuosina 2010–2025

Rakentamisen toimintaympäristö on muuttunut Lahdessa merkittävästi viime vuosina. Korkotason nousu, elinkustannusten nousu ja maailmanpoliittinen epävarmuus ovat hiljentäneet asuntomarkkinat. Lisäksi vuokra-asunnoista on viime vuosien runsaan tuotannon vuoksi syntynyt lievää ylitarjontaa.

Lahden asuntomarkkinoihin vaikuttavista positiivisista tekijöistä, kuten palkkaratkaisujen tuomasta ostovoiman kasvusta, korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvusta ja Lahden positiivisista elinkeinoelämän uutisista huolimatta asuntorakentamisen määrän nousun odotetaan olevan Lahdessa suhteellisen hidasta tulevina vuosina. Asuntorakentamisen lamaa on syventänyt nykyisen hallitusohjelman aikana valtion suorittamat tuetun asuntotuotannon leikkaukset, joiden seurauksena on muun muassa opiskelija-asuntojen rakentamisen investointiavustus lopetettu. Korkeakouluopiskelijoiden määrän kasvun tuomaan asuntotuotannon lisäkysyntään onkin nyt löydettävä muita keinoja.

Lahden tarvelähtöinen asuntotuotantoennuste vuosille 2025–2040 perustuu tehtyihin skenaariomallinnuksiin, toteutuneeseen asuntotuotantoon sekä niiden perusteella tehtyyn analyysiin. Lopullisessa tarvelähtöisessä asuntotuotantoennusteessa on huomioitu vallitseva haastava markkinatilanne, minkä takia asuntorakentamisen on ennustettu aktivoituvan Lahdessa vasta 2020-luvun loppupuolella. Kokonaisvolyymin on arvoitu Lahdessa laskevan viimeisen 10 vuoden noin 700 asunnon vuotuisesta keskiarvosta noin 500 asunnon tasolle.

Newsecin laatiman Asuntotuotantoskenaariot Lahdessa -tarkastelun perusteella Lahden asuntotuotantotarve vuosille 2025–2040 on esitetty alla.

Asuntotyyppi	Toteuma	Newsecin arvion mukainen asuntotuotantotarve keskimäärin vuodessa (asuntoa)		
	2020–2024	2025–2029	2030–2034	2035–2040
kerrostaloasunto	467	376	519	382
rivitaloasunto	78	54	67	55
omakotitaloasunto	93	64	80	65
Yhteensä	**638**	**494**	**666**	**502**

Tonttivaranto

Lahdessa on tällä hetkellä erinomainen, noin 0,5 milj. k-m² kerrostalotonttireservi, joka vastaa yli 10 vuoden keskimääräistä kerrostaloasuntotuotantotarvetta. Reservistä yksityisessä omistuksessa on noin 75 prosenttia ja kaupungin omistuksessa noin 25 prosenttia. Sen sijaan hyvällä paikalla sijaitsevasta pientalotonttireservistä on puutetta, minkä takia asuntotuotannon kaavoituspanokset on nyt suunnattu tälle sektorille merkittävimpien kohteiden ollessa Hennalassa, Renkomäessä ja Karistossa.

1.4.3. Ilmasto- ja luontotyö

Hallitusten välinen ilmastopaneeli IPCC on osoittanut, että maapallon keskilämpötilan nousu tulisi pysäyttää 1,5 asteeseen. Euroopan Unioni on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuonna 2050 ja Suomen valtio vuoteen 2035 mennessä. Viime vuosina myös luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on noussut ilmaston rinnalle keskeiseksi tavoitteeksi. YK:n biodiversiteettisopimus (CBD) on keskeisin luonnon monimuotoisuutta turvaava sopimus. Suomi edistää osaltaan EU:n kunnianhimoisia tavoitteita, joiden avulla luontokato pysäytetään vuoteen 2030 mennessä.

Lahdessa ilmasto- ja luontotyötä ohjaavat valtuustosopimukseen ja kaupungin strategiaan kirjatut tavoitteet hiilineutraaliudesta ja luontopositiivisuudesta. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin. Skenaariotarkastelun perusteella tavoiteltuun päästövähennykseen voidaan päästä lähivuosina, mutta se edellyttää vaikuttavia toimenpiteitä. Ilmasto-ohjelma päivitettiin alkuvuodesta 2026, ja se sisältää uutena elementtinä priorisoituja toimenpiteitä. Niiden edistäminen on arvioitu hiilineutraaliustavoitteen näkökulmasta vaikuttavimmaksi ja kiireellisimmäksi. Ensimmäinen luontopositiivisuustiekartta valmistui myös alkuvuodesta 2026. Tiekarttaan kootut toimenpiteet vievät meitä kohti vuoden 2030 tavoitetta, mutta eivät yksinään riitä luontopositiivisuustavoitteen saavuttamiseksi. Tarvitsemme tiivistä yhteistyötä asukkaiden ja yritysten kanssa.

Lahden kaupungin omat ilmastotoimet kohdistuvat erityisesti energian ja liikenteen päästöjen vähentämiseen ja maankäytön hiilinielujen vahvistamiseen. Kaupunki ei voi vaikuttaa suoraan kaikkiin päästöihin, joten tavoitteisiin pääseminen vaatii aktiivisuutta alueen muiltakin toimijoilta, mukaan lukien asukkaat, yritykset, yhteisöt ja yhdistykset. Myös kansallisen ilmastopolitiikan tulisi jatkua kunnianhimoisella linjalla. Ilmastobudjetoinnilla ilmastotoimet kytketään entistä tiiviimmin taloussuunnitteluun.

Lahdessa tehdään paljon myös ilmastonmuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen tähtääviä toimia. Planetaarisen terveyden näkökulma yhdistää ilmasto- ja luontotyön alueellisiin hyvinvointi- ja terveystoimiin. Päästövähennystyöstä ja ilmastobudjetoinnista kerrotaan tarkemmin kohdassa 3.2. Ilmastobudjetointi.

1.4.4. Työllisyys ja elinvoima

Lahden työllisyystilanne vuosina 2025 ja 2026 on ollut poikkeuksellisen haastava ja heijastaa samanaikaisesti sekä valtakunnallisen talouskehityksen heikkoutta että alueen työmarkkinoiden rakenteellisia ongelmia. Heinäkuussa 2026 työttömyysaste nousi 18,2 prosenttiin, mikä on merkittävästi maan keskiarvoa korkeampi taso. Samalla nuorisotyöttömyysaste oli 25,7 prosenttia ja ulkomaalaisten työttömyysaste 40,2 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä oli lähes 4 700 henkilöä, mikä kertoo siitä, että huomattava osa työttömyydestä ei ole enää suhdanneluonteista, vaan on luonteeltaan rakenteellista. Työttömyys kohdistuu yhä useammin ryhmiin, joiden pääsy avoimille työmarkkinoille on keskimääräistä vaikeampaa, kuten nuoriin, vieraskielisiin, osatyökykyisiin sekä pitkään työelämän ulkopuolella olleisiin henkilöihin.

Työttömyyden rakenteellinen luonne näkyy erityisen selvästi pitkäaikaistyöttömyyden kasvussa. Lahden kaupungin omien seurantaraporttien mukaan pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi voimakkaasti vuosien 2025 ja 2026 aikana, samalla kun rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä pysyi erittäin korkeana. Tämä kehitys on merkittävä haaste yksilöiden työmarkkina-aseman kuin kuntatalouden näkökulmasta. Mitä pidempään työttömyys jatkuu, sitä suuremmaksi kasvaa riski työkyvyn heikkenemisestä, osaamisen vanhenemisesta ja syrjäytymisestä. Samalla kuntien osarahoittaman työttömyysturvan kustannukset kasvavat, mikä lisää merkittävästi paineita kuntatalouteen aikana, jolloin myös julkinen talous kohtaa merkittäviä sopeutustarpeita.

Työttömien aktivointiaste laski heinäkuussa 12,6 prosenttiin. Aktivointiasteen heikentyminen kertoo siitä, että aiempaa pienempi osuus työttömistä osallistuu palveluihin tai toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on vahvistaa työelämävalmiuksia ja edistää työllistymistä. Aktiivipalveluissa olevien henkilöiden määrä on vähentynyt samalla, kun työttömien määrä on kasvanut. Tämä kehitys kasvattaa riskiä työttömyyden pitkittymisestä entisestään. Erityisen haastava tilanne on silloin, kun työmarkkinoiden kysyntä on heikkoa, eikä avoimia työpaikkoja ole riittävästi suhteessa työnhakijoiden määrään.

Nuorisotyöttömyyden korkea taso muodostaa yhden vakavimmista tulevaisuuteen liittyvistä riskeistä. Työttömyys uran alkuvaiheessa voi heikentää kiinnittymistä työelämään pitkäksi aikaa ja kasvattaa syrjäytymisriskiä. Nuorisotyöttömyys on yksi kaupungin keskeisistä työmarkkinahaasteista ja sen kehitys on ollut useita verrokkikaupunkeja heikompi. Nuorten kohdalla työllisyyskysymykset liittyvät usein myös koulutukseen, hyvinvointiin, mielenterveyteen ja päihdeongelmien ehkäisyyn. Mitä pidempään nuori jää työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle, sitä vaikeammaksi hänen myöhempi työllistymisensä yleensä muodostuu.

Myös ulkomaalaisten erittäin korkea työttömyysaste osoittaa, että työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ovat Lahdessa merkittäviä. Vieraskielisten työllistymisen esteinä voivat olla kielitaitoon, koulutuksen tunnistamiseen, työelämäverkostoihin tai työmarkkinoiden vaatimuksiin liittyvät tekijät. Väestön ikääntyessä ja työvoiman saatavuuden merkityksen kasvaessa ulkomaalaisten työllistymisen parantaminen on samalla myös keskeinen elinvoimapoliittinen kysymys.

Työllisyyden näkökulmasta huolestuttavaa on myös yritystoiminnan kehitys. Uusien yritysten toimipaikkojen määrän laski Lahdessa vuoden aikana neljä prosenttia ja koko maassa yhden prosentin. Uudet yritykset ovat merkittävä uusien työpaikkojen lähde, joten yrityskannan kasvun hidastuminen heikentää työmarkkinoiden uusiutumista ja mahdollisuuksia synnyttää uutta työllisyyttä. Samanaikaisesti avoimien työpaikkojen määrä on pysynyt matalana, mikä vahvistaa käsitystä työvoiman kysynnän heikkoudesta. Tämä tarkoittaa, että työllisyyden paraneminen ei voi perustua yksinomaan työnhakijoiden aktivointiin, vaan se edellyttää myös yritysten kasvuedellytysten, investointien ja alueellisen elinvoiman vahvistamista.

Lahden työmarkkinatilanne osoittaa, että kaupunki kohtaa samanaikaisesti korkean työttömyyden, kasvavan pitkäaikaistyöttömyyden, nuorten ja vieraskielisten heikon työmarkkina-aseman sekä vaimean työvoimakysynnän haasteet. Tilanne korostaa tarvetta yhdistää työllisyyspalvelut, koulutus, elinkeinopolitiikka, hyvinvointipalvelut ja kuntoutumista tukevat palvelut entistä tiiviimmäksi kokonaisuudeksi. Tarvitaan samanaikaisesti toimenpiteitä, jotka vahvistavat työvoiman osaamista, parantavat työ- ja toimintakykyä, ehkäisevät syrjäytymistä sekä luovat edellytyksiä uusien työpaikkojen syntymiselle. Lahden tavoitteena on kääntää investoinnit, koulutustason nousu ja yritystoiminnan kasvu pysyväksi työpaikkojen kasvuksi.

Vaikeasta työmarkkinatilanteesta huolimatta elinvoiman näkymät vahvistuivat. Lahteen kohdistui useita merkittäviä investointeja, kuten Fazer Oy:n noin 400 milj. euron tehdasinvestointi sekä DayOnen datakeskusinvestointi. Kaupungin tavoitteena on houkutella vuosittain noin 200 milj. euroa uusia yritysinvestointeja alueelle.

Osaavan työvoiman saatavuus on elinvoiman ja kasvun kannalta ratkaisevaa. Vuonna 2025 Lahden sijoitus korkeakoulutettujen väestöosuudessa nousi yhdellä sijalla, mutta osaamispohjan vahvistamiselle on edelleen tarvetta. Päijät-Hämeessä oli 9 405 korkeakouluopiskelijaa eli 46 opiskelijaa tuhatta asukasta kohden, mikä sijoitti maakunnan 15:nneksi 18 maakunnan vertailussa (2024: sija 16). Samalla korkeakoulutettujen pitovoima on alueella haaste. LAB-ammattikorkeakoulusta vuonna 2024 valmistuneista 56,2 prosenttia työllistyi maakunnan ulkopuolelle, mikä oli maakuntien kuudenneksi korkein osuus.

Työpaikkojen määrä, osaajien saatavuus ja alueen pitovoima näkyvät konkreettisesti pendelöinnissä. Vuonna 2024 Lahdesta kävi pääkaupunkiseudulla töissä 3 753 henkilöä, kun pääkaupunkiseudulta Lahteen pendelöi 1 389 henkilöä. Pääkaupunkiseudulle suuntautuvia työmatkalaisia oli siis 2 364 enemmän kuin Lahteen pendelöijiä. Myönteistä on, että Lahteen suuntautuva pendelöinti kasvoi vuodessa 10,3 prosenttia samalla, kun Lahdesta pääkaupunkiseudulle suuntautuva pendelöinti väheni 2,9 prosenttia. Kehitys viittaa Lahden työpaikkojen vetovoiman vahvistumiseen, vaikka työssäkäynti painottuu edelleen selvästi pääkaupunkiseudulle.

Matkailu ja tapahtumat tukevat myös alueen elinvoimaa. Lahden matkailuyöpymiset kasvoivat voimakkaasti tammi–kesäkuussa 2026. Rekisteröimättömiä yöpymisiä kertyi 109 556, mikä oli yli kaksinkertaisesti enemmän kuin vuotta aiemmin (53 738). Myös rekisteröidyt yöpymiset lisääntyivät 9,5 prosenttia ja nousivat 125 402 yöpymiseen. Rekisteröityjä ja rekisteröimättömiä yöpymisiä kertyi yhteensä 234 958, mikä oli 39,6 prosenttia enemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2025. Kasvu painottui selvästi rekisteröimättömään majoitukseen.

1.4.5. Hyvinvoinnin edistäminen

Kaupunki edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla (Kuntalaki 1 §). Lahdessa hyvinvointia edistetään kokonaisvaltaisesti ja monialaisesti koko kaupunkiorganisaatiossa, alueellisissa verkostoissa sekä yhteistyössä järjestöjen ja yritysten kanssa. Tavoitteena on vahvistaa asukkaiden hyvinvointia, osallisuutta, terveyttä ja toimintakykyä, ehkäistä sairauksia ja syrjäytymistä sekä tukea kaupungin ja alueen elinvoimaa.

Kaupungin rooli hyvinvoinnin edistämisessä

Hyvinvoinnin edistäminen on kaupungin perustehtävä, joka toteutuu palveluissa, päätöksenteossa sekä elinympäristön kehittämisessä. Kaupunki luo edellytyksiä asukkaiden hyvinvoinnille, osallisuudelle, yhteisöllisyydelle ja merkitykselliselle elämälle. Kaupunki tukee hyvinvointia muun muassa seuraavin tavoin:

- Osaamisen, kulttuurin ja vapaa-ajan toiminnan edistäminen. Kaupunki turvaa laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut, jotka luovat perustan lasten ja nuorten hyvinvoinnille, oppimiselle ja osallisuudelle. Monipuoliset kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut sekä nuorisotyö vahvistavat hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja aktiivista osallistumista. Kirjastot, vapaa sivistystyö, museot sekä orkesteri- ja teatteripalvelut tarjoavat mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen, elämyksiin ja merkitykselliseen vapaa-aikaan kaikissa elämän vaiheissa.
- Hyvinvointia tukevan elinympäristön luominen. Kaupunki edistää asukkaiden hyvinvointia kehittämällä viihtyisiä, turvallisia ja esteettömiä elinympäristöjä. Hyvinvointia tukevat muun muassa puistot, luontokohteet, turvalliset kävely- ja pyöräilyreitit, toimiva joukkoliikenne sekä monipuoliset liikuntamahdollisuudet. Luonnonympäristöt ja vesialueet tarjoavat mahdollisuuksia virkistäytymiseen ja liikkumiseen ympäri vuoden.
- Elinvoiman edistäminen. Elinvoiman vahvistaminen tukee asukkaiden hyvinvointia rakentamalla vetovoimaista ja kehittyvää kaupunkia. Työllisyyden edistäminen, kotouttaminen, yritystoiminnan tukeminen sekä osaamisen kehittäminen ovat keskeisiä keinoja. Kasvavana yliopistokaupunkina Lahti houkuttelee opiskelijoita, osaajia ja yrityksiä sekä vahvistaa

alueen kilpailukykyä ja uudistumiskykyä. Lisäksi infrastruktuurin ja ympäristön kehittäminen sekä tapahtumatoiminta vahvistavat kaupungin houkuttelevuutta.

- Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen. Asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan tarjoamalla osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, tukemalla yhteisöllistä toimintaa sekä kehittämällä vuoropuhelua asukkaiden kanssa. Lahden tavoitteena on olla osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjä, joka antaa asukkaille mahdollisuuksia vaikuttaa, ottaa vastuuta ja osallistua kaupungin kehittämiseen. Yhteistyötä tehdään aktiivisesti järjestöjen ja muiden yhteisöjen kanssa. Lahden osallisuusmalli ohjaa osallisuustyötä. Osallisuuden ja lähidemokratian toteutumista vahvistetaan muun muassa alueellisten kumppanuuspöytien, osallistuvan budjetoinnin ja OmaLahti-osallistumisalustan avulla.
- Ehkäisevä työ. Ehkäisevää työtä toteutetaan neljän tuulen mallin mukaisesti ehkäisemällä lähisuhdeväkivaltaa sekä päihde-, digi- ja rahapelihaittoja ja vahvistamalla mielenterveyttä. Työtä tehdään osana arjen palveluja yhteistyössä hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Ehkäisevän työn toimintamalleja kehitetään toimintaympäristön muutoksia seuraten ja uusiin ilmiöihin sekä hyvinvointihaasteisiin vastaten.

Hyvinvoinnin seuranta ja suunnitelmallinen kehittäminen

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6 §) velvoittaa kuntia seuraamaan asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä toteuttamaan toimenpiteitä tunnistettuihin tarpeisiin vastaamiseksi. Lahdessa hyvinvoinnin edistämistyö perustuu hyvinvoinnin säännölliseen seurantaan, arviointiin ja suunnitelmalliseen kehittämiseen. Lahden kaupungin hyvinvointikertomus 2021–2024 (KV 10.3.2025 § 24) muodostaa perustan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmalle 2026–2029 (KV 8.6.2026 § 36). Vuonna 2027 jatketaan hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa koko kaupunkiorganisaatiossa. Hyvinvoiva Lahti -työryhmä seuraa ja dokumentoi hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteutumista. Hyvinvointisuunnitelma toteuttaa myös Luontoaskel terveyteen -ohjelmaa (2022–2032) sekä kestävän kehityksen tavoitteita. Ohjelmassa Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen hyvinvointialue ja alueen korkeakoulutoimijat edistävät yhdessä liikkumista, kasvispainotteista ravitsemusta, terveellistä elinympäristöä ja luontokontakteja sekä hillitsevät ilmastonmuutosta ja luontokatoa.

Vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) tukee kuntalaisten hyvinvoinnin ja kaupungin elinvoiman edistämistä. Kaupunginhallitus on hyväksynyt suosituksen vaikutusten ennakkoarvioinnin käytöstä päätösvalmistelussa (KH 25.1.2021 § 38). Tavoitteena on, että vaikutusten arvioinnin tarve tunnistetaan ja arviointi toteutetaan systemaattisesti osana päätösvalmistelua.

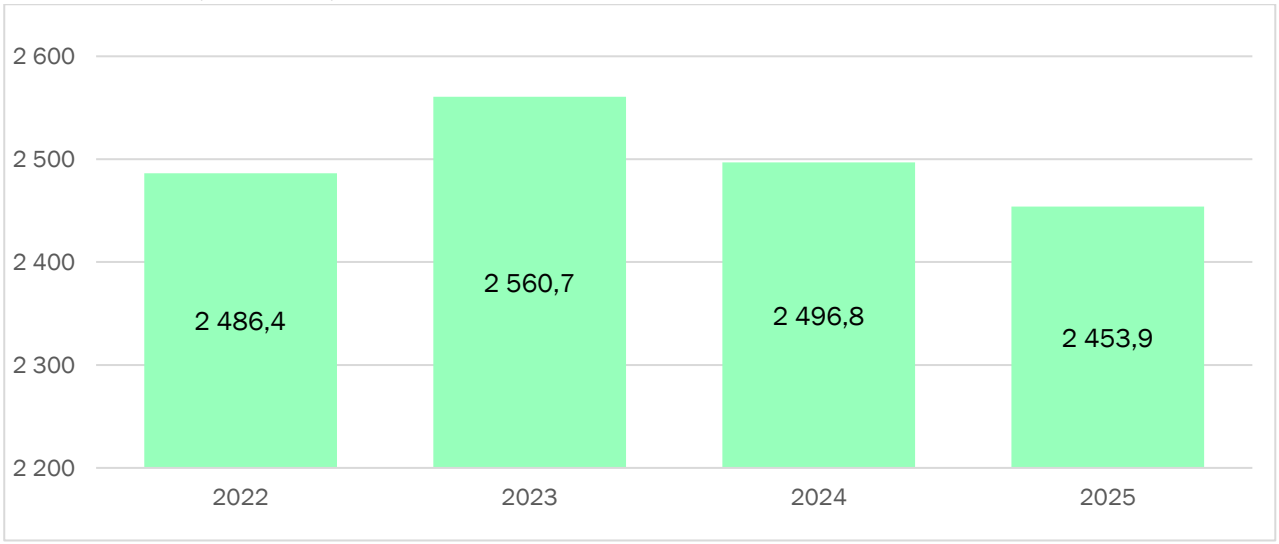
Hyvinvoinnin edistäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa

Lahden kaupunki ja Päijät-Hämeen hyvinvointialue tekevät tiivistä yhteistyötä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Hyvinvointialue vastaa sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelujen järjestämisestä. Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 7 §) säädetyt vuosittaiset HYTE-neuvottelut jatkuvat vuonna 2027. Neuvotteluissa määritellään yhteiset painopisteet, tavoitteet ja kehittämiskohteet, jotka ohjaavat kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (HYTE-kerroin) on osa kuntien valtionosuusjärjestelmää. Kertoimen tarkoituksena on kannustaa kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä huomioida siitä aiheutuvia kustannuksia (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 15 §). HYTE-kerroin muodostuu kunnan toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja hyvinvoinnin kehittymistä kuvaavista tulosindikaattoreista. Vuonna 2025 Lahden HYTE-kerroin oli 66, mikä toi kaupungille noin 2,45 milj. euroa valtionosuutta.

HYTE-kerroin Lahti (1 000 euroa)

Lähde: © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005–2026

1.4.6. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta kaupunkikonsernissa

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan menettelyjä, toimintatapoja ja kontrolleja, joilla varmistetaan toiminnan lainmukaisuus, tarkoituksenmukaisuus ja tuloksellisuus. Sen tavoitteena on tukea johtamista, tunnistaa toimintaan liittyviä riskejä sekä varmistaa, että riskit hallitaan asianmukaisesti. Hyvin toteutettu sisäinen valvonta vähentää virheiden, väärinkäytösten, taloudellisten menetysten ja toiminnallisten puutteiden mahdollisuutta.

Riskienhallinta muodostuu menettelyistä ja toimintatavoista, joiden avulla tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan toimintaan vaikuttavia sisäisiä ja ulkoisia riskejä. Riskienhallinnan tavoitteena on tukea organisaation tavoitteiden saavuttamista, turvata toiminnan jatkuvuutta sekä vahvistaa kykyä varautua epävarmuuksiin ja toimintaympäristön muutoksiin. Kokonaisvaltainen riskienhallinta on jatkuva ja järjestelmällinen prosessi, jossa merkittävimmät riskit tunnistetaan, arvioidaan, käsitellään, seurataan ja raportoidaan osana johtamista ja päätöksentekoa.

Riskienhallinnan tehtävänä ei ole ainoastaan uhkien vähentäminen, vaan myös tavoitteiden saavuttamisen tukeminen ja mahdollisuuksien tunnistaminen. Riskienhallinnan avulla varmistetaan, että organisaation johdolla on käytössään ajantasainen tieto keskeisistä riskeistä, suunnitelmat niiden hallitsemiseksi sekä toimintamallit häiriö- ja poikkeustilanteita varten. Vakavien häiriötilanteiden hallintaa tuetaan valmiussuunnitelmilla, jatkuvuudenhallinnalla ja muulla ennakoivalla varautumisella.

Vaikutusten ennakkoarviointi riskienhallinnan välineenä
Vaikutusten ennakkoarviointi tukee sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa osana laadukasta, ennakoivaa ja lainmukaista päätöksentekoa. Sen avulla voidaan tunnistaa päätösten vaikutuksia eri näkökulmista sekä havaita mahdollisia riskejä ja epävarmuustekijöitä jo valmisteluvaiheessa. Näin vaikutusten ennakkoarviointi täydentää perinteistä riskienhallintaa laajentamalla tarkastelua taloudellisten ja operatiivisten vaikutusten lisäksi myös ihmisiin, ympäristöön, elinvoimaan ja pitkän aikavälin kehitykseen kohdistuviin vaikutuksiin.

Sisäisen valvonnan näkökulmasta vaikutusten ennakkoarviointi varmistaa, että päätöksenteon pohjana olevat tiedot ovat riittäviä, vaihtoehtoja on tarkasteltu asianmukaisesti ja päätösten vaikutukset on arvioitu sekä perusteltu läpinäkyvästi. Samalla se toimii ennaltaehkäisevänä kontrollina, jonka avulla voidaan tunnistaa mahdollisia ongelmia ennen päätösten toimeenpanoa.

Vaikutusten ennakkoarviointi vahvistaa osaltaan päätöksenteon laatua, vaikuttavuutta ja vastuullisuutta sekä tukee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteiden toteutumista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistus
Riskienhallinnan toteutus on ohjeistettu kaupunginvaltuuston Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -päätöksessä, kaupungin hallinto- ja toimintasäännöissä sekä tilivelvollisten toimielinten päätöksissä.

Lahden kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.9.2025 § 104. Kaupunginhallituksen 12.1.2026 § 4 hyväksymä Sisäinen valvonta osana hyvää hallinto- ja johtamistapaa Lahden kaupungissa -yleisohje täydentää valtuuston antamia perusteita.

Kuntalaki antaa määräyksiä riskienhallinnan toteuttamiseksi. Yhtenä niistä § 129 määrittää reunaehtoja kaupungin myöntämän lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antamiseen. Laissa todetaan, että kunnan myöntämä laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Kunta ei saa myöntää lainaa, takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Kunnan edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla.

Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa toteutetaan kaikilla organisaatiotasoilla, eri toiminnoissa ja prosesseissa sekä palvelutuottajille ulkoistetuissa palveluissa ja hankinnoissa. Riskienhallinta on myös tärkeä osa kaupungin strategista toiminnan suunnittelua ja johtamisjärjestelmää.

Toimielimet vastaavat omalla tehtäväalueellaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Kaupunginjohtaja, palvelualuejohtajat sekä muut johtavat viranhaltijat ja esihenkilöt vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja raportoinnista. Sisäinen tarkastus avustaa kaupunginhallitusta ja kaupungin johtoa arvioimalla ja tarkastamalla sisäisen valvonnan toimivuutta.

Kaupunkikonserniin kuuluvan yhteisön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisuudesta lainsäädännön ja konserniohjeistuksen mukaisesti sekä raportoinnista kaupunginhallitukselle.

Käytännön vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisesta on siten palvelualueilla, taseyksiköissä ja konserniin kuuluvissa yhteisöissä, eli siellä, missä riskit myös ensisijaisesti syntyvät. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vastaavat kaikki tilivelvolliset ja esihenkilöt. Riskienhallinnasta vastaa koko henkilöstö prosessien mukaisesti.

Riskienhallinnan toteutus
Lahden kaupungilla käytössä oleva riskienhallintajärjestelmä on Kiwa Impact, jonka avulla saadaan koottua tilannekuvaa sekä ajantasaisempaa tietoa ja raportointia kaupungin merkittävimmistä riskeistä.

Kaupungin riskien luokittelussa käytetään 4x4-riskitaulukkoa, jonka avulla riskejä voidaan käsitellä ja arvioida yhtenäisesti eri toiminnoissa. Tämä mahdollistaa myös riskien keskinäisen vertailun, jossa riskin todennäköisyys (neljä kappaletta) ja riskin vaikutukset (neljä kappaletta) antavat riskille merkittävyyden, joita on myös neljä. 4x4-riskitaulukossa riskien toteutumisen todennäköisyydet on jaettu neljään luokkaan: epätodennäköinen, mahdollinen, todennäköinen ja lähes varma. Riskien vaikutukset on luokiteltu neljään luokkaan: vähäinen, kohtalainen, merkittävä ja kriittinen. Taulukkoa käytettäessä riskin todennäköisyys kerrotaan riskin vaikutuksella, jolloin saadaan määritettyä riskin merkittävyys. Riskin merkittävyys on luokiteltu neljään tasoon: matala, kohtalainen, korkea ja kriittinen.

Koska käytettävissä olevat riskienhallintaresurssit ovat rajallisia, tunnistettuja riskejä tulee priorisoida ja kohdentaa riskienhallintaa tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti. Kriittiset riskit edellyttävät välittömiä toimenpiteitä ja seurantaa. Korkeat riskit tulee käsitellä nopeasti ja niille on mietittävä tehokkaita hallintakeinoja. Kohtalaisen riskin osalta tulee arvioida tarkoituksenmukaiset hallintatoimenpiteet ja seuranta. Matalille riskeille ei yleensä tarvitse tehdä toimenpiteitä, mutta niitä tulee seurata. Riskienhallinta voidaan nähdä resurssien ja kustannusten optimointina suhteessa saavutettaviin hyötyihin.

Riskienhallintakeinoja ovat esimerkiksi riskin poistaminen, siirtäminen, jakaminen tai pienentäminen. Kaikki tunnistetut riskit eivät välttämättä edellytä hallintakeinoja. Riskienhallintakeinot ja resurssit tulee priorisoida riskin merkittävyyden mukaan. On tärkeää tunnistaa, että riski voi olla myös mahdollisuus ja tarjota tilaisuuden taloudelliseen kasvuun. Työturvallisuuteen vaikuttavat riskit tulee poistaa.

Kaupungin riskit on luokiteltu viiteen luokkaan: operatiiviset riskit, strategia- ja maineriskit, vahinko- ja vaatimustenmukaisuusriskit, talous- ja rahoitusriskit sekä ulkoiset riskit. Luokittelulla pyritään systematisoimaan riskienhallintaa ja tukemaan riskien hahmottamista ja käsittelyä. Riskejä voi nousta myös luokkien ulkopuolelta, ja uusia riskejä voidaan määrittää ja sisällyttää luokkiin. Riskien vaikutukset voivat olla moniulotteisia, ja ne voivat muuttua ajan myötä.

Merkittäviä epävarmuustekijöitä tuottavat
- talouden rakenteellinen epätasapaino
- työmarkkinat ja työllisyyspalvelu-uudistus
- korko- ja rahoitusmarkkinat
- kaupunkikehityksen suhdanneriskit
- kyberturvallisuus ja digitalisaatio
- ilmasto- ja sääilmiöt
- turvallisuusympäristön kiristyminen.

Merkittävä riski voi olla myös jokin sellainen, mitä ei ole osattu vielä tunnistaa.

Riskiluokat

Operatiiviset riskit	Strategia- ja maineriskit	Vahinko- ja vaatimustenmukaisuusriskit
• Tietoarkkitehtuuri ja data • Tekoäly ja robotisaatio • Strategian toimeenpano • Hankintatoimi • Osaaminen • Kasvavat peruskorjaustarpeet (ml. sisäilmahaasteet) • Palvelukehitys ja prosessien tehokkuus • Sosiaalinen media • Asiakas- ja asukaskokemus • Työllisyydenhoito • Resurssien kohdentaminen • Henkilöstön ikärakenne • Henkilöstön työhyvinvointi • Ulkoistetut palvelut	• Sidosryhmät, edunvalvonta • Henkilöstön saatavuus ja työnantajakuva • Organisaation resilienssi/uudistumiskyky • Kaupunkikehityshankkeet • Kasvavat hyvinvointierot ja palvelutarpeet • Omistajaohjaus • Veto- ja pitovoima • Organisaatiorakenne ja toimintamalli • Yritysyhteistyö • Konsernina toimiminen ja konserniprosessit • Brändi	• Sisäinen ja ulkoinen valvonta • Vastuullisuus • Ilmastonmuutos • Turvallisuus • Tietoturva- ja kyberriskit • Tietosuoja • Toimintavarmuus ja jatkuvuudenhallinta • Työturvallisuus-, väkivalta- ja uhkatilanteet • Sopimusvelvoitteet

Talous- ja rahoitusriskit	Ulkoiset riskit
• Talouden rakenteellinen tasapaino • Omistaja-arvo ja osinkotulot • Lainarahoituksen saatavuus / likviditeettiriski • Investointien priorisointi ja hallinta • Kiinteistöomaisuuden optimointi • Maanjalostuksen tulot • Korko- ja sijoitusriski • Vero- ja maksutulot • Lainamäärän kasvu • Tuottavuuden kehitys	• Muuttuva turvallisuusympäristö • Taloustilanne • Lainsäädäntö • Poliittinen toimintakulttuuri ja päätöksenteko • Pandemia • Suuronnettomuudet • Markkinoiden kehittyminen • Globaalit ilmiöt • Lakiuudistukset • Työn murros

Riskienhallinnassa on ensisijaisen tärkeää tunnistaa kaupungin toiminnalle merkittävät riskit ja kehittää niille tehokkaita hallintakeinoja. Toimenpiteitä valittaessa on tärkeää tarkastella asiaa kokonaisvaltaisesti ja hyödyntää parasta saatavilla olevaa tietoa. Tämä voi sisältää poikkeamien tai vahinkojen analysoinnin ja niistä saatujen oppien hyödyntämisen. Hyvin toteutettu riskienhallinta tukee kaupungin tavoitteiden saavuttamista, parantaa toiminnan jatkuvuuden hallintaa ja auttaa selviytymään häiriötilanteista.

Seuranta ja raportointi

Kuntalaki edellyttää, että selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä keskeisistä johtopäätöksistä sisällytetään tilikaudelta laadittavaan toimintakertomukseen. Riskienhallinnan tilaa seurataan raportointien yhteydessä talousarviovuoden aikana, ja tuloksista raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä.

1.5. Talouden kehitysnäkymät

Valtiovarainministeriön 21.9.2026 julkaiseman kuntatalousohjelman mukaan Suomen talouden kasvu on ollut alkuvuonna 2026 odotettua nopeampaa. Bruttokansantuotteen (BKT) ennustetaan kasvavan 1,6 prosenttia vuonna 2026, 1,8 prosenttia vuonna 2027 ja 1,5 prosenttia vuonna 2028. Keskipitkällä aikavälillä Suomen talous jatkaa kohtalaista kasvua. BKT:n ennakoidaan kasvavan 1,5 prosenttia vuonna 2029 ja 1,3 prosenttia vuonna 2030. Kasvun piristyminen näkyy laajasti taloudessa ja näkymät ovat kirkastuneet sekä yrityksissä että kotitalouksissa. Kasvun vahvistumisesta huolimatta talouden kuva ei ole yksiselitteisen myönteinen. Työllisyyden ennustetaan heikkenevän vielä vuoden 2026 aikana ja työttömyysasteen pysyvän korkeana, yli 10 prosentissa. Kasvua tukevat kotitalouksien ostovoiman vahvistuminen, kulutuksen asteittainen elpyminen sekä puolustukseen, datakeskuksiin ja energiasiirtymään liittyvät investoinnit. Asuntomarkkinoiden ja asuntorakentamisen toipumisesta ei ole vielä merkkejä eikä verotulojen kehitys viittaa erityisen nopeaan talouden kasvuun. Lisäksi hintojen ja korkojen nousu hidastaa kasvua sekä kuluvana että ensi vuonna.

Vaikka Suomen talouden kasvu on ollut odotettua nopeampaa, ei noususuhdanne kuitenkaan riitä oikaisemaan julkisen talouden rakenteellista epätasapainoa. Julkisyhteisöjen alijäämä syvenee vuonna 2026 noin 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja vuonna 2027 alijäämä kasvaa 4,5 prosenttiin, kun erityisesti paikallishallinnon alijäämä kasvaa. Julkisen talouden alijäämä ei juuri pienene pidemmälläkään aikavälillä, johtuen puolustus- ja korkomenojen kasvusta. Vuosina 2026–2030 alijäämä on keskimäärin noin 4,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Taloussuhdanteen piristyminen kasvattaa kuluvana vuonna välillisiä verotuloja, mutta toistaiseksi heikko työllisyyskehitys hidastaa ansiotuloverotulojen kasvua. Verotulojen kasvua hidastavat lisäksi vuoden alussa voimaan tulleet ansiotuloverotuksen kevennykset ja ensi vuonna yhteisöveron keventäminen. Julkisen talouden syvä alijäämä on luonteeltaan rakenteellista. Julkisyhteisöjen velkasuhde nousee tänä vuonna 90 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velkasuhteen kasvu hidastuu kuluvana ja ensi vuonna talouskasvun sekä valtion eläkerahastosta vuonna 2027 tehtävän kertaluonteisen siirron ansiosta mutta kiihtyy jälleen vuodesta 2028 alkaen. Vuoteen 2030 mennessä velkasuhde kohoaa jo lähes 98 prosenttiin suhteessa BKT:hen.

Kuntatalouden tilanne tulee heikkenemään ennusteiden mukaan lähivuosina edelleen, vaikka verotulot kasvavat yleisen talouskehityksen tukemana. Kuntien omista sopeutustoimista huolimatta toimintakulut kasvavat 2,7 prosenttia vuonna 2026. Vuonna 2027 toimintakulujen kasvun ennustetaan olevan 2,9 prosenttia. Kuntasektorin kustannuksia kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi tulee kasvamaan ennustejaksolla 2026–2030 keskimäärin 3,3 prosenttia vuodessa erityisesti palkkaratkaisujen seurauksena. Lisäksi kuntatalouden menojen kasvupainetta ja suhdanneherkkyyttä lisää TE-palvelu-uudistuksen myötä kunnille siirtynyt vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta. Kuntien peruspalvelujen painopiste säilyy edelleen sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on aleneva, mutta tarpeen supistuminen välittyy menoihin vain osittain, sillä palveluverkon, henkilöstörakenteen ja lainsäädännöllisten velvoitteiden jäykkyydet hidastavat menojen sopeutumista palvelutarpeen mukana.

Toimintatulojen kehitys vuonna 2026 on maltillista ja myös vuonna 2027 niiden ennustetaan kasvavan vain 0,2 prosenttia. Toimintakatteen ennustetaan heikkenevän vuonna 2027 painuen 16,6 mrd. euroa negatiiviseksi. Vuonna 2026 kuntien verotulot kasvavat 4,9 prosenttia ja valtionosuudet noin 4,0 prosenttia. Vuonna 2027 verotulojen kasvu tasoittuu 3,8 prosenttiin ja valtionosuudet supistuvat edellisvuodesta. Valtionosuuksia heikentävät erityisesti valtionosuuksiin kohdistuvat vähennykset, joista merkittävimmät ovat indeksijarrun kertaluonteinen nosto 2,8 prosenttiin vuonna 2027 sekä kustannustenjaon tarkistus. Vuoden 2027 kuntatalouden vuosikate heikkenee ja kattaa poistot niukasti, minkä vuoksi tilikauden tulos jää lähes nollaan. Ennustejakson 2026–2030 aikana kuntien investoinnit tulevat pysymään korkealla tasolla, vaikka investointinäkymät ovatkin osassa kuntia laskevia. Kuntatalouden vuosikate ei riitä kattamaan nettoinvestointeja. Toiminnan ja investointien rahavirta on ennustejaksolla heikoimmillaan vuonna 2027, jolloin se painuu 1,4 mrd. euroa alijäämäiseksi. Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino vähenee hieman ennustejakson lopulla, kun osa määräaikaisista valtionosuusleikkauksista päättyy ja henkilöstömenojen kasvu hidastuu. Lainakanta kasvaa vuoden 2026 noin 22,4 mrd. eurosta noin 26,3 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä. (Lähde: Kuntatalousohjelma, syksy 2026 /VM)

Lahden kaupungin taloudelle syksyn 2026 kuntatalousohjelman kokonaisvaikutukset ovat lyhyellä aikavälillä lievästi negatiiviset. Talouskasvun vahvistuminen tukee verotulojen kehitystä pidemmällä aikavälillä. Valtionosuuksien jatkuvat lisäleikkaukset, korkea työttömyys, TE-uudistuksen kustannukset, palkkaratkaisujen vaikutukset sekä suuret investointitarpeet pitävät talouden kireänä. Lahden kaupungin strategia ja valtuustosopimus tähtäävät siihen, että kaupungin pitkään jatkunut alijäämäinen talous saadaan tasapainoon. Kaupungin pitkän aikavälin kehityshankkeilla tavoitellaan veropohjan kasvua, joka tukee tulevaisuuden palvelutuotannon ja investointien maksukykyä.

Talouden kehys

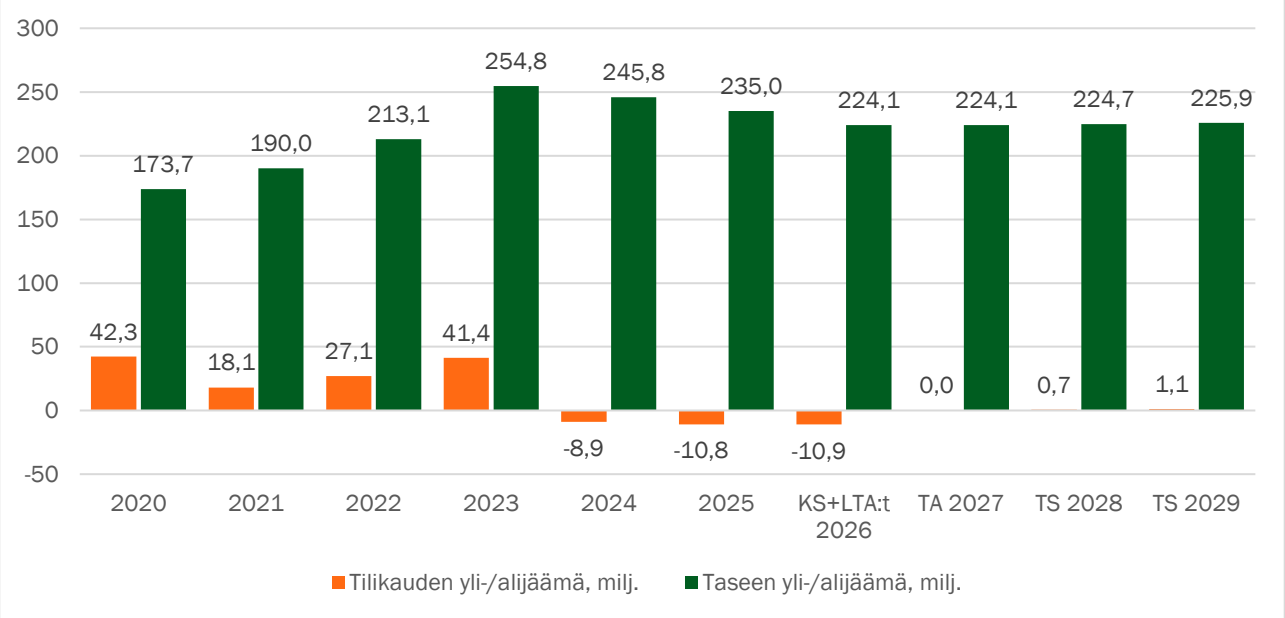
Kaupunginhallitus hyväksyi 24.8.2026 § 225 Lahden kaupungin vuoden 2027 talousarvion ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelman kehyksen. Vuoden 2027 talousarviokehyksen mukainen tuloslaskelma päätyy 50,2 milj. euron vuosikatteeseen, -1,0 milj. euron tulokseen sekä 0,0 milj. euron tilikauden yli-/alijäämään.

Kaupungin taloussuunnitelma 2027–2029

Talousarvion 2027 toimintatulot ovat 179,2 milj. euroa, lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna on 1,2 prosenttia. Toimintamenot ovat 553,5 milj. euroa, lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna on 0,6 prosenttia. Talousarviovuoden toimintakate on -373,0 milj. euroa, vuosikate 50,2 milj. euroa ja tilikauden tulos -1,0 milj. euroa. Tilikauden yli-/alijäämäksi on arvioitu 0,0 milj. euroa. Taseeseen kertynyt ylijäämä on arviolta noin 224,1 milj. euroa. Talousarviovuoden poistot ovat yhteensä 51,3 milj. euroa, vähennystä edellisvuoteen 1,6 prosenttia. Investointien bruttomenot ovat 64,8 milj. euroa.

Taloussuunnitelmavuodet 2028–2029 päätyvät lievästi positiiviseksi. Vuonna 2028 tilikauden ylijäämä on 0,7 milj. euroa ja vuonna 2029 1,1 milj. euroa.

Taseen yli-/alijäämä 2020–2029 (milj. euroa)

1.6. Henkilöstön kehitysnäkymät

Lahden kaupunki pyrkii olemaan edelläkävijä, innostava ja kiinnostava kaupunki. Lahden tavoitteena on vahvistaa asukkaiden hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä edistää kestävää kasvua. Kaupunki järjestää palvelut asukkailleen taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan myös oikeudenmukaista henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstöjohtamista. Lahti pyrkii toimimaan kilpailukykyisenä työnantajana kaikilla palvelualueilla ja luomaan edellytykset jatkuvalle kehittymiselle, merkitykselliselle työlle ja kestävälle työelämälle.

Henkilöstöjohtaminen perustuu kaupungin strategiaan, arvoihin, eettisiin periaatteisiin ja henkilöstöpoliittisiin linjauksiin. Sen ytimessä ovat hyvän yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen. Henkilöstöjohtamisen tavoitteena on osaava, motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö. Lahden kaupunki toimii niin arjessa kuin muutostilanteissakin hyvänä ja vastuullisena työnantajana.

Kaupunginhallitus hyväksyi 22.2.2021 § 74 henkilöstöpoliittiset linjaukset, jotka ohjaavat kaikkea työnantajatoimintaa. Jokainen esihenkilö sitoutuu kehittämään toimintaa ja luomaan merkityksellistä työelämää yhteistyössä henkilöstön kanssa. Niukkenevat taloudelliset resurssit vaikuttavat myös henkilöstöön. Tulevina vuosina korostuvat keskittyminen perustehtävään, prosessien tehokkuus ja muutoskyvykkyys. Uudenlaiset työn tekemisen tavat muokkaavat sekä työtä että työyhteisöjä. Prosessien tarkastelu ja uudistaminen merkitsevät myös lisääntyvää digitalisaatiota ja tekoälyn hyödyntämistä prosesseissa. Tämä edellyttää henkilöstöltä valmiuksia muuttaa ja tehostaa totuttuja toimintatapoja.

Kunnalliset virka- ja työehtosopimukset ohjaavat operatiivista henkilöstöjohtamista. Kunta- ja hyvinvointialan työ- ja virkaehtosopimukset ovat voimassa 1.5.2025–29.2.2028. Perusratkaisun palkankorotukset ovat sopimuskauden aikana yhteensä 7,37 prosenttia. Korotukset jakautuvat siten, että vuonna 2025 palkat nousivat 2,5 prosenttia, vuonna 2026 nousu oli 2,47 prosenttia ja vuonna 2027 nousu on 2,4 prosenttia. Kehittämisohjelman 2026–2028 mukaan palkat nousevat normaalien sopimuskorotusten lisäksi vuonna 2026 0,4 prosenttia, vuonna 2027 0,4 prosenttia sekä yhden prosentin vuonna 2028.

Henkilöstövoimavarat
Henkilöstösuunnittelu on yksi kaupungin tärkeimmistä prosesseista, jonka avulla johdetaan henkilöstövoimavarojen käyttöä ja ennakoidaan tulevaa osaamistarvetta. Lahden kaupunki arvioi realistisesti palvelutarpeita ja niiden muutoksia sekä henkilöstön määrää, rakennetta, käytettävyyttä ja osaamisen kehittämistarpeita pidemmällä aikajänteellä. Toiminnalliset tarpeet ja talouden resurssit ohjaavat henkilöstöresurssien suunnittelua. Henkilöstökulujen kehitystä seurataan aktiivisesti ja raportoidaan osana osavuosiraportointia.

Henkilöstökulusuunnittelussa on siirrytty talousperusteiseen suunnitteluun, jossa pohjalukuna on vuoden 2026 henkilöstökulut. Jatkossa talousarviovalmistelun yhteydessä arvioidaan tulevia henkilöstörakenteen muutoksia ja niistä aiheutuvia muutostarpeita henkilöstökuluihin. Henkilöstökulut sisältävät työ- ja virkaehtosopimusten mukaiset korotukset.

Kaupunginvaltuusto asetti joulukuussa 2024 henkilötyövuosien vähentämistavoitteen. Lisäksi kaupunginhallituksen syksyllä 2025 tekemän yhteistoimintamenettelyn käynnistämispäätöksen sekä siitä seuranneiden henkilöstövähennysten vaikutukset henkilöstökuluihin on huomioitu taloussuunnitelmakauden 2027–2029 menoissa.

Rekrytoinneissa tulee ennakoida työn jatkuvuus ja tuleva osaamistarve. Henkilöstön eläköitymisen tai irtisanoutumisen yhteydessä arvioidaan rekrytoinnin tarve ja osaamisprofiili. Täyttöluvan saaminen edellyttää aina ajantasaisen tehtäväkuvauksen olemassaoloa, talousarvioon varattujen määrärahojen riittävyyttä tai muuta rahoitusta sekä perusteluja esimerkiksi tuottavuuden, tehokkuuden tai vaikuttavuuden näkökulmista. Täyttölupaprosessin yhteydessä arvioidaan lisäksi tehtäväkohtainen palkka tai tasopalkka. Täyttöluvassa määritettyä palkkaa on noudatettava.

Tietyillä ammattialoilla on valtakunnallisesti ja alueellisesti havaittavissa työvoimapulaa. Nämä toimintaympäristön tekijät vaikuttavat henkilöstön saatavuuteen ja merkitsevät kiristyvää kilpailua osaavasta työvoimasta. Työnantajana Lahden kaupunki toteuttaa veto- ja pitovoimaa vahvistavia toimenpiteitä. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on lisätä Lahden kaupungin tunnettuutta ja kiinnostavuutta työnantajana tulevaisuuden osaajien keskuudessa. Tavoitetta edistetään tarjoamalla opiskelijoille harjoitteluja ja opinnäytetyöpaikkoja

Johtaminen ja esihenkilötyö
Lahden kaupungin johtamiskulttuuri perustuu henkilöstöä kunnioittavaan, valmentavaan ja ratkaisukeskeiseen johtamiseen. Valmentavalla otteella edistetään inhimillistä johtamista ja työelämää. Johtamisessa ja esihenkilötyössä korostuvat kokonaisuuksien hahmottaminen, ennakoiva uudistuminen sekä tulevaisuuskyvykkyyden vahvistaminen. Hyvä johtaja mahdollistaa toimivan vuorovaikutuksen organisaatiossa ja tunnistaa ihmisten välisiä suhteita, yksilöiden vahvuuksia sekä motivaatiotekijöitä. Johtamisella tuetaan tavoitteiden saavuttamista, vahvistetaan henkilöstön sekä tiimien itseohjautuvuutta, kannustetaan kokeilemaan rohkeasti ja edistämään innovaatioita.

Hyvä johtaminen sekä osaava ja motivoitunut henkilöstö ovat palvelujen ja toimintatapojen uudistamisen perusta. Tämä edellyttää esihenkilöiltä kaupunkitasoisen näkökulman vahvistamista, johtamisosaamisen kasvattamista ja henkilöstön itseohjautuvuuden lisäämistä selkeillä vastuilla, odotuksilla ja tavoitteilla. Esihenkilöt mahdollistavat myös henkilöstön kehittymisen uusiin tai muuttuviin rooleihin ja vastuisiin sekä varmistavat yksikkönsä onnistumisen työssään. Esihenkilöitä tuetaan johtamistyössään kaikissa johtamisen rooleissa tavoitteena parantaa henkilöstökokemusta. Hyvän ja laadukkaan esihenkilötyön tueksi kehitetään työkaluja ja palveluja sekä järjestetään esihenkilövalmennuksia ja perehdytystä. Henkilöstöpalvelut johtaa ja koordinoi johtamisen ja esihenkilötyön kehittämistä kaupunkitasolla.

Hyvinvoiva työyhteisö
Työhyvinvointi on kokonaisuus, joka muodostuu mielekkäistä työtehtävistä, turvallisesta työyhteisöstä ja työntekijän terveydestä. Työhyvinvoinnin kokemukseen vaikuttavat lisäksi motivoiva johtaminen, työyhteisön hyvä ilmapiiri sekä henkilöstön ammattitaito ja osaaminen. On tärkeää, että henkilöstö pitää työtään merkityksellisenä ja kokee, että työyhteisössä on hyvä olla. Työhyvinvoinnin eri osatekijöiden ollessa tasapainossa henkilöstö jaksaa työssään paremmin ja pystyy toimimaan tavoitteellisesti ja tuloksellisesti. Työhyvinvoinnin ja työkykyjohtamisen tavoitteena on edistää henkilöstön hyvinvointia ennakoivasti sekä tukea työkykyä sen heikentyessä. Esihenkilötyön tueksi on laadittu työkyvyn tukemisen palvelupolku.

Hyvällä työhyvinvoinnin johtamisella ja toimivilla työkyvyn tuen prosesseilla voidaan vaikuttaa ennakoivasti henkilöstön työhyvinvointiin ja ehkäistä työkyvyttömyysriskejä. Henkilöstön hyvinvoinnin ja työkyvyn tukeminen on eri toimijoiden yhteistyötä, jonka tavoitteena on henkilöstön työ- ja toimintakyvyn säilyminen koko työuran ajan. Työhyvinvoinnin edistäminen on koko työyhteisön yhteinen tehtävä. Työnantaja vastaa työympäristön turvallisuudesta, hyvästä johtamisesta ja työntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta, kun taas työntekijät vastaavat oman työkykynsä ja osaamisensa ylläpitämisestä ja kehittämisestä sekä myönteisen työilmapiirin rakentamisesta.

Henkilöstön hyvinvointia ja työkykyä edistetään suunnitelmallisesti työkykyjohtamisella, joka on osa kaupungin strategiaa ja päivittäistä johtamista. Toiminnalle asetetaan selkeät tavoitteet ja mittarit, joiden avulla seurataan tavoitteiden toteutumista ja toiminnan vaikuttavuutta. Tavoitteena on, että jokainen työntekijä kokee oman työhyvinvointinsa hyväksi tai erinomaiseksi. Työssä onnistumisen kannalta keskeistä on esihenkilöltä saatava tuki silloin, kun sitä tarvitaan. Työkykyjohtamisen vaikutukset näkyvät konkreettisesti sairauspoissaolo- ja työkyvyttömyyskustannuksissa sekä työn tuottavuudessa. Esihenkilöille tarjotaan tukea henkilöstön työkyvyn johtamiseen valmennusten, koulutusten sekä ohjauksen ja neuvonnan avulla. Strategisen työkykyjohtamisen mallin jalkauttamista jatketaan, ja työhyvinvoinnin tilaa seurataan säännöllisesti.

Johdon ja henkilöstöpalvelujen tehtävänä on vastata työhyvinvoinnin tavoitteiden ja mittareiden asettamisesta strategisella tasolla sekä seurata ja arvioida henkilöstön ja työyhteisöjen työhyvinvoinnin tilaa ja kehittymistä osana kaupungin taloutta ja tuottavuutta. Työhyvinvoinnin mittaaminen tapahtuu vuosittain Pulssi- ja työhyvinvointikyselyn avulla. Työsuojeluorganisaation tavoitteena on taata turvalliset ja terveelliset työolot sekä tukea työntekijöiden työkykyä. Kumppanina toimii työterveyshuolto, jolta odotetaan vaikuttavuutta ja strategista kumppanuutta. Työterveysyhteistyötä ohjaa työterveyshuollon toimintasuunnitelma, jossa määritellään yhteistyön tavoitteet, toimenpiteet ja toiminnan vaikuttavuuden arviointi. Koko organisaation tukena

työkykyjohtamiselle ovat työterveyshuollon Kompassi-verkkopalvelut sekä esihenkilöille että työntekijöille. Työterveysyhteistyön tavoitteena on lisätä työkykyisiä päiviä ja vähentää terveysperusteisia poissaoloja.

Henkilöstön työkyvyn tueksi on otettu käyttöön Kevan Kestävä ura -sovellus, joka tarjoaa monipuolisia, arkeen sopivia keinoja vaikuttaa askel kerrallaan omaan työhön, mielekkääseen työuraan ja vapaa-aikaan. Vahvistamalla työkykyä voi luoda hyvinvointia sekä sujuvoittaa arkea työssä ja vapaalla. Omaan työkykyyn kannattaa kiinnittää huomiota ennakoivasti koko työuran ajan. Pienilläkin arjen valinnoilla voi olla suuri merkitys.

Osaava henkilöstö ja avoin ilmapiiri
Avoin, luottamukseen perustuva ilmapiiri on edellytys yhteistyölle ja uudistumiselle. Henkilöstön vuorovaikutustaitoihin ja selkeään sekä ajantasaiseen sisäiseen viestintään panostetaan. On tärkeää, että jokainen kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Monimuotoinen työyhteisö on vahvuus. Monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta edistetään rekrytoinnissa, urakehityksessä ja arjen käytännöissä. Tavoitteena on työyhteisö, jossa jokainen voi olla oma itsensä ja kokea kuuluvansa joukkoon. Yhteistä arvopohjaa - avoimesti, vastuullisesti, yhdessä - on tärkeää vahvistaa ja varmistaa, että jokainen ymmärtää oman työnsä vaikutuksen organisaation tavoitteisiin ja yhteiskuntaan laajemmin.

Osaamista kehitetään strategiaan ja toiminnan tarpeisiin pohjautuen suunnitelmallisesti ja ennakoiden. Tavoitteena on paremman asiakaskokemuksen luominen ja laadukkaiden palvelujen varmistaminen. Työnantaja tarjoaa erilaisia mahdollisuuksia ja keinoja osaamisen uudistamiseen, mutta jokainen työntekijä on kuitenkin vastuussa oman osaamisensa kehittämisestä. Henkilöstöpalvelut järjestää kaupunkitasoista koulutusta esimerkiksi työyhteisötaitoihin liittyen, kannustaa jatkuvaan oppimiseen työn parissa sekä toimii kumppanina osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämisen alueilla. Palvelualueet ja -yksiköt kehittävät ja ylläpitävät omaa ammatillista osaamistaan järjestämällä tarvittavaa täydennyskoulutusta. Kehityskeskustelut ovat keskeinen väline yksilöllisten tavoitteiden ja toiveiden tunnistamisessa.

Valtaosa oppimisesta tapahtuu työtä tekemällä sekä toisilta työyhteisön jäseniltä oppimalla. Työpaikka nähdään monipuolisena oppimisympäristönä, ja on tärkeää tehdä näkyväksi arjessa ja työn lomassa tapahtuvia oppimistilaisuuksia. Osaamisen kehittäminen toteutuu jatkuvana oppimisena yksittäisten toimintojen sijaan. Jatkuvalla oppimisella voidaan vastata muuttuvan työelämän tarpeisiin ja huomioida työuran eri vaiheissa tarvittava osaamisen uudistaminen. Jatkuva oppiminen luo työn iloa, merkitystä ja sitoutumista.

Muuttuva toimintaympäristö
Hybridityö, tekoäly ja automaatio muuttavat työn sisältöjä ja osaamistarpeita usealla alalla. Henkilöstöä tuetaan muutoksessa tarjoamalla koulutusta uusista työkaluista, kehittämällä digiosaamista ja varmistamalla, että teknologia tukee työn sujuvuutta eikä kuormita työntekijää. Tiukka taloustilanne ja nopeat muutokset toimintaympäristössä vaativat koko henkilöstöltä kykyä sopeutua, priorisoida ja kehittää uusia, tuottavuutta lisääviä työskentelytapoja erityisesti digitaalisuutta lisäämällä. Tässä onnistuminen edellyttää muun muassa tiedolla johtamista, yhteistyötä sekä avointa vuorovaikutusta ja dialogia koko henkilöstön välillä yli organisaatiorajojen.

2

Strategiaosa

2. Strategiaosa

Lahti 2035:
Tehty kestäväksi

Uuden ajan yliopisto- ja ympäristö-kaupungissa yritykset menestyvät ja elämä on merkityksellistä.

Arvot:

Avoimesti
Vastuullisesti
Yhdessä

Elinvoimaista kasvua

Suomen johtavan ympäristökaupungin huippuosaaminen ja korkeakoulujen kasvu tekevät Lahdesta kansainvälisen edelläkävijän.

Tunnettu yliopistomme ja ammattikorkeakoulumme tuottavat merkityksellistä tiedettä ja ratkaisuja. Vahvistamme sivistystä ja osaamista kaikilla koulutusasteilla. Saamme opiskelijat rakentamaan elämänsä Lahteen.

Olemme vetovoimainen investointikohde sekä ihanteellinen kasvualusta kaikenkokoisten yritysten menestystarinoille.

Ratkaisemme työllisyyden haasteet kehittämällä uusia tapoja toimia.

Tuemme lapsiperheitä ja annamme eväät elämänmittaiselle oppimis- ja kasvupolulle aina lapsuudesta vanhuuteen.

Merkityksellistä elämää

Vahvistamme monimuotoista, puhdasta luontoa, joka on hyvinvoinnin perusta.

Edistämme liikunnallista ja aktiivista elämäntapaa. Mahdollistamme monipuoliset harrastusmahdollisuudet kaikenikäisille.

Emme jätä ketään yksin – jokainen lahtelainen on arvokas.

Puramme segregaatiota. Lisäämme kokonaisturvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa yhdessä kumppaneiden kanssa.

Olemme houkutteleva urheilu- ja kulttuurikaupunki, jossa tapahtumat kukoistavat ja matkailijamäärät kasvavat.

Rohkeaa uudistumista

Perustamme tulevaisuuden tasapainoisen talouden ja kestävän kasvun varaan.

Rakennamme inspiroivaa, kestävää ja saavutettavaa kaupunkia. Keskusta sekä asuinalueet ovat eläviä ja viihtyisiä.

Johdamme tiedolla ja parannamme palveluidemme vaikuttavuutta. Hyödynnämme palvelujen ja prosessien kehittämisessä uutta teknologiaa ja tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti.

Olemme osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjä. Annamme lahtelaisille valtaa ja vastuuta kehittää omaa asuinympäristöään.

Lahti on houkutteleva työnantaja, jossa henkilöstöön luotetaan. Meillä jokainen saa kokeilla ja kehittää.

Strategian avainluvut:

20 000 opiskelijaa vuonna 2035
Luontopositiivinen 2030
Hiilineutraali ensimmäisenä suurista kaupungeista

- Lahti on väestönkasvussa kuuden suurimman kaupungin joukossa
- Työttömyys laskee nopeammin suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin
- Yksityisiä investointeja 200M€/vuosi
- Matkailijoiden yöpymiset kasvavat
- Yritysystävällisyys paranee
- Lahtelaiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi
- Lahtelaiset kokevat elämänsä merkityksellisiksi
- Nuorten päihteidenkäyttö vähenee
- Jokaisella koululaisella on ystävä
- Yksinäisyys vähenee
- Lahtelaisten koulutusaste nousee
- Oppimistulokset paranevat
- Lahden talous on tasapainossa
- Kaupungin henkilöstö voi hyvin

2.1. Strategian valmistelu, toteutus ja seuranta

Lahden kaupunginvaltuusto käynnisti kaupunkistrategian päivityksen kesäkuussa 2025 ja hyväksyi uuden strategian 27.10.2025 § 113. Strategian päivityksen tavoitteena oli vastata toimintaympäristön muutoksiin ja terävöittää sekä selkeyttää linjauksia, joilla kaupunki menestyy pidemmällä aikavälillä.

Lahden kaupungin visiona vuoteen 2035 on LAHTI – TEHTY KESTÄVÄKSI, Uuden ajan yliopisto- ja ympäristökaupungissa yritykset menestyvät ja elämä on merkityksellistä. Visio asettaa Lahdelle kunnianhimoisen tavoitteen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyyttä. Strategian toteuttamista ohjaavat arvot: avoimesti, vastuullisesti ja yhdessä.

Strategian laadinnassa kiinnitettiin erityistä huomiota valtuuston tahtotilaan ja valmistelun tukena toimi eri valtuustoryhmien jäsenistä koottu strategiatyöryhmä. Strategian vision ja arvojen toteutuminen punnitaan jokapäiväisessä työssä. Strategiaa toteutetaan kolmen, vuosina 2025–2029 toteutettavan, kärkiohjelman sekä muiden strategian tavoitteisiin sidottujen toimenpiteiden kautta. Seuraavien sivujen taulukoissa on kirjattu strategian tavoitteet, joihin vuonna 2027 toteuttavilla toimenpiteillä vaikutetaan. Strategian toimenpiteiden edistymisestä raportoidaan talouden ja toiminnan seurantaraportoinnin yhteydessä, jonka yhteydessä on mahdollista arvioida myös organisaation onnistumista ja tuloksellisuutta strategian toteuttamisessa.

Strategian toteutumista seurataan lisäksi strategian avainluvuilla, jotka on esitelty talousarviokirjan liitteessä. Avainlukujen mittarit kertovat kehityksen suunnasta. Mittareilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Strategian avainlukujen toteutumisesta raportoidaan talouden ja toiminnan seurantaraportoinnin yhteydessä.

2.2. Toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2027

Kärkiohjelma: Kestävän kasvun ympäristökaupunki

Kärkiohjelman tavoitteena on, että Lahti on hiilineutraali ensimmäisenä Suomen suurista kaupungeista, elinvoimaisesti luontopositiivinen vuonna 2030 sekä kasvattaa kestävän yritystoiminnan ja investointien määrää Lahdessa. Kärkiohjelmassa toteutetaan ilmasto-ohjelman ja luontopositiivisuustiekartan toimenpiteitä sekä kehitetään kaupunkia kestävän ja uudistavan yritystoiminnan kaupunkina.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Vahvistamme kaupungin ja yritysten ilmasto- ja luontokumppanuutta uudistetulla toimintatavalla. ELVO	Lähtö: Kaupungilla on ilmastokumppanuuksia. Tavoite: Strategiset ilmasto- ja luontokumppanuudet, joissa mukana myös TKI-näkökulma.	Kumppanuusmallin käyttöönotto: kyllä/ei	Ei onnistuta rakentamaan kumppanuuksia, jotka tuovat lisäarvoa toimijoille, kaupungin resurssien riittävyys.
Luomme edellytyksiä uusille investoinneille kasvattamalla yrityskaavavarantoa ja edistämällä alueellista teollisuuspuistokonseptia. KYMP, ELVO	Lähtö: Yleiskaavallista elinkeinoelämän alueiden varantoa hyvissä sijainneissa ei ole. Tavoite: 25 ha yleiskaavan mittakaavassa tarkasteltua aluetta.	Yleiskaavallisesti tarkasteltujen uusien elinkeinoelämän alueiden pinta-ala (ha)	Potentiaalisen yleiskaavavarannon puute, maanhankinta.
Varmistamme lupien ja valvonnan sujuvan ja laadukkaan toteutuksen. KYMP	**Rakentamislupaprosessin tehokas läpivieminen** Lähtö: Rakentamisluvan käsittelyaika vuonna 2025: 50 vrk, vuonna 2026: 28 vrk. Tavoite: Rakentamislain mukainen käsittelyaikatakuu alitetaan reilusti.	< 3/6 kk	Puutteellinen lupahakemus, epäpätevät suunnittelijat, epärealistinen aikataulu, poikkeamiset, valitukset.
	Ympäristölupien- ja valvonnan korkeatasoinen- ja nopea toiminta Lähtö: Rekisteröinti-ilmoitusten käsittely 30 päivän kuluessa. Tavoite: Uudet toiminnot luvitetaan neljässä kuukaudessa, olemassa olevat kuudessa kuukaudessa. Ilmoitusmenettelypäätökset tehdään 120 vuorokauden kuluessa. Rekisteröinti-ilmoitusten käsittely 60 päivän kuluessa. Kiireettömien haittailmoitusten käsittely aloitetaan viikon kuluessa, kiireelliset viimeistään vuorokauden kuluttua. Osan lupien automatisointi.	Käsittelyaikaseuranta	Ympäristöluvat: puutteellinen hakemus tai ilmoitus, muu työpaine ja viranomaisresurssin riittävyys.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Kärkiohjelma: Uuden ajan yliopistokaupunki

Kärkiohjelman tavoitteena on, että nuoresta yliopistokaupungista kasvaa kansainvälinen yliopistokaupunki, joka on tunnettu ja vetovoimainen kotimaassa ja kansainvälisesti. Kärkiohjelmassa laajennetaan koulutustarjontaa, käynnistetään uuden kampuksen valmistelu, vahvistetaan alueellista TKI-toimintaa sekä tuetaan opiskelijakaupungin ja opiskelijakulttuurin kehittymistä.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Vauhditamme keskusta-kampuksen toteutumista yhdessä korkeakoulujen kanssa. KYMP	Lähtö: Kampus on Niemessä. Tavoite: - Selvitetään kehitysyhtiön perustamista edistämään uuden kampusalueen rakentamista. Selvitystyön pohjalta tarkennetaan mahdollisen hankeyhtiön tehtävät ja suhde Ranta-Kartanon sekä Urheilukeskuksen alueiden kehittämiseen. - Asemakaava vireillä Ranta-Kartanoon.	Selvitys laadittu: kyllä/ei Asemakaava vireillä: kyllä/ei	Korkeakoulujen päätöksenteko. Rahoitus.
Tuemme korkeakouluopiskelijoiden työelämäyhteyksiä työllisuuspalvelujen ja oppilaitosten yhteistyötä tiivistämällä. ELVO	Tavoite: Yhteistyö yhteisen suunnittelun osalta käynnistetty. Järjestetään vähintään yksi yhteistyötilaisuus/oppilaitos kevään 2027 aikana.	Infojen/tilaisuuksiin osallistujien määrät	Opiskelijoita ei tavoiteta riittävässä määrin. Markkinointi ontuu.
Vahvistamme uusien investointien houkuttelua ja vauhditamme TKI-vetoista kasvua yhdessä Business Lahden kanssa. ELVO	Lähtö: TKI-vetoisen kasvun kärkiteemoja ei ole määritelty yhteisesti eikä niihin liittyviä kaikkia kasvumahdollisuuksia hyödynnetty. Tavoite: Kärkiteemat selkeästi määritelty ja niillä vahvempi ohjaava rooli investointien houkuttelussa ja TKI-vetoisessa kasvussa.	Kärkiteemat ja investointien edistäminen kärkiteemoissa Strategian avainlukujen investointimittari	Kärkiteemojen vaikutus investointien houkutteluun ja TKI-vetoisen kasvuun jää vähäiseksi.
Laadimme Niemen alueen kehittämissuunnitelman. KYMP	Lähtö: Niemen alueelle aiemmin laadittu yleissuunnitelma, päivitystarve. Tavoite: Alueen vetovoimaisuuden lisääminen ketterin kevein toimenpitein. Laaditaan kehittämissuunnitelma sekä toimenpiteet aikataulutettuina.	Kehittämissuunnitelma laadittu: kyllä/ei	Resurssihaasteet.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Kärkiohjelma: Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki

Kärkiohjelman tavoitteena on, että hyvinvoivat lapset ja nuoret kasvavat tasapainoisiksi aikuisiksi, jotka osallistuvat aktiivisesti yhteiskuntaan ja edistävät sen kehitystä. Kasvun, oppimisen ja ohjauksen ympäristöt ovat turvallisia ja jokainen lapsi ja nuori tuntee olevansa merkityksellinen ja arvostettu. Kärkiohjelmassa kehitetään laadukasta ja oikea-aikaista kasvatuksen ja oppimisen tukea, ehkäistään segregaatiota sekä luodaan turvallista kasvun, oppimisen ja ohjauksen toimintaympäristöä.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Käynnistämme ja vakiinnutamme Pro-toiminnan. SIVI	Lähtö: Toimintaa ei ole käynnistetty. Tavoite: Toiminta käynnistyy alkuvuodesta 2027, kevään aikana mukaan lähtee neljä koulua ja neljä päiväkotia. Syksyllä 2027 toimintaa laajenee kahdeksaan uuteen kouluun ja neljään uuteen päiväkotiin.	Mukaan lähteneiden yksiköiden määrä Yhteistyökumppanin tekemät vaikuttavuusarvioinnit	Henkilöstön sitoutuminen vähenee.
Synnytämme lukuintoa ja vahvistamme lukutaitoa. SIVI	Lähtö: Toiminta käynnistyy 09/ 2026 ja hanke toiminnassa 12/2027 asti. Tavoite: Lahes lukukunnossa -hankkeessa luodaan Lahden kaupungille lukutaitostrategia, jossa luodaan pysyvät rakenteet lukutaitotyölle sekä tiivistetään yhteistyötä hankkeessa mukana olevien toimijoiden kesken. Lukutaidon ja lukuinnon vahvistaminen.	Nämä luodaan hankkeessa, esim. Lukutaitotestit (lukutaidon paraneminen)	Hanke on lyhyt →miten toiminta jatkuu sen jälkeen. Hankkeen jälkeen lukutaitosuunnitelmaa toteutetaan sen mukaisesti. Mahdollisuus saada jatkorahoitus.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Vakinaistamme katusovittelutoiminnan. SIVI	Lähtö: Katusovittelutoimintaa kehitetty ja toteutettu hankkeena (vuosi 2025 – kevät 2027). Tavoite: Hankkeesta saatujen kokemusten ja arviointien pohjalta määritellään Lahden katusovittelutoiminnan tavoitteet ja periaatteet. Toiminta jatkuu vakituisena nuorisopalvelujen toimintana.	Hankkeen loppuraportointi ja arviointi Vakinaistaminen: toteutunut / ei toteutunut	Rahoitus ei riitä (poliittinen tahto).
Otamme käyttöön demokratiakasvatusmallin ja kehitämme sitä edelleen. SIVI	Lähtö: Lahdessa on käytössä monia eri menetelmiä tukea demokratiakasvatusta: Skididialogi, erätaukokeskustelut, valtuustoaloitekeskustelut, päättäjien ja nuorten vaalipaneeli, nuorten vaalit politiikkaviikolla, kummivaltuutetut. Tavoite: Malli vakiintunut, toteutuneita skididialogeja 30, kummivaltuutetut vierailevat kaksi kertaa lukuvuoden aikana kouluissa, kohdattujen oppilaiden määrä 50 % koko koulun oppilasmäärästä.	Toteutuneiden skididialogien ja keskustelujen määrä Valtuutettujen vierailujen määrä kouluilla, kohdattujen oppilaiden määrä	Keskusteluissa aina samat oppilaat.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

Muut strategian toimenpiteet

Elinvoimaista kasvua

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Suomen johtavan ympäristökaupungin huippuosaaminen ja korkeakoulujen kasvu tekevät Lahdesta kansainvälisen edelläkävijän.			
Vahvistamme kestävää elämäntapaa koulujen arjessa. SIVI, KYMP, ELVO	**Kestävän liikkumisen lisääminen** PO: Kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman (SUMP) toimenpidekokonaisuutena on koululaisten kestävän liikkumisen edistäminen. Koululaisten kestävää liikkumista edistetään koulujen liikkumissuunnitelmilla. Tavoite: Yhä useampi koululainen saapuu koululle jalan tai pyörällä. Liikkumissuunnitelmat tehty kahdeksaan kouluun. **Jätteiden kierrätys perusopetuksessa** Lähtö: Koulujen jäteastioiden ja kierrätyksen kartoitus tehty. Tavoite: Lajitteluastioiden hankinta 50 % kouluista. **Ympäristökasvatusohjelman vakiinnuttaminen** Lähtö: Toteutuu vaihtelevasti eri kouluilla. Tavoite: Ympäristökasvatuksen vastuuopettajien verkoston vakiinnuttaminen, koulut sisällyttävät ympäristökasvatusohjelman mukaiset sisällöt lukuvuoden toimintaan.	Koulujen liikkumissuunnitelmien lukumäärä Kuinka monessa koulussa on käytössä Verkoston tapaamiset Osallistujamäärät	Henkilöresurssit. Ei ole rahaa kierrätysastioiden hankintaan.
Tunnettu yliopistomme ja ammattikorkeakoulumme tuottavat merkityksellistä tiedettä ja ratkaisuja. Vahvistamme sivistystä ja osaamista kaikilla koulutusasteilla. Saamme opiskelijat rakentamaan elämänsä Lahteen.			
Laadimme linjaukset lukiotoiminnan kehittämiseksi. ELVO	Lähtö: Ei ole linjauksia. Tavoite: Muodostamme yhteisen näkemyksen siitä, miten lukiokoulutus vastaa muuttuvan toimintaympäristön, korkeakouluyhteistyön, elinkeinoelämän ja kaupungin tulevaisuuden tarpeisiin. Teemme linjaukset lukiotoiminnan kehittämiseksi.	Päätös linjauksista	Resurssien riittävyys toimenpanoon.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Lisäämme ammattikoulutamattomien alle 25-vuotiaiden suoritettujen tutkintojen tai osatutkintojen määrää. ELVO	Lähtö: Alle 25-v työttömiä tai verrattavia 2026 Q2: 1429, joista 554 on ilman ammatillista tutkintoa. Tavoite: Ilman tutkintoa olevien määrän väheneminen.	Ilman tutkintoa olevien määrän	Motivaation puute. Oppimisvaikeudet. Opintoihin tarvittavan tuen puuttuminen.
Rakennamme sujuvat harjoittelijapolut tuleville osaajille. KOHA	Lähtö: Kaupungilla on käytössä malli harjoittelijoiden ja opinnäytetöiden tekijöiden ottamiseen. Tavoite: Kaupungilla on toimiva malli harjoittelijoiden ja opinnäytetöiden tekijöiden ottamiseen.	Päivitetty harjoittelijamalli: kyllä/ei Harjoittelijoiden lkm., opinnäytetöiden lkm.	Yksiköt eivät ota harjoittelijoita.
Vahvistamme tiedekasvatusta sivistyksen palveluissa. SIVI	**PO: Lahti oppimisympäristönä -oppimiskokonaisuus** Lähtö: Toteutuu vaihtelevasti eri yksiköissä. Tavoite: Toteutuu suunnitelman mukaisesti kaikissa yksiköissä. **Vaka: Junnu-yliopistoyhteistyö** Lähtö: Toteutuu vaihtelevasti eri yksiköissä. Tavoite: Kaikki esiopetuksessa olevat lapset ovat mukana.	Toteutuneet tunnit Materiaalin käyttäjämäärä	
Olemme vetovoimainen investointikohde sekä ihanteellinen kasvualusta kaikenkokoisten yritysten menestystarinoille.			
Kehitämme Matkakeskusta. KYMP	Lähtö: Asemakaavan valmistelu ja kumppanuusneuvottelut käynnissä. Tavoite: Asemakaava hyväksytty vuonna 2027, pysäköintilaitoksen rakennusvaiheen kilpailutusvaiheeseen saaminen.	Asemakaavan lainvoimaistuminen, kilpailutusasiakirjojen valmistuminen, hankkeen rakennusvaiheeseen saaminen	Kaava- ja hankintavaiheen mahdolliset valitukset.
Ratkaisemme työllisyyden haasteet kehittämällä uusia tapoja toimia.			
Käynnistämme nuorten palvelujen kaupunginosahankkeet. ELVO	Lähtö: Kyseessä on uusi toimintamuoto. Tavoite: Suunnitellaan ja käynnistetään toiminta vuoden 2027 Q1 loppuun mennessä yhteistyössä henkilöstön ja asiakkaita edustavien tahojen kanssa.	Käynnissä: kyllä/ei	Palvelu ei tavoita asiakkaita, asiakkaat eivät sitoudu palveluihin. Palvelu ei vastaa olemassa olevaan tarpeeseen.

Merkityksellistä elämää

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Vahvistamme monimuotoista, puhdasta luontoa, joka on hyvinvoinnin perusta.			
Aloitamme luonnonsuojeluohjelman toteuttamisen. KYMP	Lähtö: Ohjelma on hyväksytty Tavoite: Ensimmäiset viisi aluetta saatu perustettua luonnonsuojelualueiksi.	Suojeltujen alueiden määrä ja hehtaarit / vuosi	Ohjelman toteutus ei edisty (lupa- ja valvontavirastossa luparuuhkaa, Metso-korvausten käsittely hidasta, KYMPin henkilöresurssivaje käyttö- ja hoitosuunnitelmien laatimiseksi sekä virkistyskäyttötarpeiden selvittämiseksi).
Edistämme liikunnallista ja aktiivista elämäntapaa. Mahdollistamme monipuoliset harrastusmahdollisuudet kaikenikäisille.			
Kilpailutamme uuden kaupunkipyöräpalvelun v. 2028 alkavalle sopimuskaudelle. KYMP	Lähtö: Mankeli-palvelu on voimassa vuoden 2027 loppuun. Mahdollinen kilpailutus käynnissä ja hankintapäätös 2027 aikana. Tavoite: Palvelu käyntiin vuonna 2028.	Hankintapäätös tehty: kyllä/ei	Rahoitustaso. Joukkoliikenteen nykyrahoitus ei riitä palvelun kehittämiseen tai edes nykytason ylläpitoon.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Edistämme aikuisten liikunnallista elämäntapaa. ELVO, SIVI	**Omaehtoiseen liikuntaan kannustaminen ja liikunnan aloittamisen tukeminen** Tavoite: Aloittamista tuetaan eri keinoin, vertaisohjaaminen sekä varattujen vuorojen aktiivinen käyttö lisääntyy. **Tilojen yhteiskäytön lisääminen liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi** Tavoite: Wellamo-opiston päiväaikaan tapahtuvan toiminnan käynnistäminen kaupungin omissa tiloissa eri kaupunginosissa. Pilotit neljässä toimipisteessä.	Varausmäärä Tukitoimintojen määrä Kokeilutoiminta aloitettu	Koodilukot ovat jo 80 % kouluissa. Vaatii koulujen aktiivisuutta ottaa varausohjelmat käyttöön myös omassa toiminnassa. Jääkö irralliseksi →ei ole palvelujen joukossa tai resursoitu.
Laajennamme harrastamisen Lahden mallia. SIVI	Lähtö: Harrastamisen Lahden -mallissa mukana lahtelaiset järjestöt ja seurat. Harrastelahti.fi-sivusto työläs eikä mahdollista kaikilta osin toiminnan kehittämistä ja laajentamista. Tavoite: Järjestöjen/seurojen roolin laajentaminen harrastamisen Lahden mallissa sekä uuden HOP IN -järjestelmän tehokas hyödyntäminen.	HOP IN -järjestelmä: käytössä laajasti / ei käytössä Lasten ja nuorten määrä Harrastamisen Lahden mallin harrastuksissa / järjestöjen ja seurojen osuus (ostopalvelut)	Järjestelmäongelmat. Muutoksen vaatimat rahalliset resurssit.
Emme jätä ketään yksin – jokainen lahtelainen on meille arvokas.			
Katkaisemme monisukupolvisen huono-osaisuuden kierrettä yhteistyössä järjestöjen, hyvinvointialueen ja kaupungin kanssa. (Hyvän arjen rakentajat -hanke). ELVO	**Hyvän arjen rakentajat -hanke** Lähtö: Hyvän arjen rakentajat -hanke aloittaa syksyllä 2026. Ohjelmassa rahoitetaan monimuotoista varhaista tukea ja palveluita lapsille, nuorille, perheille ja ikäihmisille. Kohdealueet ovat Mukkula ja Liipola. Tavoite: Hankkeen pitkän aikavälin tavoitteena on vahvistaa asukkaiden hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Käytännön toiminta käynnistyy vuoden 2027 alussa.	Haasteet tunnistettu kyllä/ei Toimenpiteet valittu kyllä/ei	Ohjausryhmään ei saada avainasemassa olevia henkilöitä. Päävetovastuu ei ole kaupungilla.
	Lasten ja nuorten hyvinvointityön asuinalueverkoston hyödyntäminen laajemmin asuinalueiden kehittämisessä Lähtö: Lahden kaupungissa toimii 10 asuinalueverkostoa, joiden avulla edistetään toimia lasten ja nuorten hyvinvoinnin tarpeita. Verkostoissa on asiantuntijoita varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, nuorisopalveluista, kirjastosta, opiskeluhuollosta, kouluterveydenhuollosta, neuvolasta, lapsiperhepalveluista, seurakunnasta ja eri järjestöistä. Tavoite: Tavoitteena viisi alueellista kehittämistekoa, joissa on hyödynnetty asuinalueverkostojen tietoa tai osallistumista.		

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Parannamme tiedon löydettävyyttä ja saavutettavuutta englannin kielellä. KOHA, ELVO	**Kaupungin viestintä** Lähtö: 17 % tiedosta on englanniksi. Tavoite: Kasvatetaan vuosittain englanninkielisen tiedon määrää. Vuonna 2027 yli 22 % tiedosta on englanniksi. **Työllisyyspalvelut varmistaa matalan kynnyksen palvelujen saatavuuden vieraskielisille** Lähtö: Tekoälytulkkauksen pilotointivaihe on ohi, mutta käyttö ei ole vielä riittävällä tasolla. Tavoite: Sovelluksen käyttö kasvaa.	Englanninkielisen tiedon prosenttiosuus Sovelluksen käyttömäärät	Verkkosivu-uudistuksen viivästymisessä, jolloin henkilöresursseilla ei ole aikaa kääntämiseen. Sovellus ei tule arkikäyttöön.
Puramme segregaatiota. Lisäämme kokonaisturvallisuutta ja yhteisöllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa yhdessä kumppaneiden kanssa.			
Vahvistamme yhteisöjen toimintaa alueella ja edistämme toimijoiden välistä yhteistyötä. ELVO	Tavoite: Turvata olemassa olevat resurssit yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa. Vuosiavustusmäärärahat pysyvät vuoden 2026 tasolla. Järjestämme kumppaneiden kanssa tapahtumia ja tilaisuuksia (10 kpl), ylläpidämme eri verkostoja. Avustuksia saaneet järjestöt tekevät yhteistyötä vähintään yhden toisen toimijan kanssa.	Vuosiavustusmäärärahat Tilaisuuksien lukumäärä	Määrärahojen ja resurssien väheneminen.
Laadimme asunnottomuuden vähentämisohjelman ja aloitamme toimenpiteet yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa. KYMP	Lähtö: Yhteistä suunnitelmaa ei ole. Tavoite: Ohjelma laadittu sisältäen toimenpideesitykset etenemiselle.	Kyllä/ei	Henkilöstöresurssit. Eri organisaatioiden ja sidosryhmien sitoutuminen kehittämistyöhön.
Kehitämme ja pilotoimme vertaisohjaajamallia alueellisessa nuorisotyössä SIVI	Lähtö: Vertaisohjaajamallia ei ole käytössä. Tavoite: Göteborgin vertaisohjaajamallin soveltaminen, muokkaaminen ja pilotointi Lahdessa kolmella asuinalueella →tavoitteena pilotoinnin jälkeen vertaisohjaajamallin käynnistäminen kaikilla nuorisotiloilla. Yhteistyö työllisyyspalvelujen kanssa tiivistyy.	Pilotti käynnistynyt: kyllä/ei	Tarvittavia kesätyöllistämisrahoja ei saada.
Olemme houkutteleva urheilu- ja kulttuurikaupunki, jossa tapahtumat kukoistavat ja matkailijamäärät kasvavat.			
Kulttuurilaitosten myynnin ja markkinoinnin strategiaryhmä vakiinnuttaa asemansa ja pyrkii lisäämään näkyvyyttä ja myytyjen lippujen määrää. ELVO	Tavoite: Yhteiset markkinointitoimenpiteet. 3 % kasvu vuoden 2026 myyntiin.	Myytyjen lippujen määrä	Myytyjen lippujen määrä ei kasva tehdyistä toimenpiteistä huolimatta ja vaikea suhdannetilanne jatkuu.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Kehitämme kansainvälisesti vetovoimaista Urheilukeskusta ja liikuntaolosuhteiden kokonaisuutta. KYMP, KOHA, ELVO	**Urheilukeskuksen alueen sisällöt** Lähtö: Europan 18-kilpailun tuloksena syntynyt strateginen suunnitelma. Tavoite: - 1. vaiheen toteutus. Stadionrakennuksen käyttötarkoitus →ak-muutos. - Satamaradanpolun ja uuden porttiaiheen suunnittelu etenee toteutusvalmiiksi. - Ensilumenladun lumivarmuutta ja rullahiihto-olosuhteita kehitetään. Myös nykyinen ensilumenlatu säilyy käytössä. **Vesiliikuntakeskus ja kisapuisto** Lähtö: Vesiliikuntakeskuksen ja Kisapuiston asemakaavaehdotukset valmistuvat vuonna 2026. Tavoite: - Vesiliikuntakeskuksen suunnittelu etenee aikataulun mukaisesti. - Kisapuiston hankesuunnittelu käynnistetty.	Suunnitelmat tehty: kyllä/ei, stadionin kaavaehdotus: kyllä/ei EUI-hankerahoitus saadaan: kyllä/ei Ensilumenladun lumivarmuuden toimenpiteet toteutettu: kyllä/ei Rullahiihtorata valmis vuonna 2027: kyllä/ei Vesiliikuntakeskus aikataulussa Hankesuunnittelu käynnissä: kyllä/ei	EUI-hankerahoitusta ei saada→PORTTI-hankkeen toteutuksen aikataulu viivästyy. Kokonaisuus moniulotteinen. Asemakaavat eivät lainvoimaistu (valitusriski).
Käynnistämme MM-kisoihin tähtäävän kisakaupunkikonseptin valmistelun ja toteutuksen. ELVO, KOHA	Lähtö: MM-kisat 2029, Winter World Masters Games 2028, Salpausselän kisat ja muut suurtapahtumat. Tavoite: Rakennetaan kaupungille näkyvä kisatapahtumakonsepti ja ilme, jota hyödynnetään suurtapahtumien aikaan.	Suunnitelma toteutettu ja käytössä	Resurssit.

Rohkeaa uudistumista

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Perustamme tulevaisuuden tasapainoisen talouden ja kestävän kasvun varaan.			
Pienennämme kaupungin lainakantaa. KOHA	Lähtö: Lainakanta 31.12.2026. Tavoite: Lainakanta on pienentynyt 20 milj. euroa.	Kaupungin lainakanta	Verotulojen mahdolliset merkittävät poikkeamat.
Kasvuinvestointien priorisointi ja rahoitusmallien käyttöönotto. ELVO	Lähtö: Valmistelu käynnissä, osin toteutuksessa. Tavoite: Investointien käynnistysten edellytykset linjattu.	Päätös priorisoinnista Rahoitusmallien monipuolisuus	VOS-leikkaukset ja suhdanne heikentävät kaupungin edellytyksiä investoida.
Rakennamme inspiroivaa, kestävää ja saavutettavaa kaupunkia. Keskusta sekä asuinalueet ovat eläviä ja viihtyisiä.			
Kehitämme keskustaa: Luomme keskustasta elämyksellisen sydämen lahtelaisille ja vierailijoille. ELVO, KYMP	Lähtö: Keskustavisio hyväksytty. Ajattelu Lahden keskustasta kokonaisena elämyksenä ja matkailutuotteena on vielä vajavaista. Tavoite: - Koko keskusta-alueen elämyksellinen ja matkailullinen konseptointi. - Uudenlaisen keskustan kehittämisen toimintamallin rakentaminen, konkreettiset tavoitteet ja teot. - Laaditaan keskustan kaupunkikuvallinen ja liikenteellinen yleissuunnitelma sekä torin yleissuunnitelma.	Elämysvisio on laadittu ja keskusta tuotteistettu saavutettavaksi Suunnitelmat laadittu: kyllä/ei	Resurssit, kaupunkiorganisaation ja sidosryhmien sitoutuminen.
Laadimme liikennejärjestelmäsuunnitelman 1. vaiheen. KYMP	Lähtö: Liikennejärjestelmäsuunnitelmaa ei ole. Tavoite: Liikennejärjestelmäsuunnitelman 1. vaihe ja toimenpiteet laadittu.	Suunnitelman 1. vaihe ja toimenpiteet laadittu: kyllä/ei	Aikataulu ja resurssit.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Uudistamme joukkoliikenteen kehittämisen tavoitteet KYMP	Lähtö: Nykyisen joukkoliikenteen strategian toteuttaminen ei onnistu käytettävillä olevilla resursseilla. Tavoite: Päivitetään joukkoliikennestrategia.	Strategia päivitetty: kyllä/ei	Palvelutason ylittävä liikenne ja uudet joukkoliikenneyhteydet tarvitsevat lisärahoitusta, nykyinen rahoituspohja ei riitä edes nykyisen palvelutason ylläpitämiseen. Joukkoliikenteen matkamäärät Lahden kaupungin alueella voivat jopa laskea vastoin strategian tavoitteita.
Johdamme tiedolla ja parannamme palveluidemme vaikuttavuutta. Hyödynnämme palvelujen ja prosessien kehittämisessä uutta teknologiaa ja tekoälyä eettisesti ja vastuullisesti.			
Edistämme tekoälyn käyttöä. KOHA, ELVO	**Työllisyyspalvelujen hallinnollisen asiakaspalveluprosessin keventäminen tekoälyllä** Lähtö: Ei hyödynnetä lainkaan. Tavoite: Tekoälyn hyödyntäminen keskeisissä prosesseissa. **Tekoälyn käyttö lisääntyy** Lähtö: Tekoälyn hyödyntämisessä on tehty yksittäisiä yhteisiä kokeiluja. Lisäksi henkilöstö käyttää työtehtävissään tekoälyä tukena vaihtelevasti. Tavoite: Hyödynnetään tekoälyä uusien verkkosivujen kielikäännöksissä, asiakaspalvelussa, sisäisessä ohjeistuksessa ja viestinnässä sekä toimiala- ja markkina-analyysien tekemisessä. Lisätään tekoälykokeiluja.	Tekoälyä hyödyntävien prosessien määrä työllisyyspalveluissa Tekoälyä hyödyntävät palvelut	Henkilöstö ei ota aktiiviseen käyttöön. Ratkaisut rakennetaan toistamaan vanhoja prosesseja. Käyttöönoton kustannuksia ei kartoiteta riittävästi.
Kehitämme jätehuoltoviranomaisen järjestelmäkokonaisuutta sekä lisäämme automaation ja tekoälyn hyödyntämistä palveluprosesseissa. KYMP	Lähtö: Kompostointi-ilmoitus semiautomatisoitu. Hakemukset ei. Tavoite: Kompostointi-ilmoitus automatisoitu, hakemuksissa jotain automatisaatiota. PowerBI täysin automatisoitu.	Hakemuksen ja ilmoituksen käsittelyaika	Resurssien riittävyys.
Hyödynnämme dataa päätöksenteossa, palvelujen kehittämisessä ja palvelutarpeiden ennakoinnissa. KOHA, ELVO	Lähtö: Datatalouden käsikirja on valmistunut, mutta sitä ei ole vielä laajasti otettu käyttöön. Tavoite: - Vähintään kahdessa uudessa palvelussa hyödynnetään ennakointitietoa palvelutarpeen tunnistamiseen tai palvelun kohdentamiseen. - Kehitetään työllisyyden raportointikokonaisuutta sekä automatisoidaan jatkuvaa raportointia. Rakennetaan toimiva kokonaisuus, joka näkyy myös kuntalaisille.	Ennakointitietoja hyödyntävien palvelujen määrä Kokonaisuus käytössä: kyllä/ei	Datan laatu ja saatavuus voivat jäädä riittämättömiksi, jolloin ennakointi ei perustu luotettavaan tietoon. Osaaminen ja yhteistyö jäävät puutteellisiksi, jolloin data ei muutu ennakoiviksi palveluiksi. Rajapintahaasteet mm. Keha-keskuksen kanssa.
Vahvistamme hyvinvointialueen-yhdyspintaa ja tiedolla johtamista asukkaiden kokonaisvaltaisen palvelun turvaamiseksi. ELVO	Lähtö: Yhdyspintaneuvottelukunta on perustettu ja se kokoontuu säännöllisesti. Tavoite: Kehitämme yhdyspintaneuvottelutoimikunnan toimintaa ja vahvistamme Hyte-neuvotteluissa sovittujen toimenpiteiden johtamista.	Hyte-neuvotteluissa sovittujen toimenpiteiden indikaattorit Hyte-kerroin	Tieto ei välity organisaatioiden välillä. Tietojärjestelmien rajapintaongelmat estävät tiedon hyödyntämisen. Yhteistyö on henkilösidonnaista. Yhdyspintaneuvottelukunnan tai yhdyspintatyön rooli jää strategiselle tasolle.

Toimenpiteet	Lähtö-/tavoitetaso	Mittarit	Riskit
Olemme osallisuuden ja vuorovaikutuksen suunnannäyttäjä. Annamme lahtelaisille valtaa ja vastuuta kehittää omaa asuinympäristöään.			
Laajennamme kaupunkitasoisen Omalahti.fi -alustan käyttöä. ELVO	Lähtö: Elokuussa 2026 Omalahti.fi-alustaa käyttää neljä yksikköä sekä rekisteröityneitä käyttäjiä alustalla on noin 7 300. Tavoite: Alustaa käyttävien yksiköiden ja rekisteröityneiden käyttäjien määrä kasvaa.	Alustaa käyttävien yksiköiden määrä Rekisteröityneiden käyttäjien määrä	Yksiköt eivät ota alustaa käyttöön ja ajankohtaiset kyselyt yms. ovat hajanaisesti edelleen erillisissä kanavissa. Rekisteröityneiden käyttäjien kasvu jää vähäiseksi.
Kehitämme osallistavaa budjetointia (osbu). ELVO	Lähtö: Kaupungissa on toteutettu neljä osbukierrosta. Vuonna 2026 toteutettiin osbun arviointitutkimus vuosilta 2021–2025. Tavoite: Osbuprosessin uudistaminen ja keventäminen.	Osbuprosessi uudistettu: kyllä/ei	Prosessin muutokset eivät tuota odotettuja resurssi- tai aikahyötyjä. Prosessin keventäminen heikentää osallistumisen määrää, laatua tai läpinäkyvyyttä. Toimialojen sitoutuminen uudistettuun toimintamalliin jää riittämättömäksi.
Lahti on houkutteleva työnantaja, jossa henkilöstöön luotetaan. Meillä jokainen saa kokeilla ja kehittää.			
Uudistamme työaikajärjestelmät. KOHA	Lähtö: Kaksi eri työaikajärjestelmää. Tavoite: Yksi käyttäjäystävällinen työajanhallinnan järjestelmä.	Timecon ja Tiima korvattu uudella yhdellä järjestelmällä: kyllä/ei	Hankinnassa toiminnallisten vaatimusten määrittelyn onnistuminen, organisaation vastustus uuden järjestelmän käyttöön.
Edistämme työllisyyspalvelujen osaamista suunnitelmallisesti. ELVO	Lähtö: Koulutussuunnitelma on yleisellä tasolla. Tavoite: Työllisyyspalveluissa tehdään toimintayksikkötasoinen osaamisen kehittämisen suunnitelma, johon sidotaan kehityskeskustelukierroksella yksilölliset koulutustarpeet.	Toteutuneiden oppimistilanteiden määrä	Työajankäyttö. Tarjolla olevien koulutusten sisältö ei vastaa tarvetta.
Vahvistamme henkilöstön osallistumista palvelujen/tilojen suunnittelussa ja kehittämisessä. SIVI	Lähtö: Käyttäjistä nimetty edustajat hanke- ja rakennusvaiheen suunnitteluun. Tavoitetaso: Osallistetaan jo nyt henkilöstöä pajoissa, laajempi osallistaminen mahdollisuuksien rajoissa.	Järjestettyjen pajojen lkm. ja osallistujamäärä	Kaikki eivät pääse osallistumaan.

Palvelualueiden lyhenteet: KOHA konsernihallinto, ELVO elinvoima, SIVI sivistys, KYMP kaupunkiympäristö

3

Talousosa

3. Talousosa

3.1. Talousarvion sitovuus ja taloutta ohjaavat kriteerit

3.1.1. Sitovuus

Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousosassa valtuustoon nähden sitovan tason sitovuus voidaan määritellä brutto- tai nettoperiaatteella.

- Bruttoperiaatteessa sitovuus on tuloarvio ja määräraha, eli sekä tuloarviot että menomäärärahat ovat molemmat erikseen sitovia.
- Nettoperiaatteessa sitovuus on toimintakate, eli toimintatulojen ja -menojen erotus.
- Lahden kaupunginorkesterin ja Lahden kaupunginteatterin sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä.
- Lahden Tilakeskuksen sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita.

Sitovat erillisohjeet

Määrärahamuutokset: Talousarviovuoden aikana ilmenevät määrärahojen ylityspaineet ja mahdollisuudet tuloarvioiden ylityksiin tai menomäärärahojen alituksiin tulee tuoda esiin talouden seurantaraportissa. Mahdolliset talousarviomuutokset viedään kaupunkitasoisesti kaupunginvaltuuston käsittelyyn. Nettoperiaatteella määritellyissä yksiköissä menoja voidaan lisätä, jos menoa vastaava tuloylitys on varmistettu.

ICT-hankinnat: Tietojärjestelmähankinnoissa noudatetaan tietohallintojohtajan ohjeita.

Käyttötalousosa (sitova taso)	Sitovuus
Konsernihallinto	
Kaupunginvaltuusto ja -hallitus	tuloarvio ja määräraha
Ulkoinen tarkastus	tuloarvio ja määräraha
Kaupunginjohtaja, konsernihallinto	tuloarvio ja määräraha
Taseyksikkö	
Lahden Tilakeskus	tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja/-tappioita
Määrärahavaraukset	
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot	ei sitova
Kunnan rahoitusosuus työttömyystuista	määräraha
Elinvoiman palvelualue	
Elinvoiman yhteiset	toimintakate
Kasvupalvelut	tuloarvio ja määräraha
Työllisyyspalvelut	tuloarvio ja määräraha
Kaupunkikulttuuripalvelut	tuloarvio ja määräraha
Taseyksiköt	
Lahden kaupunginorkesteri	tilikauden yli-/alijäämä
Lahden kaupunginteatteri	tilikauden yli-/alijäämä
Sivistyksen palvelualue	
Sivistyksen yhteiset	toimintakate
Sivistyspalvelut	tuloarvio ja määräraha
Wellamo-opisto	toimintakate
Kaupunkiympäristön palvelualue	
Kaupunkiympäristö	tuloarvio ja määräraha
Joukkoliikenne	toimintakate

Tuloslaskelmaosa (sitova taso)	Sitovuus
Korkotulot ja -menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja -menot	nettoarvio

Investointiosa (sitova taso)	Sitovuus
Kiinteä omaisuus	investointimenot
Talonrakennus	investointimenot
Julkinen käyttöomaisuus	investointimenot
Irtain omaisuus	investointimenot
Arvopaperit ja osuudet	investointimenot

Rahoitusosa (sitova taso)	Sitovuus
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat	nettoarvio

3.1.2. Avustusten myöntäminen

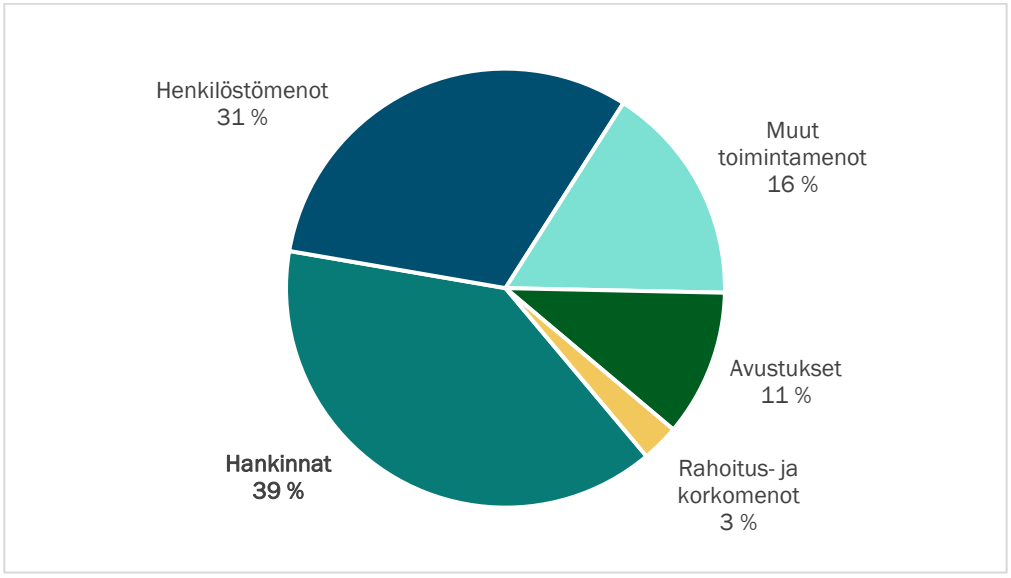
Avustuksilla tuetaan Lahden kaupungin strategisten päämäärien ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista. Perusteena otetaan huomioon myös positiivinen vaikutus kaupungin elinkeinoelämälle. Avustuksen saajan tulee olla lahtelainen tai avustettavan toiminnan tulee kohdistua Lahteen ja lahtelaisiin. Elinvoiman ja sivistyksen palvelualueilla on näiden kriteereiden lisäksi omat erilliset avustussäännöt (ELHY 17.2.2026 § 18 ja SIVLA 16.12.2025 § 156). Avustukset myöntää toimielin tai viranomainen, jonka toimialueeseen hakijan pääasiallinen toiminta liittyy. Avustuksia myönnetään vuosittain talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa. Avustusten myöntämisen periaatteet kerrotaan talousarvion toimeenpano-ohjeessa.

3.1.3. Hankinnat

Hankinnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Lahden kaupungin julkisissa hankinnoissa noudatetaan hankintalakia (1397/2016), erityisalojen hankintalakia (1398/2016) sekä kaupungin voimassa olevaa hankintaohjelmaa (KH 29.5.2023 § 190) ja -ohjetta (KH 29.5.2023 § 191). Hankintaohjeeseen on tehty päivityksiä 19.8.2026 lainsäädännön muutoksen takia. Kaupungin hankintaohjelmaa uudistetaan syksyn 2026 aikana ja tavoitteena on uuden ohjelman voimaantulo vuoden 2027 alusta.

Vuoden 2027 talousarviossa hankintojen osuus on 39 prosenttia (246,8 milj. euroa) talousarvion kokonaismenoista (635,8 milj. euroa). Hankinnat koostuvat palvelujen ostoista (66 prosenttia), investointimenoista (26 prosenttia) sekä aineista, tarvikkeista ja tavaroista (8 prosenttia).

Talousarvio 2027, menot

Hankintojen toteuttaminen
Kaupunginhallituksen päätöksen (5.12.2022 § 443) mukaisesti kaikista yli 9 000 euron hankinnoista tehdään hankintapäätös ja huomioidaan samalla tilaajavastuulain (1233/2006 § 5) mukaiset vaatimukset tilaajan selvitysvelvollisuudelle. 40 000 euron ja sen yli arvioidut, mutta alle kansallisten kynnysarvojen olevat hankinnat (arvo yhteensä neljän vuoden aikana) tulee kilpailuttaa sähköisillä kilpailutusjärjestelmillä.

Hankinnan kilpailuttamiseksi on valittava hankinnan luonteeseen soveltuva, hankintalainsäädännön mukainen menettelytapa. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa sovelletaan hankintalakia. Kynnysarvot alittavissa hankinnoissa noudatetaan kaupungin omia hankintaohjeita.

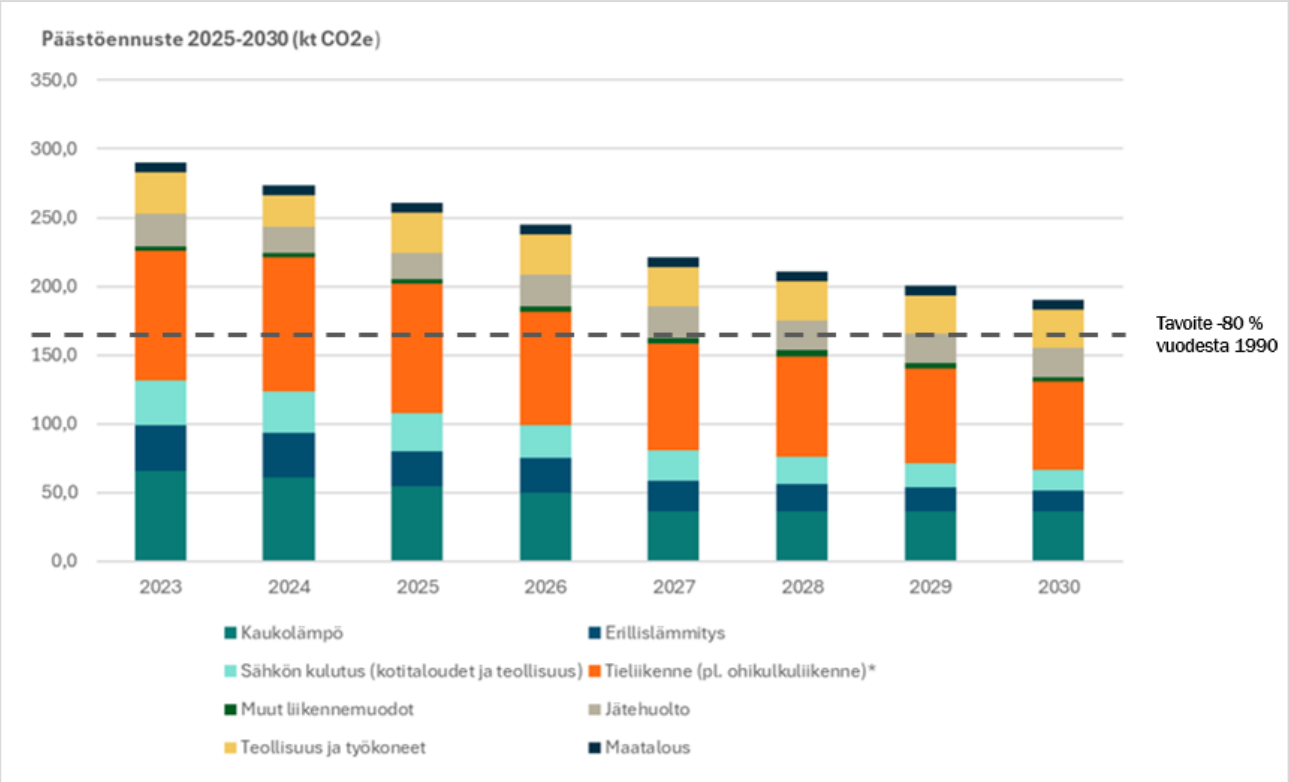
Vaikka alle 40 000 euron hankintoja ei edellytetä kilpailutettavaksi, niistä tulee tehdä hintakyselyjä vähintään kolmelta toimittajalta sekä laatia muistio valintaperusteista. Hankinnoissa käytetään aina maksuehtoa 21 pv netto. Hankintaan liittyvät dokumentit säilytetään asianhallintajärjestelmässä. Sopimuksen allekirjoittaja vastaa sopimuksen ja siihen liittyvien dokumenttien asianmukaisesta arkistoinnista.

3.2. Ilmastobudjetointi

Päästötavoite ja päästöjen kehitys
Lahden kaupunki tavoittelee hiilineutraaliutta ensimmäisenä suurena kaupunkina Suomessa. Tavoitteena on vähentää maantieteellisen alueen tuotannollisia päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöistä ja huolehtia loppujen päästöjen sitomisesta hiilinieluihin ja -varastoihin.

Tuoreimmassa päästötarkastelussa Lahden vuoden 2024 tuotantoperusteiset päästöt olivat pienentyneet 67 prosenttia vertailuvuodesta 1990. Päästöennuste osoittaa, että 80 prosentin päästövähennys on mahdollista saavuttaa lähivuosina, mikäli sekä kaukolämmön että erillislämmityksen päästöt pienenevät merkittävästi ja tieliikenteessä ollaan valmiita sitoutumaan merkittäviin paikallisiin toimenpiteisiin.

Lahden päästöennuste vuoteen 2030 (kt CO2e)

Lähteet: Sitowisen CO2-raportti 2025 ja Sitowisen päästöskenaariot (päivitetty 31.10.2025)
* Tieliikenteen osalta kaikille vuosille on laskettu mukaan 67 prosenttia päästöistä, minkä arvioidaan olevan Lahteen suuntautuvien ja Lahden sisäisten matkojen osuus. Arvio perustuu Sitowisen mallinnuksiin syksyltä 2024.

Ilmastobudjetointi
Lahden kaupunki otti ilmastobudjetin käyttöön vuoden 2025 talousarviossa. Ilmastobudjetti on johtamisen työkalu, joka tuo hiilineutraaliustavoitteen edistämisen aiempaa tiiviimmäksi osaksi kaupungin talousarviovalmistelua sekä talouden ja toiminnan seurantaa. Ilmastobudjetointi tukee ilmastotoimien tunnistamista palvelualueilla ja antaa kokonaiskuvan ilmastotyön kustannuksista. Ilmastobudjetoinnille ei ole yhteistä vakiintunutta mallia, ja siksi eri kaupunkien ilmastobudjetit eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

Useimpien kaupungin toimenpiteiden vaikutukset päästöihin ovat epäsuoria. Esimerkiksi sujuvan joukkoliikenteen ja pyöräilyinfran tarjoaminen mahdollistaa päästövähennyksiä tieliikenteessä. Monia ilmastobudjettiin laskettuja toimia tehdään

ensisijaisesti muista syistä, ja niillä on päästövähennysten lisäksi monia muita tärkeitä vaikutuksia esimerkiksi hyvinvointiin, terveyteen, viihtyisyyteen, luonnon monimuotoisuuteen ja elinvoimaan sekä näiden kautta takaisin talouteen.

Ilmastotyön taloussuunnitelma

Ilmastotyön menot ja tulot -taulukossa on esitetty kaupungin palvelualueiden ilmastotyön määrärahakohdennukset. Summat on jaoteltu tarkemmin investointeihin ja käyttötalouteen ilmastotyön eri teemoissa. Investointimenoiksi on laskettu soveltuvin osin kestävää liikkumista ja energiatehokkuutta edistäviä omia infraratkaisuja. Käyttötalouden menoissa on mukana esimerkiksi asiantuntijatyötä, hankkeita, joukkoliikenteen toteuttamista sekä kävely- ja pyöräilyreittien kunnossapitoa.

Kaupunkivihreän ja sopeutumisen osalta tiedot ovat osin puutteellisia. Tulot kertyvät pääosin ulkopuolisesta hankerahoituksesta, tuista sekä joukkoliikenteen tuloista. Konserniyhtiöiden ilmastotyötä tukevien investointien luvuissa on Lahti Energia Oy:n ja Lahti Energia Sähköverkko Oy:n, Lahden Talot Oy:n sekä Lahti Aqua Oy:n vahvistuneita investointeja.

Ilmastotyön menot ja tulot 2027 (1 000 €)	Menot	Tulot
Investoinnit yhteensä	**1 729**	**450**
Kestävä liikenne	1 145	450
Rakennettu ympäristö	584	0
Käyttötalous yhteensä	**33 906**	**18 331**
Ilmastojohtaminen	3 974	314
Kaupunkivihreä ja sopeutuminen	95	0
Kestävä liikenne	29 614	18 017
Kiertotalous	147	0
Päästökompensaatiot	0	0
Rakennettu ympäristö	76	0
Kaikki yhteensä	**35 635**	**18 781**

Konserniyhtiöiden ilmastotyötä tukevat investoinnit (1 000 €)	2027 menot	2028 menot	2029 menot
Investoinnit yhteensä	**11 105**	**1 105**	**1 105**
Kestävä liikenne	25	25	25
Rakennettu ympäristö	4 880	1 080	1 080
Energiasysteemit	6 200		

Kaupungin ilmastotyöhön liittyvät investointien ja käyttötalouden menot ja tulot vuodelle 2027. Konserniyhtiöiden ilmastotyöhön liittyvät investoinnit vuosille 2027–2029.

Palvelualueiden ja konsernin ilmastonostot

Kaupunkiympäristön palvelualueella on merkittävä rooli ilmastotyössä etenkin maankäytön, liikenteen ja liikkumisen infran ratkaisuissa. Niillä mahdollistetaan päästövähennyksiä erityisesti rakentamisessa ja liikenteessä sekä säästetään ja lisätään kaupunkivihreää. Kaupunki edistää elinvoimaa yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa, ja yritysten ilmastotyö on tässä työssä merkittävässä roolissa. Elinvoiman palvelualueella on tärkeä rooli myös muussa kestävyystyön koordinoinnissa. Ilmastotyön kehittämiseen haetaan jatkuvasti ulkopuolista rahoitusta. Lahden Tilakeskuksen toimet vaikuttavat suoraan energian ja rakentamisen päästöihin. Vaikka sivistyspalveluilla on ilmastobudjetissa vain pieni osuus, on se toimijana erittäin merkittävä. Kasvatus-, opetus- ja koulutustehtävissään sivistyspalvelut voi vaikuttaa lahtelaisten tietoihin, taitoihin ja asenteisiin ilmastotyössä. Merkittävimmät suorat päästövähennykset saavutetaan kaupungin konserniyhtiöissä, etenkin energiantuotannon päästöjä vähentävillä investoinneilla.

3.3. Talouden tasapainottaminen

Valtuustosopimuksen (15.5.2025) mukaisesti erillisestä talouden tasapaino-ohjelmasta on luovuttu. Talouden tasapainottamisen tarve ei kuitenkaan ole poistunut. Valtuustokauden talousarvioiden valmistelussa tulee etsiä keinoja valtuustosopimuksessa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Talousarviovalmistelujen periaatteina ovat, että toiminnasta aiheutuvat menot (toimintamenot) eivät saa kasvaa enempää kuin palveluista perittävät maksut (toimintatulot), verotulot ja valtionosuudet yhteensä kasvavat. Kaupungin toimintakate ei saa heiketä enempää kuin verorahoituskokonaisuus kasvaa. Taloussuunnittelussa tulee huomioida, että viimeistään keskipitkällä aikavälillä kaupungin vuosikate kattaa suunnitelmien mukaiset poistot.

Taloussuunnitelmakauden 2027–2029 valmistelussa on huomioitu vuonna 2026 toteutetut lisäsopeutustavoitteet toiminta-, vero- ja rahoitustulojen kasvattamisen sekä toiminta- ja poistomenojen kasvun hillinnän osalta. Tulot ja menot on pyritty asettamaan mahdollisimman realistiselle tasolle tarkastelemalla pitkän aikavälin toteumakehitystä aiempina vuosina. Lisäksi taloutta tasapainottavana tekijänä käytetään edelleen investointikattoa, joka on keskimäärin 60,0 milj. euroa vuosittain. Valmistelussa on huomioitu henkilöstöön ja toimintaan liittyvät muutokset ja toimintaympäristöön liittyvät ennusteet.

3.4. Käyttötalousosa

3.4.1. Konsernihallinto

Tuloslaskelma	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	**94 366 703**	**87 512 300**	**88 952 600**	**89 393 800**	**89 837 300**
Myyntitulot	1 066 522	853 700	1 069 800	839 000	843 200
Maksutulot	0	800	0	0	0
Tuet ja avustukset	1 718 368	1 041 700	1 788 600	1 794 000	1 799 500
Muut toimintatulot	91 581 813	85 616 100	86 094 200	86 760 800	87 194 600
Valmistus omaan käyttöön	**529 483**	**600 000**	**600 000**	**600 000**	**600 000**
Toimintamenot	**-89 274 798**	**-92 098 300**	**-115 085 100**	**-116 370 000**	**-117 567 000**
Henkilöstömenot	-18 729 563	-18 794 400	-18 787 400	-19 041 400	-19 231 700
Palvelujen ostot	-30 803 706	-33 751 400	-33 041 800	-33 436 700	-33 771 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 010 797	-9 218 600	-8 872 700	-8 955 300	-9 044 900
Avustukset **	-88 021	-2 164 800	-27 864 200	-27 866 000	-27 867 800
Muut toimintamenot	-31 642 712	-28 169 100	-26 519 000	-27 070 600	-27 651 600
Toimintakate	**5 621 388**	**-3 986 000**	**-25 532 500**	**-26 376 200**	**-27 129 700**
Rahoitustulot ja -menot	**-2 829 046**	**-2 733 100**	**-2 750 000**	**-2 699 400**	**-2 491 300**
Korkotulot	0	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	11 337	200	0	0	0
Korkomenot	-2 732 330	-2 733 300	-2 750 000	-2 699 400	-2 491 300
Muut rahoitusmenot	-108 054	0	0	0	0
Vuosikate	**2 792 342**	**-6 719 100**	**-28 282 500**	**-29 075 600**	**-29 621 000**
Poistot ja arvonalentumiset	-20 647 270	-20 641 300	-21 203 200	-22 042 800	-22 263 200
Tilikauden tulos	**-17 854 928**	**-27 360 400**	**-49 485 700**	**-51 118 400**	**-51 884 200**
Poistoeron muutos	69 480	70 100	69 500	69 500	69 500
Tilikauden yli-/alijäämä	**-17 785 449**	**-27 290 300**	**-49 416 200**	**-51 048 900**	**-51 814 700**

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.
** Vuodet 2027–2029 sisältävät kunnan rahoitusosuuden työttömyystuista, joka siirretään konsernihallintoon 1.1.2027 elinvoiman palvelualueelta.

Toiminnan kuvaus
Konsernihallinnon kokonaisuus sisältää seuraavat sitovuustasot: kaupunginvaltuusto ja -hallitus, ulkoinen tarkastus, kaupunginjohtaja, konsernihallinto sekä taseyksikkö Lahden Tilakeskus. Konsernihallinto sisältää myös määrärahavaraukset käyttöomaisuuden myyntivoittoihin ja -tappioihin sekä kunnan rahoitusosuuteen työttömyystuista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Hallitusohjelman 2027–2031 linjauksilla tulee toteutuessaan olemaan vaikutusta kuntien toimintaan ja rahoitukseen. Konsernihallinnon tulee osallistua edunvalvontaan ja tietojen tuottamiseen hallitusohjelman linjauksien toteutusta valmisteleville tahoille.

18.6.2026 voimaan tulleen hankintalain muutokset vaikuttavat hankintojen valmisteluun ja sidosyksikköjen hyödyntämiseen. Lakimuutos tulee aiheuttamaan Lahden yhtiöomistuksiin liittyviä muutoksia, joiden valmisteluvastuussa on konsernihallinto.

Henkilöstösuunnitelma
Henkilöstösuunnittelu tehdään europerusteisena. Konsernihallinnon henkilöstökuluihin sisältyy edellisten vuosien yhteistoimintamenettelyissä suunnitellut vähennykset.

Kaupunginvaltuusto ja -hallitus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	159 307	175 000	**409 200**	175 100	176 000
Toimintamenot	-3 485 385	-5 816 000	**-3 623 300**	-3 482 700	-3 513 900
Toimintakate	-3 326 078	-5 641 000	**-3 214 100**	-3 307 600	-3 337 900

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Lahden kaupungin ylintä päätösvaltaa käyttää kaupunginvaltuusto, joka vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kaupunginvaltuusto on osittain siirtänyt toimivaltaansa kaupunginhallitukselle ja lautakunnille.

Kaupunginhallitus johtaa kaupungin hallintoa, valmistelee kaupunginvaltuustossa käsiteltävät asiat ja huolehtii sen päätösten täytäntöönpanosta sekä valvoo kaupungin etua ja edustaa kaupunkia. Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen määrärahat sisältävät vaalien järjestämisestä aiheutuvat kustannukset sekä määrärahat toimielinten toiminnan järjestämiseen. Vastuualueen määrärahat sisältävät myös Lahden Tilakeskukselle maksettavan toiminta-avustuksen kulttuuri-infrastruktuurin ylläpitoon.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Valtuustokausi käynnistyi 1.6.2025. Lahden kaupunginvaltuustossa on 59 jäsentä. Vuonna 2027 järjestetään eduskuntavaalit.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	29 €	48 €	**30 €**

Ulkoinen tarkastus

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	0	0	**0**	0	0
Toimintamenot	-401 765	-443 000	**-453 600**	-458 200	-462 600
Toimintakate	-401 765	-443 000	**-453 600**	-458 200	-462 600

Toiminnan kuvaus
Ulkoinen tarkastus toimii itsenäisenä osana konsernihallintoa. Lahden kaupungin ulkoisesta tarkastuksesta vastaavat tarkastuslautakunta ja sen alaisuudessa toimiva tarkastustoimisto sekä tilintarkastaja. Tarkastustoimisto avustaa tarkastuslautakuntaa sen arvioidessa tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tarkastustoimisto voi tehdä myös itsenäisesti tarkastuksia ja selvityksiä. Toiminta on kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumatonta.

Tarkastuslautakunta valmistelee kaupunginhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Kaupunginhallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksistä vain kaupungin hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset kaupunginvaltuustolle tiedoksi.

Toiminnan painopistealueet
Tarkastuslautakunta antaa vuosittain arviointikertomuksen, jossa arvioidaan valtuuston asettamien toiminnallisten tavoitteiden toteutumista sekä hallinnon toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Lautakunta voi tarvittaessa antaa erillisraportteja yksittäisistä asioista. Valtuustokauden aikana käydään läpi kaikkien palvelualueiden ja -yksiköiden keskeisimmät toiminnot.

Tarkastuslautakunnan on myös huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Tarkastuslautakunta tekee esityksen tilintarkastajan valinnasta ja tytäryhteisöjen tilintarkastajien nimeämisestä. Kuntalain 122 §:n mukaan kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	3 €	4 €	**4 €**

Kaupunginjohtaja, konsernihallinto

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	5 613 574	5 806 800	**5 609 700**	5 873 900	5 903 300
Toimintamenot	-34 637 752	-36 430 600	**-36 305 300**	-37 029 400	-37 397 800
Toimintakate	-29 024 179	-30 623 800	**-30 695 600**	-31 155 500	-31 494 500

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa johtaa kaupunginhallituksen alaisena kaupunginjohtaja. Kaupunginjohtajan määrärahat sisältävät kaupunginjohtajan kustannusten lisäksi kaupunkitasoisia kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia. Määrärahat sisältävät sisäisen tarkastuksen, kaupungin jäsenmaksut, ystävyyskaupunkitoiminnan sekä keskitetyt kaupunkitasoiset kustannukset, kuten KEVA:n tasausmaksun.

Kaupunginjohtajan alaisena toimiva konsernihallinnon vastuualue vastaa kaupungin keskitetyistä toimisto- ja asiantuntijatehtävistä sekä tilahallinnosta. Vastuualueeseen kuuluvat kaupunkitasoisesti toimivat palveluyksiköt: talouspalvelut, kehityspalvelut, henkilöstöpalvelut, kaupunginkanslia, lakipalvelut, omistajaohjauspalvelut ja viestintäpalvelut sekä Lahden Tilakeskus -taseyksikkö. Lahden Tilakeskus esitetään omana kaupunginvaltuustoon nähden sitovana tasona, ja sillä on omat määrärahavaraukset. Vastuualueen määrärahat sisältävät kaupunkitasoisia kustannuksia sekä niihin liittyviä varauksia.

Konsernihallinnon vastuualueen yksiköt antavat sitovaa ohjeistusta ja tukea palvelualueille ja taseyksiköille oman vastuualueensa asioiden kaupunkitasoista hoitamista koskien.

Konsernihallinnon vastuualueen palveluyksiköt vastaavat
- kaupungin yleisistä johtamisen linjauksista
- kaupungin sisäisen tarkastuksen järjestämisestä
- päätöksentekoelinten päätösvalmistelusta, kaupungin asiakirjahallinnosta ja arkistotoimesta, toimistopalveluista sekä johdon tukipalveluista
- henkilöstöön liittyvistä linjauksista, henkilöstö- ja työhyvinvointipalveluista sekä riskienhallinnan toiminnoista
- kaupunkistrategiasta, tietohallinnosta, projektitoiminnan koordinoinnista, kaupungin keskitetystä asiakaspalvelusta, Palvelutorin palvelualustasta sekä tietojohtamisen ja toiminnan uudistamisen tukemisesta ja kehittämisestä
- lakipalveluista
- konsernin omistajaohjauksesta
- talouden ohjauksesta, taloussuunnittelusta ja -hallinnosta, rahoitus- ja sijoitustoiminnasta sekä talouden ja toiminnan raportoinnista
- hankintojen ohjauksesta ja keskitetyistä hankinnoista
- kaupungin tunnettuuden kasvattamisesta ja kaupunkibrändin rakentamisesta
- viestintään liittyvistä linjauksista ja tukipalveluista.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Vuonna 2027 kuntien toimintaympäristöön vaikuttavat edelleen talouden epävarmuus ja kuntatalouden kehitysnäkymät. Kaupungin taloudellinen tilanne haastaa myös konsernihallintoa. Taloudellisten resurssien niukkenemisen myötä henkilöstökulujen määrärahat niukkenevat ja konsernihallinnon toimintaa joudutaan priorisoimaan. Tällä on vaikutuksia palvelualueiden tuen saantiin sekä kehittämistyöhön.

Muuttuva työelämä ja yhteiskunta edellyttävät jatkuvaa osaamisen kehittämistä myös kaupunkiorganisaatiossa. Teknologian kehitys muuttaa prosesseja, työtehtäviä ja työn rakenteita. Teknologian hyödyntäminen edellyttää tulevaisuudessa entistä enemmän muutoskyvykkyyttä, toimintatapojen muuttamista ja itseohjautuvuutta.

Julkinen sektori kilpailee osaavasta työvoimasta yksityisen sektorin kanssa. Henkilöstöstä tulee pitää huolta aktiivisesti panostamalla esihenkilötyöhön, johtamiseen, henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen ja osaamisen kehittämiseen. Henkilöstön hyvinvointiin, jaksamiseen ja työtehtävien tasaiseen jakautumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, kun henkilöstömäärä vähenee toteutettujen yhteistoimintamenettelyjen myötä.

Digitalisaation nopea kehitys vaikuttaa laajasti kaupungin tarjoamiin palveluihin sekä kaupunkilaisten odotuksiin kaupungin digitaalisista palveluista. Kaupungin digitaalisten palvelujen kehittäminen sekä tekoälyn nykyistä laajempi käyttöönotto vaativat investointeja ja hallintaa sekä resursseja ja osaamista. Kaupunki edistää Suomi.fi-viestien käyttöönottoa osana hallinnon digitalisaatiota ja sähköistä asiointia. Kaupunki valmistautuu ottamaan Suomi.fi-viestit käyttöön hallinnollisissa päätöksissä ja viranomaisviestinnässä yksityishenkilöille. Kyber- ja tietoturvallisuuden sekä tietojärjestelmien toimivuuden turvaaminen on

noussut avainasemaan kaupungin häiriöttömän palvelutuotannon varmistamisessa. Toisaalta kaupungin tulee huolehtia riittävien tukipalvelujen tarjoamisesta myös heille, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköistä asiointia.

Tietojohtamisen tarve lisääntyy kaupungeissa. Se edellyttää toimivaa tietoinfrastruktuuria, joka mahdollistaa tiedon keräämisen, tallentamisen, analysoinnin ja jakamisen, mutta erityisesti myös toimivat prosessit tiedon hyödyntämiseen ja kokonaisuuksien johtamiseen tiedon avulla. Saatavilla olevan datan määrä kasvaa ja monipuolistuu sekä tarjolla olevat analytiikkateknologiat edelleen kehittyvät. Tämä edellyttää kaupungilta kustannustehokkaita ratkaisuja sekä kehityksen eettisten näkökulmien huomioimista. Tiedolla johtamisen kulttuuria ja osaamista tulee edelleen kehittää.

Kuntalaisten osallisuus kaupungin toiminnan kehittämisessä on avainasemassa. Palvelutori toimii luontevana ja helposti saavutettavana paikkana osallisuus- ja kehittämistyölle, kun kuntalaispalveluja kehitetään yhdessä julkishallinnon, järjestöjen ja kuntalaisten kanssa.

Yhteiskunnassa kybervaikuttaminen ja valeuutiset lisääntyvät. Lisäksi tekoälyn koostamassa sisällössä voi olla virheitä. Kaupungin oman viestinnän avoimuus, selkeys ja oikea-aikaisuus nousevat yhä tärkeämpään rooliin. Kuntalaiset hakevat tietoa monista eri medioista, joten kaupungin ylläpitämien viestintäkanavien merkitys kasvaa.

Toiminnan painopistealueet
Konsernihallinto tukee palvelualueita strategian tavoitteiden ja valtuustosopimuksen toteuttamisessa. Konsernihallinto toteuttaa vastuullaan olevia keskitettyjä toimisto- ja asiantuntijapalveluja kustannustehokkaasti, asiakaslähtöisesti ja ammattitaidolla.

Toiminnan painopisteitä vuonna 2027 ovat

- valtuustosopimuksen toimeenpano omalta osaltaan ja tuki kärkiohjelmien toteuttamiselle
- kaupungin veto- ja pitovoiman vahvistaminen
- strategian linjausten ja ennakointityön edistäminen
- kaupunkitasoisen tietovarastoinnin, tietojohtamisen ja datatalouden kehittäminen
- uuden tietoliikennesopimuksen käyttöönotto
- datatalouden, automatisaation, digitalisaation ja tekoälyn käytön edistäminen
- tyhjien kiinteistöjen hallinta ja määrän vähentäminen
- konsernirakenteen tarkoituksenmukaisuuden arviointi
- kaupungin tunnettuuden vahvistaminen ympäristö-, tapahtuma-, kulttuuri- ja yliopistokaupunkina
- hankintatoimen kehittäminen ja hankintalain aiheuttamien muutosten toteuttaminen
- tukipalvelujen kehittäminen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	284 €	298 €	**296 €**

Lahden Tilakeskus

Tuloslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Liikevaihto	**76 550 014**	**77 029 600**	**77 332 800**	**77 719 500**	**78 108 100**
Valmistus omaan käyttöön	**529 483**	**600 000**	**600 000**	**600 000**	**600 000**
Liiketoiminnan muut tulot	**684 185**	**500 900**	**500 900**	**503 400**	**505 900**
Tuet ja avustukset	**919 845**	**0**	**700 000**	**700 000**	**700 000**
Muut tuet ja avustukset	900 000	0	700 000	700 000	700 000
Tuet ja avustukset kunnalta	19 845	0	0	0	0
Materiaalit ja palvelut	**-21 268 754**	**-23 854 200**	**-22 919 800**	**-23 153 500**	**-23 389 700**
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 815 831	-9 043 800	-8 686 900	-8 777 000	-8 868 200
Palvelujen ostot	-13 452 923	-14 810 400	-14 232 900	-14 376 500	-14 521 500
Henkilöstömenot	**-2 391 712**	**-2 292 800**	**-2 163 600**	**-2 185 200**	**-2 207 100**
Poistot ja arvonalentumiset	**-19 239 352**	**-19 835 000**	**-20 111 300**	**-19 939 900**	**-20 243 200**
Liiketoiminnan muut menot	**-24 685 197**	**-23 261 700**	**-22 619 500**	**-23 061 000**	**-23 595 900**
Liikeyli-/alijäämä	**11 098 511**	**8 886 800**	**11 319 500**	**11 183 300**	**10 478 100**
Rahoitustulot ja -menot	**-2 731 983**	**-2 733 100**	**-2 750 000**	**-2 699 400**	**-2 491 300**
Muut rahoitustulot	575	200	0	0	0
Kunnalle maksetut korkomenot	-2 732 330	-2 733 300	-2 750 000	-2 699 400	-2 491 300
Muut rahoitusmenot	-229	0	0	0	0
Yli-/alijäämä ennen varauksia	**8 366 528**	**6 153 700**	**8 569 500**	**8 483 900**	**7 986 800**
Poistoeron lisäys tai vähennys	69 480	70 100	69 500	69 500	69 500
Tilikauden yli-/alijäämä	**8 436 008**	**6 223 800**	**8 639 000**	**8 553 400**	**8 056 300**
Käyttöomaisuuden myynti (ei sitova)	646 750	400 000	401 600	396 100	396 400
Luovutusvoitot	684 185	500 000	500 000	502 500	505 000
Luovutustappiot	-37 435	-100 000	-98 400	-106 400	-108 600
Tilikauden yli-/alijäämä, sitovuus	**7 789 258**	**5 823 800**	**8 237 400**	**8 157 300**	**7 659 900**

Sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä ilman käyttöomaisuuden myyntivoittoja/-tappioita.

Rahoituslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta	**26 959 130**	**25 588 700**	**28 279 200**	**28 027 700**	**27 833 600**
Liikeyli-/alijäämä	11 098 511	8 886 800	11 319 500	11 183 300	10 478 100
Poistot ja arvonalentumiset	19 239 352	19 835 000	20 111 300	19 939 900	20 243 200
Rahoitustulot ja -menot	-2 731 983	-2 733 100	-2 750 000	-2 699 400	-2 491 300
Tulorahoituksen korjauserät	-646 750	-400 000	-401 600	-396 100	-396 400
Investointien rahavirta	**-19 079 581**	**-23 668 000**	**-23 693 400**	**-50 339 900**	**-60 199 600**
Investointimenot	-21 388 381	-25 068 000	-25 645 000	-51 736 000	-61 596 000
Rahoitusosuudet inv. menoihin	5 000	0	550 000	0	0
Pys. vast. hyöd. luovutustulot	2 303 800	1 400 000	1 401 600	1 396 100	1 396 400
Toiminnan ja investointien rahavirta	**7 879 549**	**1 920 700**	**4 585 800**	**-22 312 200**	**-32 366 000**
Antolainauksen muutokset	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Lainakannan muutokset	**0**	**-1 920 700**	**-4 585 800**	**22 312 200**	**32 366 000**
Pitkäaikaisten lainojen muutokset	0	-1 920 700	-4 585 800	22 312 200	32 366 000
Muut maksuvalmiuden muutokset	**-7 879 549**	**0**	**0**	**0**	**0**
Rahoituksen rahavirta	**-7 879 549**	**-1 920 700**	**-4 585 800**	**22 312 200**	**32 366 000**
Vaikutus maksuvalmiuteen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toiminnan kuvaus

Taseyksikkö Lahden Tilakeskus vastaa kaupungin omistamasta toimitilakannasta, sen teknisestä kunnosta ja arvosta, tuottavuudesta, tehokkaasta käytöstä sekä palveluverkon kehittämisestä. Tilakeskuksen tehtävänä on järjestää kaupunkiorganisaa-

tiolle tarpeiden mukaiset tilaratkaisut ja niihin soveltuvat kiinteistö- ja käyttäjäpalvelut. Tilakeskus voi tarjota palvelujaan myös ulkopuolisille.

Lahden Tilakeskuksen toiminta taseyksikkönä tarkoittaa sitä, että toiminnan menot on katettava saatavilla vuokratuloilla. Sisäinen vuokraus toteutetaan hyväksyttyjen sisäisen vuokrauksen periaatteiden mukaisesti kustannusperusteisesti ilman tuottotavoitteita. Konserniyhtiöille tai ulos vuokrattaessa vuokralainen maksaa vuokrana toiminnassaan tarvitsemiensa toimitilojen ja niissä tarvittavien palvelujen kustannukset. Ulosvuokrauksen hinnoittelussa huomioidaan markkinaneutraliteettiperiaatteen lisäksi julkisen piilotuen välttäminen sekä kilpailulain 30 d §:n vaatimukset.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden Tilakeskus järjestää kaupunkiorganisaatiolle tarvittavia toimitiloja rakennuttamalla, vuokraamalla tai ostamalla. Tilakeskus vuokraa tiloja myös konserniyhtiöille, hyvinvointialueelle sekä vähäisessä määrin markkinoille. Oman toimitilakannan ylläpitämistä, uudistamista ja kehittämistä jatketaan pitkäjänteisten investointi- ja kunnossapito-ohjelmien sekä toimitilaohjelman linjausten ja salkutuksen avulla. Kaupunkiorganisaation toimitilatarpeet määritellään kaupungin palveluverkkosuunnitelmien, kiinteistöjen teknisen kunnon sekä asiakkaiden toiminnallisten tarpeiden perusteella. Kaupungin oman palvelutuotannon tilankäyttöä keskitetään ja tilojen yhteiskäyttöä sekä käyttöastetta pyritään lisäämään. Kehittyneiden vuokrausmallien käyttöä toimitilatarpeiden ratkaisuissa käytetään vaihtoehtona omalle investoinnille, jos se on taloudellisesti järkevää.

Palveluverkoissa tapahtuvien muutosten myötä kaupunkiorganisaation käytössä oleva tilakanta supistuu ja keskittyy. Samoin hyvinvointialueen käytössä olevien kaupungilta vuokrattujen tilojen määrä tulee entisestään vähenemään ja tiloja jää tyhjäksi. Kaupungin avustus kulttuuri-infrastruktuurin ylläpitoon on 0,7 milj. euroa.

Kaupungin investointikatto vaikuttaa hankkeiden aikatauluihin, sisältöön ja siihen, mitä hankkeita voidaan toteuttaa. Kaikkia korjaus- tai perusparannushankkeita ei pystytä toteuttamaan suunnitellun aikataulun mukaisesti. Tämä voi aiheuttaa ylimääräisiä käyttöä turvaavia korjauskustannuksia.

Kiinteistö- ja rakennusalalla rakentamisen kustannustason sekä kiinteistöjen ylläpidon kustannustason ennustetaan nousevan hieman tämän hetken tasosta. Kiinteistöjen ylläpidon kustannustason muutokseen vaikuttaa eniten toteutuva lämmitys- ja sähköenergian hintataso.

Toiminnan painopistealueet

Lahden Tilakeskus pyrkii toimitiloista aiheutuvien pääoma- ja käyttötalousmenojen optimointiin. Investointitason laskun takia on tärkeää panostaa riittävästi tilakannan ylläpitoon ja kunnossapito-ohjelman toteuttamiseen.

Lisääntyville käytöstä poistuville toimitiloille pyritään aktiivisesti löytämään uutta käyttöä kehittämällä, vuokraamalla markkinoille tai myymällä. Tyhjien kiinteistöjen määrää ja niistä aiheutuvia kustannuksia pyritään pienentämään. Tyhjille rakennuksille, joita ei ole suojeltu tai joille ei ole näköpiirissä jatkokäyttöä eikä niiden myynti ole realistista, haetaan purkulupaa.

Investointihankkeiden suunnittelunohjauksessa painotetaan muuntojoustavuuden, tila- ja energiatehokkuuden sekä elinkaarikustannusten optimoimista. Hankeohjauksessa hankkeen taloudelliset reunaehdot muodostavat keskeiset raamit hankkeiden suunnittelulle ja toteutukselle. Hyväksytyn toimitilaohjelman linjauksen mukaisesti käyttäjien tilatarpeiden sopeuttaminen olemassa oleviin tiloihin on ensisijaista. Seuraava vaihtoehto on olemassa olevien tilojen korjaaminen toiminnan tarpeisiin pienin muutostöin tai käyttötarkoituksen muutoksen kautta. Viimeisenä vaihtoehtona on uudisrakentaminen.

Kiinteistöjen ylläpitoa sekä kiinteistö- ja käyttäjäpalvelujen hankintaa ja sopimuksen aikaista toimintaa kehitetään ja tehostetaan jatkuvasti. Tilakeskus jatkaa pitkäjänteistä työtä tilakannan energiatehokkuuden ja vähähiilisen rakentamisen edistämisessä. Rakennushankkeissa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan toimipisteiden olosuhteiden kehittäminen työmatkaliikuntaa tukevaksi, sähköisen liikenteen edellytysten luominen sekä ilmastonmuutokseen varautuminen.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Liikevaihto/asukas	628 €	631 €	**631 €**
Liiketoiminnan menot/asukas	397 €	404 €	**389 €**

Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot

Ei sitova	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	10 439 778	4 000 000	**4 400 000**	4 421 900	4 444 000
Toimintamenot	-2 404 232	0	**0**	0	0
Toimintakate	8 035 547	4 000 000	**4 400 000**	4 421 900	4 444 000

Toiminnan kuvaus
Toimintatulot muodostuvat käyttöomaisuuden myyntivoitoista ja toimintamenot mahdollisista myyntitappioista. Tulot ja menot eivät sisällä taseyksiköiden käyttöomaisuuden myyntivoittoja ja -tappioita. Käyttöomaisuuden myyntivoittojen ja -tappioiden arvio ei ole sitova. Myyntivoittoja ei tule käyttää käyttötalouden pysyväisluonteisten kustannusten kattamiseen.

Kunnan rahoitusosuus työttömyystuista

Sitovuus määräraha	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	0	0	**0**	0	0
Toimintamenot *	-24 920 463	-27 350 000	**-27 000 000**	-27 000 000	-27 000 000
Toimintakate	-24 920 463	-27 350 000	**-27 000 000**	-27 000 000	-27 000 000

* Vuonna 2025 kunnan rahoitusosuuden työttömyystuista toteuma oli 24,9 milj. euroa. Vuodelle 2026 määrärahaa on varattu 27,4 milj. euroa elinvoiman palvelualueelle.

Toiminnan kuvaus
Kunnat rahoittavat osan Kelan maksamasta yleistuesta ja työttömyyskassojen maksamasta ansiopäivärahasta. Rahoitusvastuussa on kunta, joka on merkitty työttömän vakituiseksi kotikunnaksi väestörekisteriin sinä päivänä, jona Kela tai työttömyyskassa maksaa tuen. Määrärahavarauksella katetaan Lahden kaupungin rahoitusosuutta työttömyystuista. Määräraha siirretään konsernihallintoon 1.1.2027 elinvoiman palvelualueelta.

3.4.2. Elinvoiman palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	**29 280 183**	**27 984 000**	**27 195 400**	**27 469 900**	**27 688 500**
Myyntitulot	5 608 412	5 610 000	4 224 300	4 220 100	4 241 100
Maksutulot	4 330 508	4 557 000	4 840 900	4 865 600	4 890 600
Tuet ja avustukset	17 296 912	16 635 400	16 715 900	16 963 700	17 130 100
Muut toimintatulot	2 044 351	1 181 600	1 414 300	1 420 500	1 426 700
Toimintamenot	**-142 221 098**	**-148 346 700**	**-123 271 400**	**-124 747 000**	**-125 798 800**
Henkilöstömenot	-41 585 058	-41 164 400	-42 261 200	-42 504 900	-42 931 100
Palvelujen ostot	-15 277 616	-17 235 200	-17 987 500	-18 028 400	-18 256 800
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 080 468	-3 926 000	-3 758 100	-3 845 000	-3 951 900
Avustukset **	-55 452 391	-59 772 400	-33 000 100	-33 693 300	-33 774 600
Muut toimintamenot	-25 825 565	-26 248 700	-26 264 500	-26 675 400	-26 884 400
Toimintakate	**-112 940 914**	**-120 362 700**	**-96 076 000**	**-97 277 100**	**-98 110 300**
Rahoitustulot ja -menot	**-11 414**	**-9 800**	**-7 900**	**-7 900**	**-7 900**
Korkotulot	0	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	410	0	0	0	0
Korkomenot	-7 816	-7 800	-7 900	-7 900	-7 900
Muut rahoitusmenot	-4 008	-2 000	0	0	0
Vuosikate	**-112 952 328**	**-120 372 500**	**-96 083 900**	**-97 285 000**	**-98 118 200**
Poistot ja arvonalentumiset	-3 601 030	-3 004 600	-2 839 000	-2 948 100	-2 979 800
Tilikauden tulos	**-116 553 358**	**-123 377 100**	**-98 922 900**	**-100 233 100**	**-101 098 000**
Poistoeron muutos	0	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	**-116 553 358**	**-123 377 100**	**-98 922 900**	**-100 233 100**	**-101 098 000**

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.
** Vuodet 2025–2026 sisältävät kunnan rahoitusosuuden työttömyystuista, joka siirretään konsernihallintoon 1.1.2027 elinvoiman palvelualueelta.

Toiminnan kuvaus

Elinvoiman palvelualue toteuttaa Lahden kaupungin strategiaa ja rakentaa menestyvää tulevaisuuden Lahtea. Palvelualue toimeenpanee kaupungin elinvoimatavoitteita yhdessä kaupunkikonsernin, yritysten, oppilaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Kasvupalvelut-vastuualue muodostuu kolmesta palveluyksiköstä: elinkeino- ja ympäristökehitys, korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut sekä lukiokoulutuspalvelut. Vastuualue vastaa

- elinkeinopolitiikasta ja yritysyhteistyöstä
- ympäristöpolitiikasta, siihen liittyvästä kehittämisestä ja hanketoiminnasta sekä ympäristökasvatuksesta ja -neuvonnasta
- matkailun kehittämisestä
- korkeakoulupolitiikasta sekä korkeakoulu- ja innovaatioyhteistyöstä
- suurten elinvoima- ja kaupunkikehityshankkeiden koordinoinnista ja edistämisestä
- kaupungin kansainvälisten suhteiden ja verkostojen koordinoinnista ja kehittämisestä
- kaupungin ja ammatillisen oppilaitoksen välisestä yhteistyöstä ja strategisesta kehittämisestä
- yleissivistävän, jatko-opintokelpoisuuden antavan lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä opiskelijoiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta
- kaupungin edunvalvonnan ja sidosryhmäsuhteiden kehittämisestä.

Työllisyyspalvelut-vastuualue muodostuu viidestä palveluyksiköstä: työnhakijapalvelut, tuetun työllistämisen palvelut, maahanmuutto- ja kotoutumispalvelut, kohtaantopalvelut ja yhteiset palvelut. Vastuualue vastaa

- kaupungin työllisyyspolitiikasta, työllisyyspalvelujen tuottamisesta ja muista työllisyysasioista
- kaupungin maahanmuutto- ja kotoutumispalveluista
- International House Lahti -palvelukokonaisuudesta.

Kaupunkikulttuuripalvelut-vastuualue muodostuu kuudesta palveluyksiköstä: liikuntapalvelut, tapahtuma- ja kulttuuripalvelut, kaupunginmuseo, osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut sekä taseyksiköt Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Vastuualue vastaa

- kaupungin liikunta-, tapahtuma- ja kulttuuritoimesta
- hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämistyöstä, vanhus- ja vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä, sekä jäämistöjen sosiaalisiin ja kulttuurisiin käyttötarkoituksiin kohdentamisesta
- konserttien järjestämisestä, tallentamisesta ja välittämisestä ja yleisötyöstä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- omaa sekä yhteistuotantoa olevien teatteriesityksien järjestämisestä ja kaupunginteatterin yleisötyöstä, sekä ohjelmistoa täydentävien koti- ja ulkomaisten teatteri- ja kulttuuriesitysvierailujen järjestämisestä
- museotoiminnan ylläpidosta ja kehittämisestä, kokoelma- ja tutkimustyöstä ja näyttelyiden järjestämisestä.

Lisäksi kaupunginmuseo vastaa alueellisena vastuumuseona opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelemistä tehtävistä Päijät-Hämeessä:

- alueellisen museotoiminnan edistämistehtävästä,
- kulttuuriympäristötehtävästä ja
- alueellisesta taidemuseotehtävästä Päijät-Hämeen maakunnassa.

Lahden kaupunki vastaa siitä, että museoiden kokoelmat säilyvät museokokoelmina museotoimintaa tehtävänään järjestävän oikeustoimikelpoisen, yksityisen tai julkisen toimijan hallinnassa silloinkin, jos Lahden kaupunki luopuu museoiden ylläpidosta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Talouden suhdanne haastaa yhä talouden kasvua ja sitä kautta lahtelaisten ostovoimaa ja hyvinvointia, yritysten kasvuedellytyksiä, työttömyyden taittamista sekä lahtelaisten mahdollisuuksia osallistua vapaa-ajan palveluihin. Samaan aikaan kaupunki on asettanut kunnianhimoiset tavoitteet valtuustosopimuksessa ennen kaikkea elinvoiman vahvistamiseen sekä antanut edellytykset toteuttaa näitä tavoitteita. Ensimmäisiä myönteisiä signaaleja positiivisista muutoksista on näkyvissä uusien teollisuusinvestointien myötä. Sidosryhmien tuella korkeakoulujen kasvua on pystytty tukemaan poikkeuksellisen voimakkaasti, minkä vaikutus tulee näkyviin keskipitkällä aikavälillä. Lahden korkeatasoiset kaupunkikulttuurin palvelut ovat saaneet tunnustusta ja antavat edellytykset kaupungin vetovoiman vahvistamiseen.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnittelu tehdään europerusteisena. Elinvoiman palvelualueen henkilöstökuluihin sisältyy edellisten vuosien yhteistoimintamenettelyissä suunnitellut vähennykset.

Elinvoiman yhteiset

Sitovuus toimintakate	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	1 884 506	1 664 900	**1 583 500**	1 700 800	1 709 300
Toimintamenot	-3 139 145	-3 016 600	**-3 017 900**	-3 198 800	-3 231 300
Toimintakate	-1 254 639	-1 351 700	**-1 434 400**	-1 498 000	-1 522 000

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Elinvoiman yhteiset -määrärahat sisältävät elinvoiman palvelualueen yhteisiä kustannuksia ja niihin liittyviä varauksia, elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan toimintamäärärahat sekä toimintamäärärahat hankekehitystyöhön. Hankekehityspalveluissa edistetään koko elinvoiman palvelualueen hanketoimintaa tukien vastuualueiden ja palveluyksiköiden toiminnan tavoitteiden saavuttamista. Resurssilla tuetaan kaupungin edunvalvonnan koordinaatiota ja toteutusta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Merkittävin osa elinvoiman yhteiset -määrärahoista ja -tuloarvioista muodostuu elinvoiman palvelualueen ulkoista rahoitusta saavista projekteista. Projekteja rahoitetaan erikseen haettavilla valtionavustuksilla, ja ne on kohdistettu tiettyyn käyttötarkoitukseen. Erityisperusteisten valtionavustusten määrä ja kohdistuminen vaihtelevat vuosittain, ja niihin vaikuttavat valtion hallituksen linjaukset ja päätökset.

Toiminnan painopistealueet
Hankepalvelujen ydintavoitteena on vahvistaa elinvoiman palvelualueen hanketoimintaa ja kaupungin edunvalvontaa sekä ulkoisen rahoituksen määrää palvelualueelle strategisissa teemoissa. Innovaatiokyvykkyysselvityksen (2025) mukaan alueen hankkeet ovat pirstaloituneet liian pieniksi. Hanketoiminnan rahoitusta tullaankin viemään yhä enemmän kohti merkittävämpiä rahoitusvälineitä. Lisäksi hankeyhteistyöhön kootaan mukaan muita sidosryhmiä ja konsernitoimijoita erillisten hankkeiden sijaan.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintakate/asukas	10 €	11 €	**12 €**
Toimintamenot/asukas	26 €	25 €	**25 €**

Kasvupalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	65 327	115 100	**85 200**	85 500	85 800
Toimintamenot	-31 033 559	-32 351 700	**-32 264 900**	-32 246 200	-32 324 000
Toimintakate	-30 968 232	-32 236 600	**-32 179 700**	-32 160 700	-32 238 200

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Kasvupalvelut-vastuualue edistää kaupungin elinvoimaisuutta ja tulevaisuuden kasvun edellytyksiä tiiviissä yhteistyössä koko palvelualueen, kaupungin muiden palvelualueiden ja laajan sidosryhmäverkoston kanssa. Vastuualueella on kolme palveluyksikköä: elinkeino- ja ympäristökehitys, korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut sekä lukiokoulutuspalvelut. Vastuualue toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa.

Elinkeino- ja ympäristökehitys vastaa kaupungin elinkeino- ja ympäristöpolitiikasta sekä ympäristökasvatuksesta ja -neuvonnasta ja näihin liittyvien tavoitteiden edistämisestä. Korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut vastaa kaupungin kehittämisestä yliopisto-, korkeakoulu- ja opiskelukaupunkina. Lukiokoulutuspalvelut vastaa yleissivistävän ja jatko-opintokelpoisuuden antavan lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä opiskelijoiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Lisäksi vastuualueelta koordinoidaan kahta kaupungin kärkiohjelmaa: kestävän kasvun ympäristökaupunki ja uuden ajan yliopistokaupunki.

Kasvupalvelujen tavoitteita toteutetaan omana toimintana sekä konserniyhtiöiden, yritysten, korkeakoulujen ja muiden kumppanuuksien avulla. Kasvupalvelut-vastuualue rahoittaa strategisesti ja elinvoimapoliittisesti merkittävää alueellista kehittämistoimintaa ja hankkeita. Määrärahavaraus sisältää rahoitusosuudet Business Lahdelle, Lappeenrannan-Lahden teknilliselle yliopistolle (LUT), Helsingin yliopistolle (HY) sekä muun muassa muulle strategiselle korkeakoulutoiminnalle. Yhteistyötä tehdään myös tiiviisti Koulutuskeskus Salpauksen kanssa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Kasvupalvelujen toimintaympäristö rakentuu kaupungin strategisista tavoitteista sekä alueen työllisyyteen, osaamiseen, investointeihin, korkeakoulutoimintaan ja kestävään kasvuun liittyvistä muutoksista. Vuonna 2027 sitä haastavat erityisesti heikko työllisyystilanne ja osaavan työvoiman saatavuus, mutta samaan aikaan vahvistuva investointi-, korkeakoulu- ja TKI-toiminta luo uusia mahdollisuuksia. Suuret teolliset ja digitaaliset investoinnit sekä kaupungin ympäristöprofiili luovat uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja alueen elinvoiman vahvistamiselle. Kasvupalvelut edistää investointien kytkeytymistä paikalliseen yrityskenttään, oppilaitosyhteistyöhön, TKI-toimintaan ja osaavan työvoiman saatavuuteen. Digitalisaation ja tekoälyn nopea kehitys korostaa alueen ohjelmisto-, data- ja teknologiaosaamisen merkitystä sekä tarvetta vahvistaa yritysten uudistumiskykyä ja korkeakoulujen, oppilaitosten ja yritysten välistä TKI-yhteistyötä.

Lahden ympäristökaupunkiprofiili tukee kaupungin elinvoimatavoitteita. Hiilineutraalius- ja luontopositiivisuustavoitteiden eteneminen edellyttää kaupungin omia toimia sekä yhteistyötä yritysten, korkeakoulujen ja Business Lahden kanssa. Euroopan unionin ilmasto-, luonto-, kiertotalous- ja puhtaan teollisuuden linjaukset vahvistavat tarvetta kytkeä kaupungin ympäristötavoitteet entistä tiiviimmin yritysten uudistumiseen, investointeihin, osaamiseen ja TKI-toimintaan. Ympäristötyö, energia, kiertotalous, sähköinen liikenne, elintarviketeollisuus ja kestävä rakentaminen ovat teemoja, joissa voidaan vahvistaa sekä kaupungin tavoitteita että alueen yritystoiminnan uudistumista.

Korkeakoulu- ja innovaatiotoiminnan merkitys kasvaa Lahden elinvoiman vahvistamisessa. Korkeakouluyhteistyöllä tuetaan koulutustarjonnan laajentamista, kampuskehitystä, osaavan työvoiman saatavuutta ja alueellisen TKI-rahoituksen kasvua. Opiskelijamäärän kasvu vahvistaa Lahden veto- ja pitovoimaa ja edellyttää toimia opiskelijoiden työllistymisen, asumisen, palvelujen ja kaupunkiin kiinnittymisen tukemiseksi.

Toiminnan painopistealueet

Kasvupalvelut-vastuualueen painopisteenä vuonna 2027 on kaupungin kilpailukyvyn, kestävän kasvun ja elinvoiman vahvistaminen strategisten kumppanuuksien, yritysystävällisen toimintaympäristön, investointien edistämisen sekä korkeakoulu- ja TKI-yhteistyön avulla. Toiminnan tuloksellisuutta seurataan muun muassa uusien yritysten ja työpaikkojen, yritysinvestointien, hiilineutraalius- ja luontopositiivisuustyön, korkeakouluopiskelijoiden määrän, TKI-rahoituksen, työllisyysasteen sekä opiskelijoiden alueelle työllistymisen kautta.

Painopisteissä korostuvat erityisesti TKI-vetoisen kansainvälisen kasvun strategiset kärjet, kuten sähköinen liikenne, kestävä ruoka- ja juomajärjestelmä sekä kestävä rakennettu ympäristö. Näiden kehittäminen edellyttää yritysten, korkeakoulujen, oppilaitosten, kaupungin ja Business Lahden yhteistyötä sekä ulkoisen rahoituksen nykyistä systemaattisempaa hyödyntämistä. Kasvupalvelujen ja työllisyyspalvelujen yhteinen onnistuminen on keskeistä, jotta investoinnit, yritysten kasvu ja koulutuksen laajeneminen kytkeytyvät nykyistä paremmin osaavan työvoiman saatavuuteen ja lahtelaisten työllistymiseen.

Vuoden 2027 toiminnan painopisteet perustuvat kaupungin strategiaan, valtuustosopimukseen ja vastuualueen keskeisiin tehtäviin:

- Elinkeino- ja ympäristökehitys
  - vahvistaa yritysystävällistä toimintaympäristöä, edistää uusien yritysten syntymistä ja sijoittumista alueelle sekä tukee kasvuklustereiden kehittymistä yhteistyössä Business Lahden, konserniyhtiöiden, korkeakoulujen ja muiden sidosryhmien kanssa
  - edistää Lahden hiilineutraaliustavoitteen toteutumista yhteistyössä paikallisten toimijoiden sekä kansallisten ja kansainvälisten verkostojen kanssa
  - vahvistaa Lahden asemaa yritys- ja ympäristökaupunkina kytkemällä ympäristötyö, alan osaaminen ja yritysten toimintaympäristön kehittäminen tiiviimmin toisiinsa
  - edistää kaupungin luontopositiivisuustavoitteen toteutumista vuoteen 2030 mennessä.
- Korkeakoulu- ja innovaatiopalvelut
  - edistää yliopisto- ja korkeakoulutoiminnan koulutuksen, tutkimuksen ja TKI-yhteistyön kasvua
  - edistää kampuskehitystä yhteistyössä LUT-konsernin, yritysten ja muiden keskeisten kumppaneiden kanssa
  - vahvistaa yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä, tutkimusympäristöjen hyödyntämistä sekä alueelle kohdistuvan TKI-rahoituksen kasvua
  - kehittää Lahtea opiskelukaupunkina vahvistamalla opiskelijoiden asumisen, vapaa-ajan palvelujen, työllistymisen ja kaupunkiin kiinnittymisen edellytyksiä.
- Lukiokoulutuspalvelut
  - toteuttaa laadukasta ja vetovoimaista lukiokoulutusta, johon sekä paikalliset että ulkopaikkakuntalaiset nuoret haluavat tulla opiskelemaan
  - tukee lukiokoulutuksen saavutettavuutta, ryhmäkokojen kohtuullisuutta ja hyviä oppimistuloksia, eikä lukiokoulutukseen ja lukiokurssien määrään kohdisteta uusia säästötoimia lukuvuodelle 2026–2027
  - kehittää muun muassa pedagogiikkaa, sähköisiä oppimisympäristöjä, tekoälyn hyödyntämistä ja lukioiden välistä yhteistyötä toiminnan laadun parantamiseksi entisestään

- rakentaa LUT-yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun kanssa uusia yhteistyömalleja ja ratkaisuja, jotka innostavat opiskelijoita hakeutumaan paikallisiin korkeakouluopintoihin
- tekee laaja-alaista yhteistyötä alueen yritysten, palvelutarjoajien ja muiden oppilaitoksien kanssa.

Rahoitettavat yhtiöt ja muut organisaatiot

Lahden seutu – Lahti Region Oy (Business Lahti)

- Business Lahti vauhdittaa Lahden seudun kestävää talouskasvua toteuttamalla kaupungin elinkeinopoliittisia linjauksia ja vahvistamalla TKI-vetoista kasvua. Yhtiön toiminnassa painottuvat yrityspalvelujen ja kasvua tukevien kehittämispalvelujen toteuttaminen, sijoittumismyynnin ja Invest in -toiminnan vahvistaminen sekä yhden luukun palvelujen rakentaminen yrityksille, sijoittujille ja osaajille.
- Vuonna 2027 yhtiön toimintaa fokusoidaan omistajien kanssa määriteltäviin strategisiin kärkiin, joissa Lahden seudulla on vahva yrityspohja, tutkimus- ja kehittämistoiminta, kasvava osaamisperusta sekä mahdollisuus kansalliseen ja kansainväliseen erottumiseen. Keskeistä on vahvistaa yritysten, korkeakoulujen, oppilaitosten ja julkisten toimijoiden yhteistyötä sekä tuottaa ajantasaista tilannekuvaa yrityskentän kehityksestä, investointikysynnästä ja toimintaympäristön muutoksista.

LUT-yliopisto (Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto)

- LUT-yliopisto etsii ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin tekniikan, talouden ja yhteiskuntatieteiden osaamisella. LUT on edelläkävijä energiasiirtymässä ja luonnonvarojen kestävässä käytössä sekä tukee yrityksiä, teollisuutta ja yhteiskuntaa uudistumaan datan, tutkimuksen ja koulutuksen avulla. LUT-yliopiston kaikki kolme tiedekuntaa – Engineering Science (LENS), Energy Systems (LES) ja LUT School of Business (LBS) – toimivat Lahden kampuksella.
- LUT-yliopisto on aktiivisesti mukana alueen strategisia painopisteitä tukevissa tutkimushankkeissa. Yliopiston tavoitteena on houkutella Lahteen LUT:n strategiaan yhteensopivia yrityksiä sekä edistää alueen nykyisten yritysten kasvua yhdessä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa. LUT-yliopistolla on Lahden kampuksella 11 maisteriohjelmaa, kaksi kauppatieteissä ja yhdeksän tekniikassa, sekä neljä kandidaattiohjelmaa. Syksyllä 2027 kampuksella opiskelee yli 2 000 opiskelijaa.
- Kaksi rakennus- ja yhdyskuntatekniikan kandidaattiohjelmaa käynnistyy syksyllä 2027 ja kaksi maisteriohjelmaa syksyllä 2028. Yliopisto käynnistää kemiantekniikan suomenkielisen kandidaattikoulutuksen syksyllä 2027, ja tavoitteena on käynnistää myös fysiikan kandidaattiohjelma syksyllä 2027. Lahden uuden kampuksen suunnittelua jatketaan tavoitteena muuttaa uudelle keskustakampukselle vuosina 2033–2034.

Helsingin yliopisto

- Helsingin yliopisto vahvistaa Lahden tutkimus-, kehittämis- ja osaamisperustaa erityisesti kestävyystieteen, ympäristö- ja ilmakehätutkimuksen, terveyden, elintarvikealan sekä jatkuvan oppimisen teemoissa. Yliopiston toiminta tukee Lahden ympäristökaupungin kehittämistä ja kytkee kaupungin osaksi yliopiston kestävyystieteen, terveyden sekä ilmakehä- ja ympäristötutkimuksen hankkeita. Päijät-Hämeen LUMA-keskus jatkaa alueen opetusryhmille suunnattujen tiedeluokan vierailusisältöjen toteuttamista.
- Vuonna 2027 yhteistyössä painottuvat ympäristöalan ja kaupunkiekologian tutkimuksen jatkuminen Lahdessa, monitieteisen Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimusohjelman käynnistyminen sekä uuden International Food Business and Gastronomy -maisteriohjelman avaaminen elokuussa 2027. Lisäksi tavoitteena on integroida ohjelman opetuskokonaisuuksia Lahteen ja Päijät-Hämeeseen sekä jatkaa kestävän rakentamisen tutkimuskeskuksen selvittämistä yhdessä LUT-yliopiston kanssa.

Lahden yliopistokampus

- Yliopistojen alueellista tehtävää ja yhteistyön kehittämistä tukee Lahden yliopistokeskuksen koordinaatioyksikkö. Vuonna 2027 yhteistyössä korostuvat Lahden strategisiin vahvuuksiin kytkeytyvät tutkimus-, koulutus- ja kehittämisavaukset sekä Helsingin yliopiston ja LUT-yliopiston yhteistyön vahvistaminen muun muassa kestävyyden, rakentamisen, elintarvikealan ja ilmakehätutkimuksen teemoissa.
- Tiedekasvatusta kehitetään Päijät-Hämeen LUMA-keskuksen, LUT Junior Universityn ja Lahden JunnuYliopiston yhteistyönä. Tavoitteena on tukea opettajien työtä, vahvistaa lasten ja nuorten kiinnostusta tieteeseen sekä lisätä Lahden vetovoimaa opiskelukaupunkina.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	255 €	265 €	**263 €**

Työllisyyspalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	6 366 084	5 325 000	**3 814 600**	3 833 600	3 852 800
Toimintamenot **	-43 194 669	-47 769 300	**-22 235 000**	-22 511 200	-22 744 200
Toimintakate	-36 828 585	-42 444 300	**-18 420 400**	-18 677 600	-18 891 400

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.
** Vuodet 2025–2026 sisältävät kunnan rahoitusosuuden työttömyystuista, joka siirretään konsernihallintoon 1.1.2027 elinvoiman palvelualueelta.

Toiminnan kuvaus

Työllisyyspalvelut vastaa kaupungin työllisyydenhoidon kokonaisuudesta sekä lakisääteisten työllisyys- ja kotoutumispalvelujen järjestämisestä Lahden kaupungin asukkaille ja työnantajille. Vastuualue edistää kaupungin elinvoimaa, osaavan työvoiman saatavuutta ja työmarkkinoiden toimivuutta yhteistyössä kaupungin palvelujen, työnantajien ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa.

Työllisyyspalvelujen järjestäminen

Palvelut järjestetään asiakkaan palvelutarpeen perusteella. Työnhakijoiden palveluprosessit muodostuvat kasvokkain toteutettavasta palvelusta, digitaalisista palveluista, puhelinpalvelusta, ryhmäpalveluista tai näiden yhdistelmistä. Palvelujen järjestämisessä hyödynnetään kaupungin palveluja, lakisääteisiä työvoimapalveluja sekä yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. Palvelujen kehittämisessä korostuvat kysyntä- ja asiakaslähtöisyys, palvelujen vaikuttavuus, verkostoyhteistyö sekä yhteistyö työnantajien, koulutustoimijoiden ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa asiakkaiden työllistymisen edellytysten vahvistamiseksi.

Oman palvelutuotannon lisäksi työllisyyspalvelut tukee ja rahoittaa työllisyyttä edistäviä hankkeita ja toimenpiteitä silloin, kun ne toteuttavat kaupungin strategiasta johdettuja tavoitteita ja niiden arvioidaan vahvistavan palvelujen vaikuttavuutta. Yrityksille ja muille työnantajille, muun muassa kolmannen sektorin yhdistyksille ja järjestöille voidaan myöntää palkkatukea erityisesti nuorten, maahanmuuttajataustaisten ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseen. Lisäksi yhdistyksille ja järjestöille voidaan myöntää vuosiavustusta pitkään työttömänä olleiden työllistämisen tukemiseen.

Verkostomaisella yhteistyöllä vahvistetaan lahtelaisten työnhakijoiden ja alueen elinkeinoelämän tarpeisiin vastaavaa palveluvalikoimaa. Työllisyyspalvelut tekee yhteistyötä muiden työvoimaviranomaisten kanssa palvelutuotannon vaikuttavuuden, tehokkuuden ja kustannustehokkuuden parantamiseksi. Palveluhankinnoissa painotetaan vaikuttavuutta ja kustannusvaikuttavuutta. Kehittämistyössä hyödynnetään pilottihankkeista saatuja kokemuksia sekä huomioidaan työttömyysetuuksien rahoitusmallin vaikutukset palvelujen suuntaamiseen.

Työllisyyspalvelujen maahanmuutto- ja kotoutumispalvelut järjestää Lahteen muuttaneille vieraskielisille asiakkaille sekä sopimuskunnan asiakkaille monikielistä kotoutumista tukevaa ohjausta ja neuvontaa. Palveluihin kuuluvat alkuvaiheen asettautumista tukevat palvelut, suomen kielen koulutukset sekä muut kotoutumista ja työllistymistä edistävät lakisääteiset palvelut. Toiminnalla edistetään kotoutumista, osallisuutta ja hyviä väestösuhteita Lahdessa. Palvelujen tavoitteena on vahvistaa Lahden seudun kansainvälistä houkuttelevuutta, edistää osaavan työvoiman saatavuutta ja vahvistaa yritysten kasvua kansainvälistymisen kautta esimerkiksi LUT/LAB yhteistyön kautta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Lahden työllisyystilanteeseen vaikuttavat työttömyyden vaikea rakenne, pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden korkea taso sekä nuorisotyöttömyys. Lahden kaupunki toimii työvoimaviranomaisena ja toteuttaa työnantaja- ja yrityspalveluja yhteistyössä muun muassa Business Lahden ja Päijät-Hämeen työllisyysalueen kanssa. Työnantajapalvelujen keskeisenä tehtävänä on tukea rekrytointia ja edistää osaavan työvoiman saatavuutta. Lahti kehittää palvelukonsepteja työnantaja-, yritys- ja työnhakijapalveluihin myös yhteistyössä muiden suurten kaupunkien kanssa.

Lahden kokonaistyöttömyys on kasvanut vuoden takaisesta yhdeksän prosenttia ja pitkäaikaistyöttömyys 22 prosenttia. Erityisesti nuorten ja maahanmuuttajataustaisten työnhakijoiden tilanne edellyttää palvelujen kohdentamista sekä tiivistä yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa. Työllisyystoimissa painotetaan nopeasti työmarkkinoille suuntaavia ammatillisia lisä- ja täydennyskoulutuksia, henkilökohtaista valmennusta sekä työnantajien rekrytointitarpeisiin vastaavia palveluja. Työnantajapalvelujen riittävä resursointi tukee yritysten palvelutarpeiden tunnistamista ja nopeaa reagointia rekrytointitarpeisiin.

Toiminnan painopistealueet

Työllisyyspalvelujen toiminnan painopisteitä ovat työnhakijoiden nopea työllistyminen, yritysten ja muiden työnantajien työvoiman saatavuuden turvaaminen, työttömyysetuuksien rahoitusvastuusta aiheutuvien menojen hillitseminen, nuorisotyöttömyyden vähentäminen, pitkäaikaistyöttömyyden ehkäiseminen sekä vieraskielisten työllistymisen edistäminen.

Valtion rahoitusmalli ohjaa tiivistämään työnhakija-asiakkaiden palveluprosesseja ja suuntaamaan palveluja avoimille työmarkkinoille työllistymistä tukeviksi. Työttömyyden rakenteen vuoksi osa asiakkaista tarvitsee pidempikestoista tukea ja monialaista palvelukokonaisuutta. Keskeistä on tunnistaa palvelutarve varhaisessa vaiheessa ja kohdentaa palvelut vaikuttavasti eri asiakasryhmille.

Työllistymistä edistävän monialaisen tuen toimintamallia ja muuta monialaista yhteistyötä kehitetään yhdessä hyvinvointialueen, Kelan ja muiden keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Tavoitteena on yhteensovittaa palveluja siten, että ne tukevat asiakkaiden työ- ja toimintakykyä sekä etenemistä kohti työmarkkinoita.

Suurimmat itse toteutettavat hankkeet ja erityistoimenpiteet 2027
Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) toteuttaa nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tähtäävän kaupunginosapilottien hankkeen yhteensä 11 korkean työttömyyden kaupungissa vuosina 2026–2028. Valmistelussa olevan rahoituksen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää nuorisotyöttömyyttä alueilla, joissa nuorten tuen tarve on erityisen suuri. Toimintamalleja rakennetaan monialaisesti yhteistyössä viranomaisten, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa paikallisiin tarpeisiin perustuen.

TyöMatka on tulosperusteinen palveluhankinta 100 päivää työttömyysetuutta saaneille asiakkaille. Palvelun tavoitteena on ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä ja vähentää työttömyysetuuksien rahoitusvastuusta aiheutuvia menoja. Asiakkaille tarjotaan yksilöllistä työnhaun tukea palvelutarpeen mukaisesti. Sopimuskaudella 2026–2029 palveluun on tavoitteena ohjata noin 3 000 asiakasta.

Siirto-hankkeeseen on haettu ESR+-rahoitusta suurten irtisanomistilanteiden ja rakennemuutosten työllistämismallin kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on tukea työttömäksi jäävien henkilöiden nopeaa uudelleentyöllistymistä, vahvistaa työnantajayhteistyötä ja kehittää toimintamalleja äkillisiin rakennemuutostilanteisiin. Hankkeen kesto on noin 2,5–3 vuotta.

Päijät-Hämeessä on valmisteltu äkillisen rakennemuutoksen (ÄRM) rahoitushakemusta toimijaverkostossa, jossa ovat mukana muun muassa Päijät-Hämeen liitto, Elinvoimakeskus, Lahden kaupunki, Business Lahti ja Päijät-Hämeen työvoimaviranomainen. Valmistelun taustalla on Lahden heikentynyt työllisyystilanne sekä teollisuuden rakennemuutosten, konkurssien ja irtisanomisten vaikutus alueen työmarkkinoihin. Hakemus sisältää toimintaympäristön kehittämistä sekä työttömäksi jääneiden osaamisen vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä. ÄRM-rahoituksen varmistuminen mahdollistaa myös Euroopan globalisaatiorahaston lisärahoituksen hakemisen.

Edellä mainittujen lisäksi työllisyyspalvelut tekee käytännön yhteistyötä työllistymistä ja kotoutumista edistävien muiden hankkeiden kanssa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	355 €	391 €	**182 €**

Kaupunkikulttuuripalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	3 778 340	3 772 400	**4 294 800**	4 316 100	4 337 700
Toimintamenot	-48 057 922	-48 305 300	**-48 549 300**	-49 419 800	-49 964 300
Toimintakate	-44 279 582	-44 532 900	**-44 254 500**	-45 103 700	-45 626 600

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Kaupunkikulttuuripalvelut-vastuualueeseen kuuluvat liikuntapalvelut, tapahtuma- ja kulttuuripalvelut, kaupunginmuseo, osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut sekä taseyksiköt Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri. Vastuualueen määrärahat sisältävät kaupunginorkesterille ja kaupunginteatterille maksettavat toiminta-avustukset. Lahden kaupunginorkesteri ja Lahden kaupunginteatteri esitetään omina kaupunginvaltuustoon nähden sitovina tasoina, ja niillä on omat määrärahavarauksensa. Vastuualue toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa.

Liikuntapalvelut vastaa liikuntapaikkojen ylläpitämisestä ja kehittämisestä, koordinoi liikunnallisen elämäntavan edistämistä kaupunkiorganisaatiossa sekä vastaa kaupungin omistamien liikuntatilojen vuokraamisesta asukkaiden, liikuntaseurojen sekä urheilu- ja liikuntatapahtumajärjestäjien käyttöön ja jakaa avustuksia urheilu- ja liikuntajärjestöjen toimintaan. Liikuntapalvelut tuottaa liikuntalain velvoittamaa ohjattua liikuntatoimintaa erityis- ja terveysliikuntaryhmille sekä liikuntaneuvontaa, ja vastaa myös urheilun lajiliittojen ja muiden tapahtumajärjestäjien kanssa kansainvälisten liikunta- ja urheilutapahtumien järjestämisestä. Lisäksi liikuntapalvelut on mukana monenlaisessa kaupungin urheilutapahtumatoiminnassa ja kehittämistyössä.

Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut vastaa tapahtumien ja kulttuuritoiminnan koordinoinnista, kehittämisestä ja järjestämisestä sekä jakaa avustuksia alan toimijoille. Tapahtuma- ja kulttuuriavustuksilla tuetaan elinvoimaa lisääviä yleisötapahtumia, monipuolista tapahtuma- ja kulttuuritarjontaa ja kaupunkikulttuurin elävöittämistä. Avustusten tavoitteena on lisätä kaupungin veto- ja pitovoimaa, vahvistaa asukkaiden mahdollisuuksia osallistua tapahtumiin sekä tukea luovaa ja omaleimaista kulttuuritoimintaa. Yksikkö vastaa myös kulttuuritilojen Vaahterasalin, Pikkuteatterin sekä osin Felix Krohn -salin hallinnoinnista ja kehittämisestä. Suurtapahtumien haku sekä tapahtuma- ja kulttuurihankkeet ovat myös vahva osa yksikön toimintaa ja elinvoiman vahvistamista. Lastenkulttuurin kehittämisessä tärkeimpänä on Lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnan hallinnointi ja koordinointi.

Kaupunginmuseoihin kuuluvat Hiihtomuseo, Radio- ja tv-museo Mastola, Lahden visuaalisten taiteiden museo Malva sekä Lahden historiallinen museo. Kaupunginmuseot huolehtivat siitä, että lahtelaista ja päijäthämäläistä kulttuuriperintöä säilyy tuleville sukupolville ja että siitä on saatavissa tutkittua ja luotettavaa tietoa. Museolain määrittelemänä alueellisena vastuumuseona kaupunginmuseon toimintakenttänä on koko Päijät-Häme. Museo toimii kulttuuriympäristön, kulttuuriperinnön ja visuaalisen taiteen asiantuntijana sekä on mukana viranomaistyötä tekevänä asiantuntijana kaavoituksessa ja rakennushankkeissa arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön sekä kulttuurimaiseman osalta. Kaupunginmuseon kokoelmissa on noin 100 000 esinettä, 75 000 julistetta ja yli 8 000 taideteosta. Kuvakokoelmissa on arviolta 700 000 erityyppistä kuvaa.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut -palveluyksikkö vastaa osallisuuden ja hyvinvoinnin toimintakulttuurin kaupunkitasoisesta kehittämisestä sekä ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimenpiteiden toteuttamisesta yhteistyössä kaupungin toimijoiden, hyvinvointialueen toimijoiden, asukkaiden ja kolmannen sektorin kanssa. Yksikkö esittää vuosiavustuksia kohdennettavaksi asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta edistävään toimintaan sekä huolehtii vanhus- ja vammaisneuvostojen toimintaedellytyksistä.

Näiden palvelujen ja toimintojen lisäksi vastuualue edistää Lahden matkailua yhdessä Business Lahden kanssa. Vastuualueelta koordinoidaan myös valmistautumista pohjoismaisten hiihtolajien vuoden 2029 MM-kisoihin yhdessä laaja-alaisen sidosryhmäjoukon kanssa sekä keskustan kehittämistä.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Viime vuosien hallinnollisten uudistuksien ja kuntien tehtävämuutoksien vuoksi kaupunkien elinvoimatyö on noussut entistä tärkeämmäksi. Elinvoimatyö on laaja-alaista ja pitkäjänteistä kaupunkikehittämistä, ja nykyisellään kaupunkikulttuuripalvelut nähdään entistä vahvemmin elintärkeänä osana koko kaupungin elinvoimapolitiikkaa. Laadukkaat palvelut vahvistavat kaupungin veto- ja pitovoimaa ja houkuttelevat kotimaisia ja kansainvälisiä matkailijoita, jotka jättävät tuloja alueelle. Tämän lisäksi kaupunkikulttuuripalveluilla on tärkeä sivistystehtävä ja kyky tuottaa hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja kaupunkiylpeyttä.

Lahdessa kaupunkikulttuuripalveluihin panostetaan aktiivisesti, mutta toimintaa haastaa kaupungin ja valtion taloustilanteet sekä edelleen vaikea alueellinen ja kansallinen suhdannetilanne, mikä tarkoittaa sitä, että monilla asukkailla ja yrityksillä on rajalliset mahdollisuudet kuluttaa kaupunkikulttuurin palveluita. Tässä tilanteessa aktiivinen hintojen tarkkailu sekä onnistunut palvelujen markkinointi ja myynti onkin entistä tärkeämpää.

Toiminnan painopistealueet

Kaupunkikulttuuripalvelujen vastuualueen yhteisenä tavoitteena vuonna 2027 on kiinnostava ja lumovoimainen kaupunki paikallisille ja matkailijoille. Vastuualueella on tunnetut, vetovoimaiset ja laadukkaat kaupunkikulttuurin palvelut, jotka lisäävät kaupungin elinvoimaa, yhteisöllisyyttä, hyvinvointia sekä kaupunkilaisten ylpeyttä omasta kaupungistaan.

Toiminnan ydinpainopisteet nousevat kaupungin strategiasta ja valtuustosopimuksesta. Koko vastuualueen yhteisinä tavoitteina ovat lahtelaisen veto-, pito- ja lumovoiman vahvistaminen, kotimaisen ja kansainvälisen matkailun edistäminen sekä pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut vuonna 2029. Keskeinen tavoite vuonna 2027 on ratkaista tilakysymykset.

Palveluyksiköiden ydintavoitteita ja toimintaa vuonna 2027:

- Liikuntapalvelut
  - Liikuntapalvelujen keskeiset kehittämiskohteet vuonna 2027 ovat liikuntapaikkasuunnitelman päivittäminen, liikkumisohjelman toteuttaminen, uusien harrastamisen ja seuratoiminnan tukemisen mallien kehittäminen, urheiluakatemiatoiminnan vahvistaminen, lumetussuunnitelman laatiminen, Kisapuiston jalkapallostadionin ja vesiliikuntakeskuksen suunnittelun edistäminen, kansallisten ja kansainvälisten suurtapahtumien hakemisen valmistelu sekä vesi- ja talviliikuntapalvelujen kehittäminen muun muassa Vesijärvellä.
  - Vuonna 2027 jatketaan liikunnallisen elämäntavan vuosikellon vakiinnuttamista kaikkiin Lahden peruskouluihin oppilaita osallistaen. Koulujen liikunnallisen elämäntavan kehittäjäopettajia ja liikuntatiimejä tuetaan vuosikellon toteuttamisessa sekä koulukohtaisten toimintamallien kehittämisessä. Oppimisympäristöjä kehitetään liikkumiseen kannustaviksi erityisesti yläkouluissa. Lisäksi pilotoidaan moniammatillisesti toteutettava kotien roolia vahvistava toimintamalli, jonka tavoitteena on lisätä arjen aktiivisuutta ja tukea uusien liikkumistaitojen omaksumista. Samalla Liikkuva koulu -toiminnan koordinointia siirretään asteittain osaksi perusopetuksen rakenteita toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

- Urheilun asemaa kaupunkiorganisaatiossa vahvistetaan Päijät-Hämeen urheiluakatemian toimintaa kehittämällä. Nuorten urheilijoiden tukemiseksi jatketaan urheilijalähettiläsohjelmaa. Urheiluselvityksen pohjalta valmistellaan Lahden kaupungin urheiluohjelmaa.
- Liikuntapalvelut toteuttaa liikkumisohjelman toimenpiteitä suunnitelmallisesti osana palvelujen kehittämistä ja hyvinvoinnin edistämistä. Liikkumista vahvistetaan erilaisissa arjen toimintaympäristöissä ja palveluissa, ei ainoastaan liikuntapaikoilla. Tavoitteena on parantaa liikuntapalvelujen ja liikuntapaikkojen saavutettavuutta, kehittää palvelujen viestintää ja markkinointia, poistaa liikkumisen esteitä sekä löytää uusia keinoja lisätä asukkaiden fyysistä aktiivisuutta. Liikkumisohjelman toteutuksen yhteydessä päivitetään liikuntapaikkojen tilatietoja, kehitetään opastusta sekä parannetaan palvelujen saavutettavuutta. Liikkumisohjelman toteutus perustuu tiiviiseen poikkihallinnolliseen yhteistyöhön kaupungin palvelualueiden sekä paikallisten yhdistysten, yhteisöjen ja muiden toimijoiden kanssa.
- Pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailuihin 2029 valmistautuminen jatkuu lumetussuunnitelman laatimisella ja Urheilukeskuksen olosuhteiden kehittämisellä.
- Liikuntapalvelut osallistuu aktiivisesti Lahden tapahtumatoiminnan kehittämiseen. Vuoden 2027 merkittävimpiä urheilutapahtumia ovat Salpausselän kisat sekä Gravel-pyöräilyn Euroopan mestaruuskilpailut. Lisäksi valmistellaan tulevien vuosien tapahtumia, kuten Winter World Masters Games 2028 -kilpailuja ja pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailuja 2029. Samalla selvitetään ja haetaan aktiivisesti uusia kansallisia ja kansainvälisiä suurtapahtumia yhteistyössä tapahtuma- ja kulttuuripalvelujen, uuden kehitysyhtiön sekä Sports Event Management Finland -verkoston kanssa.
- Liikunta-, urheilu- ja tapahtumatoiminnan kehittämisellä vahvistetaan Lahden veto- ja pitovoimaa, liikuntamatkailua sekä kaupungin kansallista ja kansainvälistä tunnettuutta. Tavoitteena on kasvattaa tapahtumien aluetaloudellisia vaikutuksia sekä vahvistaa Lahden asemaa merkittävänä liikunnan, urheilun ja tapahtumien kaupunkina.

- Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut
  - Tapahtuma- ja kulttuuripalvelujen toiminnan tavoitteena on vahvistaa Lahden veto- ja pitovoimaa ympärivuotisena, kansainvälisenä, kansallisena ja lahtelaisten tapahtumakaupunkina Tapahtumatoiminnan kasvu- ja kehittämisohjelman 2030 sekä kulttuuriohjelman mukaisesti. Erityistä painotusta ohjataan tapahtuma- ja kulttuuritoiminnan vaikuttavuuden vahvistamiseen, elinkeinoelämän toiminnasta saamien hyötyjen maksimointiin sekä uusien kumppanuuksien kehittämiseen.
  - Vuonna 2027 suurimpia tiedossa olevia tapahtumia ovat Salpausselän kisat, Finlandia-hiihto, RAKSA-messut, Kempower Easter Tournament, Lahden kansainvälinen koiranäyttely, Classic Motorshow, Kesä Mössö, Headland ja Nordic Fitness Expo. Ainutkertaisena tapahtumana vuonna 2027 on Gravel-pyöräilyn EM-kisat eli UEC 2027 European Championships Gravel Lahti.
  - Kansallinen suurtapahtumahakujen hakustrategia valmistui huhtikuussa 2026 ja se vahvistaa myös Lahden kaupungin tapahtumatulevaisuutta. Suurtapahtumien puolella uusia tapahtumia on tulossa tasaisesti joka vuosi ja tapahtumahakuja laajennetaan myös kulttuurin puolelle. Tavoitteena ovat aluetaloudellisesti vaikuttavat ja kaupungin profiiliin soveltuvat suurtapahtumat. Tapahtumien vaikuttavuuden seurantaan teetetään yhteistyössä eri kaupunkien kanssa tietovertailutyökalu vuoden 2026 aikana.
  - Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut jatkavat tulevien vuosien valmisteluja (mm. Gravel-sorapyöräilytapahtumat, Winter World Masters Games 2028, European Open Agility 2028 ja pohjoismaisten hiihtolajien MM-kilpailut 2029).
  - Suurtapahtumien lisäksi kaupunki panostaa aktiivisesti monenlaiseen muuhun tapahtumatoimintaan yhdessä kumppaneidensa kanssa. Toiminnan parantamiseksi kaupungin tapahtuma- sekä kulttuuriavustusten prosesseja on uudistettu ja niitä kehitetään edelleen.
  - Palveluyksikkö on vahvasti mukana myös aluekehittämisessä ja tuo esille tapahtumiin liittyvät kehittämistarpeet myös muun muassa tilojen ja tapahtumaolosuhteiden osalta. Kulttuuritilojen tekninen päivitys on jatkuvaa ja tarpeellista.
  - Kulttuuritoiminnassa lastenkulttuuri on vahva painopiste, johon kuuluu muun muassa koko Päijät-Hämeen alueella toimivan Lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnan hallinnointi ja koordinointi sekä Kesänäyttämö. Kulttuuritilojen investointi-, riskikartoitus- ja remontointisuunnitelman päivitystyö on aloitettu. Lisäksi kartoitetaan koko kulttuurikentän kehittämismahdollisuuksia myös maakuntatasoisesti yhdessä Päijät-Hämeen liiton kanssa. Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut osallistuu aktiivisesti lasten kulttuurikasvatusohjelmaan.
- Kaupunginmuseo
  - Myyntiä ja markkinointia kehitetään yhdessä muiden kulttuurilaitosten kanssa. Tavoitteena on lisätä lipunmyyntiä ja hyödyntää paremmin olemassa olevia resursseja.
  - Historiallisen museon ydinnäyttely Hyvä paikka avaa Lahden ja alueen yhteisön arjen historiaa yli 10 000 vuoden ajalta. Vaihtuvia näyttelyjä järjestetään yhdestä kahteen vuosittain. Osallistavan museotyön Muistamon toimintamuodot ovat osa historiallisen museon toimintaa ja näyttelyjä.
  - Hiihtomuseo tekee aktiivista työtä talviurheilun parissa sekä ympäristökasvatustyötä aktiivisesti Lahden ympäristökasvattajien ja Salpausselkä Geoparkin kanssa. Muistot liikkeeksi senioriyleisötyössä -projektissa luodut toimintamallit ja palvelut toteutetaan osana museon alueellista työtä. Se on mukana museon alueellisen vastuumuseotyön neljävuotissuunnitelmassa sekä kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa.

- Radio- ja tv-museo Mastolassa on esillä Ylen 100-vuotista historiaa esittelevä näyttely. Yhteistyötä Radio- ja tv-museosäätiön kanssa kehitetään. Radiomäen vetovoimaisuutta kehitetään yhdessä säätiön ja Lahden kaupungin tapahtumapalvelujen kanssa.
- Lahden visuaalisten taiteiden museo Malvassa avataan vuosittain 6–8 näyttelyä. Vuonna 2027 avataan lisäksi uusi kokoelmanäyttely. Riittävät resurssit takaavat museon kehittämisen sekä näyttelyohjelman ylläpidon kansainvälisestikin laadukkaana ja vetovoimaisena. Asiakasmäärän kasvua tavoitellaan vuonna 2026 tehdyn laajan asiakastutkimuksen tuloksia hyödyntämällä. Malvan monipuolinen pedagoginen toiminta tukee näyttelysisältöjä sekä avaa visuaalisen taiteen maailmaa.
- Kaupunginmuseon digitaalisia palveluja kehitetään ja toteutetaan strategian mukaisesti kaikilla toiminnan osa-alueilla. Collecten kulttuuriympäristötiedon luettelointiosion rajapintojen käyttöönottoa kunnissa edistetään. Museon kokoelmatiedot ovat laajasti saatavilla Finna-palvelun kautta. Tietoja avataan Europeana-järjestelmän kautta.
- Alueellisen vastuumuseon viranomaistyö arkeologian ja rakennetun kulttuuriympäristön parissa sekä korjausrakentamisen neuvontatyö, alueellinen taidemuseotyö ja paikallismuseotyö jatkuu uuden neljävuotissuunnitelman mukaisesti ja hyvässä yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Rakentamislain muutoksen myötä asiakaskontaktien odotetaan edelleen lisääntyvän. Muinaismuistolain uudistaminen tuonee runsaasti lisää työtä alueellisille vastuumuseoille.
- Museolla on käynnissä kokoelmatilaselvitys Tilakeskuksen kanssa.

- Osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut
  - Osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut -palveluyksikkö koordinoi kaupungin hyvinvointikertomustyötä sekä kehittää Hyvinvoiva Lahti -työryhmän toimintaa osana kaupungin osallisuus- ja hyvinvointityön koordinointia.
  - Kaupunkilaisten hyvinvoinnista raportoidaan elinvoima- ja hyvinvointilautakunnalle hyvinvointisuunnitelman 2026–2029 teemojen mukaisesti.
  - Ehkäisevää työtä koordinoidaan ja kehitetään hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön vaikuttavuutta lisätään vahvistamalla sen asemaa urheiluseurojen toiminnassa yhteistyössä liikuntapalvelujen kanssa. Samalla tiivistetään yhteistyötä kaupungin, Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa
  - Vuosittaisissa HYTE-neuvotteluissa (hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelut) määritellään keskeiset HYTE-työn kehittämiskohteet kuntien esiin nostamien ilmiöiden ja tietopohjan perusteella. Maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet ovat mielen hyvinvointi, osallisuus ja yhteisöllisyys, arjen turvallisuus, päihteettömyys ja terveelliset elintavat. Ne linjaavat osaltaan paikallisesti ja alueellisissa verkostoissa tehtävää hyvinvointi- ja osallisuustyötä.
  - Vammais- ja vanhusneuvostojen vaikuttavuutta lisätään. Neuvostoilla on mahdollisuus osallistua kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan ennen päätöksentekoa. Vanhus- ja vammaisneuvostot tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen neuvostojen kanssa.
  - Vuonna 2027 osallistavan budjetoinnin toimintamallia ja prosesseja kehitetään yhteistyössä asukkaiden ja henkilöstön kanssa.
  - Kumppanuuspöytien uusi kaksivuotinen toimikausi alkaa 1.6.2027.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	394 €	395 €	**396 €**

Lahden kaupunginorkesteri

Tuloslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Liikevaihto	**830 692**	**944 600**	**1 026 500**	**1 031 600**	**1 036 700**
Liiketoiminnan muut tulot	**291 590**	**16 100**	**16 000**	**16 100**	**16 200**
Tuet ja avustukset	**6 134 989**	**6 091 500**	**6 119 200**	**6 202 000**	**6 275 600**
Tuet ja avustukset kunnalta	6 122 200	6 078 200	6 105 300	6 188 000	6 261 500
Muut tuet ja avustukset	12 789	13 300	13 900	14 000	14 100
Materiaalit ja palvelut	**-1 700 848**	**-1 207 000**	**-1 126 700**	**-1 138 100**	**-1 149 600**
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-78 328	-26 000	-26 600	-26 900	-27 200
Palvelujen ostot	-1 622 520	-1 181 000	-1 100 100	-1 111 200	-1 122 400
Henkilöstömenot	**-4 462 879**	**-4 610 000**	**-4 899 200**	**-4 948 000**	**-4 997 500**
Poistot ja arvonalentumiset	**-47 142**	**-30 500**	**0**	**-5 000**	**-10 000**
Liiketoiminnan muut menot	**-978 797**	**-1 204 700**	**-1 135 800**	**-1 158 600**	**-1 171 400**
Liikeyli-/alijäämä	**67 604**	**0**	**0**	**0**	**0**
Rahoitustulot ja -menot	**-272**	**0**	**0**	**0**	**0**
Muut rahoitustulot	410	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-683	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	**67 331**	**0**	**0**	**0**	**0**

Rahoituslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta	**114 474**	**30 500**	**0**	**5 000**	**10 000**
Liikeyli-/alijäämä	67 604	0	0	0	0
Poistot ja arvonalentumiset	47 142	30 500	0	5 000	10 000
Rahoitustulot ja -menot	-272	0	0	0	0
Investointien rahavirta	**0**	**-40 000**	**0**	**-20 000**	**-20 000**
Investointimenot	0	-40 000	0	-20 000	-20 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	**114 474**	**-9 500**	**0**	**-15 000**	**-10 000**
Lainakannan muutokset	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Muut maksuvalmiuden muutokset	**-114 474**	**9 500**	**0**	**15 000**	**10 000**
Rahoituksen rahavirta	**-114 474**	**9 500**	**0**	**15 000**	**10 000**
Vaikutus maksuvalmiuteen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toiminnan kuvaus
Taseyksikkö Lahden kaupunginorkesteri vastaa konserttien järjestämisestä, tallentamisesta ja välittämisestä sekä yleisötyöstä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Taseyksikkö toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa ja kuuluu kaupunkikulttuuripalvelujen vastuualueeseen. Kaupunginorkesteri on merkittävä kaupungin veto- ja pitovoimatekijä, joka lisää kuntalaisten elämänlaatua, hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Kaupunginorkesteri mahdollistaa yhdessä muiden kulttuurilaitosten kanssa kuntalaisille laadukkaan, tasavertaisen ja monipuolisen kulttuurin saavutettavuuden.

Kaupunginorkesterin kotisali on akustiikastaan maailmalla palkittu Sibeliustalo, jossa kaupunginorkesteri soittaa pääosan konserteistaan. Syksyllä 2025 kaupunginorkesterin taiteellisena partnerina ja Sibelius-festivaalin taiteellisena johtajana aloittanut kapellimestari Hannu Lintu jatkaa tehtävässään. Konserttikausi on suunniteltu monipuolisesti niin, että se palvelee eri ikäryhmiä, sitoutuneita klassisen musiikin kuulijoita, ryhmämyyntiä sekä uusasiakashankintaa. Konsertteihin saapuu kuulijoita paljon myös Lahden ulkopuolelta. Kaupunginorkesterin Sibeliustalossa järjestettävä Sibelius-festivaali kerää kotimaisen yleisön lisäksi vuosittain myös runsaan määrän kansainvälisiä konserttivieraita. Alueellista ja kansainvälistä konserttitoimintaa pyritään jatkamaan toimintakentän muutoksista huolimatta, mutta taloudellisten paineiden vuoksi supistetussa muodossa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Oman tulonhankinnan onnistuminen on keskeisessä roolissa kaupunginorkesterin taloudellisen tuloksen saavuttamisessa. Merkittävin yksittäinen tulonlähde on lipunmyynti, jota pyritään kehittämään niin lipunhintojen säännöllisellä tarkastelulla kuin asiakasmäärien kasvattamisella. Kaupungin avustus kaupunginorkesterin toimintaan on 6,1 milj. euroa.

Hallituksen mahdolliset linjaukset kulttuurin rahoituksen vähentämisestä saattavat vaikuttaa kulttuurin toimintamahdollisuuksiin tulevina vuosina. Kaupungille myönnettiin vuodelle 2026 esittävän taiteen (musiikki) valtionosuutta 1,9 milj. euroa. Ennakkotietojen mukaan valtionosuus vuodelle 2027 on 2,0 milj. euroa.

Toiminnan painopistealueet
Lahden kaupunginorkesterin toiminta perustuu kaupungin strategiaan ja valtuustosopimuksessa nimettyyn kolmeen kärkiohjelmaan:

- Kestävän kasvun ympäristökaupunki
  - Kaupunginorkesteri on sitoutunut ympäristötyöhön. Kaupunginorkesteri teetti vuonna 2015 kartoituksen omasta hiilijalanjäljestään. Suurin yksittäinen päästöjen aiheuttaja on yleisön saapuminen konsertteihin omilla autoilla: yleisöä ja henkilökuntaa kannustetaan kestävään kulkemiseen ja julkisen liikenteen käyttämiseen. Kaupunginorkesterin merkittävin kestävän kehityksen edistämisen toimintamuoto on vaikuttaminen. Teemakonserteilla nostetaan esiin esimerkiksi luontoon, ympäristöön ja kestävään kehitykseen liittyviä aihekokonaisuuksia.
- Uuden ajan yliopistokaupunki
  - Kaupunginorkesteri tiivistää yhteistyötä eri koulutusten tarjoajien kanssa ja tarjoaa monipuolisella ohjelmistolla opiskelijoille konserttielämyksiä. Konsertit eivät vaadi suomen kielen osaamista, joten ne ovat helppo kulttuurimuoto myös ulkomaalaisille opiskelijoille.
  - Lippujen hinnoissa on huomioitu opiskelija-alennukset.
- Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki
  - Lapsille ja nuorille suunnattu toiminta on kaupunginorkesterille tärkeää. Yhteistyötä tehdään päiväkotien ja koulujen kanssa muun muassa Hei, me sävelletään! -projektein sekä tarjotaan lapsille ja nuorille räätälöityjä konsertteja muun muassa osana kaupungin perusopetuksen kulttuuriohjelmaa. Kulttuuriohjelman myötä kaupunginorkesteri soittaa kaikille lahtelaisille ja maakunnan 2.- ja 6.-luokkalaisille.
  - Lisäksi kaupunginorkesteri hakee joka vuosi mukaan 8.-luokkalaisille suunnattuun Taidetestaajiin.
- Lisäksi
  - Myyntiä ja markkinointia kehitetään yhdessä muiden kulttuurilaitosten kanssa. Tavoitteena lisätä myytyjen lippujen määrää ja hyödyntää paremmin olemassa olevia resursseja.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Liikevaihto/asukas	7 €	8 €	**8 €**
Menot/asukas	59 €	57 €	**58 €**

Lahden kaupunginteatteri

Tuloslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Liikevaihto	**1 375 620**	**1 424 500**	**1 536 300**	**1 543 900**	**1 551 600**
Liiketoiminnan muut tulot	**67 436**	**61 400**	**61 200**	**61 400**	**61 600**
Tuet ja avustukset	**8 485 600**	**8 568 500**	**8 658 100**	**8 678 900**	**8 761 200**
Tuet ja avustukset kunnalta	8 473 600	8 556 000	8 645 000	8 665 700	8 747 900
Muut tuet ja avustukset	12 000	12 500	13 100	13 200	13 300
Materiaalit ja palvelut	**-1 569 020**	**-1 647 000**	**-1 842 200**	**-1 904 700**	**-1 923 100**
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-300 560	-350 000	-345 700	-349 100	-352 500
Palvelujen ostot	-1 268 460	-1 297 000	-1 496 500	-1 555 600	-1 570 600
Henkilöstömenot	**-5 514 414**	**-5 581 800**	**-5 759 400**	**-5 763 300**	**-5 821 800**
Poistot ja arvonalentumiset	**-165 096**	**-162 500**	**-205 100**	**-150 000**	**-150 000**
Liiketoiminnan muut menot	**-2 569 845**	**-2 653 300**	**-2 441 000**	**-2 458 300**	**-2 471 600**
Liikeyli-/alijäämä	**110 281**	**9 800**	**7 900**	**7 900**	**7 900**
Rahoitustulot ja -menot	**-9 467**	**-9 800**	**-7 900**	**-7 900**	**-7 900**
Kunnalle maksetut korkomenot	-7 816	-7 800	-7 900	-7 900	-7 900
Muut rahoitusmenot	-1 651	-2 000	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	**100 814**	**0**	**0**	**0**	**0**

Rahoituslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta	**265 910**	**162 500**	**205 100**	**150 000**	**150 000**
Liikeyli-/alijäämä	110 281	9 800	7 900	7 900	7 900
Poistot ja arvonalentumiset	165 096	162 500	205 100	150 000	150 000
Rahoitustulot ja -menot	-9 467	-9 800	-7 900	-7 900	-7 900
Investointien rahavirta	**-138 469**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**
Investointimenot	-138 469	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	**127 442**	**12 500**	**55 100**	**0**	**0**
Lainakannan muutokset	**-476 128**	**0**	**0**	**0**	**0**
Muut maksuvalmiuden muutokset	**350 393**	**-12 500**	**-55 100**	**0**	**0**
Rahoituksen rahavirta	**-125 736**	**-12 500**	**-55 100**	**0**	**0**
Vaikutus maksuvalmiuteen	**1 706**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toiminnan kuvaus
Taseyksikkö Lahden kaupunginteatteri vastaa omaa sekä yleistuotantoa olevien teatteriesitysten järjestämisestä ja kaupunginteatterin yleisötyöstä sekä ohjelmistoa täydentävien koti- ja ulkomaisten teatteri- ja kulttuuriesitysvierailujen järjestämisestä. Taseyksikkö toimii elinvoima- ja hyvinvointilautakunnan alaisuudessa ja kuuluu kaupunkikulttuuripalvelujen vastuualueeseen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Asiakasmäärät ja sitä kautta tulokertymä aiheuttavat kaupunginteatterille edelleen merkittävän riskin myös tulevina vuosina. Vuoden 2026 talousarvion käyttösuunnitelmassa on tulotavoitetta ja katsojamäärää alennettu realistisemmalle tasolle huomioimalla se kaupungin avustuksen määrässä. Tämä jatkuu myös vuoden 2027 talousarviovalmistelussa. Myyntiin ja markkinointiin on saatu lisäresursointia, kun avoimeksi jääneitä tehtäviä on saatu täytettyä. Tämä mahdollistaa tehokkaamman ja vaikuttavamman markkinoinnin suunnittelun ja toteutuksen. Yleinen taloudellinen tilanne ja hallituksen linjaukset vaikuttavat edelleen asiakkaiden taloustilanteeseen ja valintoihin. Työllisyyden heikko kehitys vaikuttaa koko talousalueen asukkaiden maksukykyyn ja kulutuskäyttäytymiseen. Lippujen hinnat pyritään pitämään kohtuullisina. Syksyn 2027 musikaalin lippujen hintoihin on valmisteilla korotuksia.

Kaupunginteatterin kulurakennetta arvioidaan kriittisesti osana kehittämistoimenpiteitä. Kaupungin avustus kaupunginteatterin toimintaan on 8,6 milj. euroa. Esittävän taiteen (teatteri) valtionosuus oli noin 2,9 milj. euroa vuonna 2026. Ennakkotietojen mukaan valtionosuus vuodelle 2027 on 3,0 milj. euroa.

Kaupunginteatterin ohjelmistossa tulee jatkossakin olemaan vuosittain kotimaisia kantaesityksiä sekä enemmän muiden teatterien kanssa tehtäviä yhteistuotantoja. Vuoden 2027 ohjelmistoon sisältyy muun muassa kansainvälinen suurmusikaali sekä suosittuun elokuvaan perustuva komedia Suurelle näyttämölle. Näiden odotetaan vahvistavan katsojamääriä samalla, kun teatteri jatkaa kunnianhimoista ja omaleimaista taiteellista linjaansa. Vuonna 2027 lisätään teatterin ensi-iltojen määrää. Omia ensi-iltoja tulee olemaan kuusi ja yhteistuotantoja neljä.

Teatterille vuosi 2027 on merkittävä valmistautumisvuosi kohti peruskorjausta, joka toteutunee vuosina 2030–2033. Peruskorjaus vaikuttaa jo vuoden 2029 ohjelmistoon ja katsojamääriin sekä tulokertymään. Vuoden 2027 aikana teatterin taiteellinen johto suunnittelee remonttiaikaista ohjelmistokokonaisuutta, ja teatteri sovittaa toimintaansa väistötilaratkaisujen mukaisesti. Peruskorjauksen mahdollisesta viivästymisestä aiheutuu teatterille merkittävä riski, koska ohjelmistosuunnittelu ja sitä koskevat päätökset ja toimenpiteet tulee käynnistää jo vuoden 2027 loppuun mennessä. Näyttämötekniikkaa ja ohjausjärjestelmiä joudutaan peruskorjaukseen asti huoltamaan aiempaa laajemmin ja tilanteen mukaan myös korjaamaan kiireellisenä työnä harjoitus- ja esitystoiminnan turvaamiseksi.

Teatteritoiminta on vahvasti henkilöstösidonnaista työtä. Henkilöstön poissaolot aiheuttavat merkittävän riskin toiminnalle. Esitystoiminnassa olevan henkilöstön osalta joudutaan tekemään suunnitelmia erilaisille varajärjestelyille, joissa nopeastikin eteen tulevat tilanteet pystytään ratkaisemaan.

Toiminnan painopistealueet
Strategian mukaisesti toteutetaan edellytyksiä merkitykselliselle elämälle, kohtaamisille ja harrastuksille kaikenikäisille lahtelaisille. Näytelmien valmistuksessa ja esitystoiminnassa huomioidaan kestävän kehityksen näkökulma. Henkilöstön työhyvinvointiin sekä työturvallisuuteen ja niiden seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota. Jatketaan työaikakokeilua ja arvioidaan kehittämistarpeita. Toista vuotta käytössä ollut kokeilu on parantanut esitystoiminnassa mukana olevan henkilöstön työhyvinvointia. Understudy-järjestelmällä ja roolituksilla pyritään välttämään musikaalin peruutustarpeita sairaustapausten vuoksi.

Myyntiä ja markkinointia kehitetään yhdessä muiden kulttuurilaitosten kanssa. Tavoitteena on lisätä myytyjen lippujen määrää ja hyödyntää olemassa olevia resursseja paremmin. Myynnin ja markkinoinnin kehittämiseen on tulevana vuonna paremmat

edellytykset riittävien henkilöstöresurssien avulla. Tämä mahdollistaa ohjelmistovalintojen lisäksi lipputulojen ja katsojamäärän kasvattamisen. Betoniklubin maksuton toiminta on saanut suuren suosion ja sitä tullaan edelleen jatkamaan. Tämä mahdollistaa kaikkien lahtelaisten osallistumisen kulttuurikeskusteluun. Kulttuurikasvatusohjelman myötä kaikki 3.-luokkalaiset pääsevät teatteriin. Taidetestaajaesitykset tuovat 8.-luokkalaiset teatteriin. Tulevana vuonna Lahden lukio Gaudian kanssa yhteistuotantona toteutettava tuotanto mahdollistaa lukiolaisten tutustumisen teatteriin ja teatterin tekemiseen ammattiteatterissa.

Teatterin laajamittaiseen peruskorjaukseen valmistautuminen on merkittävä painopistealue tuleville vuosille. Valmisteluun tulee varata resursseja. Suunnittelua tehdään tiiviisti yhteistyössä Tilakeskuksen kanssa. Ohjelmistosuunnittelu väistötiloihin käynnistyy heti, kun hankesuunnitelma on hyväksytty ja väistötilaratkaisut ovat selvillä.

Prosessien, toiminnan, talouden ja ennakoinnin kehittämistä parannetaan. Tarkastellaan teatterin johtamisjärjestelmää ja käynnistetään uuden teatterinjohtajan hakuprosessi.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Liikevaihto/asukas	11 €	12 €	**13 €**
Menot/asukas	79 €	81 €	**82 €**

3.4.3. Sivistyksen palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	**15 222 508**	**14 858 600**	**14 858 900**	**15 633 100**	**15 742 200**
Myyntitulot	7 311 809	7 187 200	6 963 600	7 613 600	7 682 500
Maksutulot	3 666 251	3 692 500	3 743 800	3 840 800	3 860 200
Tuet ja avustukset	3 887 894	3 630 100	3 802 700	3 829 300	3 848 500
Muut toimintatulot	356 554	348 800	348 800	349 400	351 000
Toimintamenot	**-235 402 183**	**-244 942 300**	**-250 636 700**	**-253 143 000**	**-255 769 900**
Henkilöstömenot	-116 058 909	-121 299 300	-125 006 700	-126 317 800	-127 583 400
Palvelujen ostot	-60 329 993	-62 541 600	-64 330 900	-64 636 700	-65 283 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 901 868	-4 466 500	-4 409 200	-4 528 900	-4 572 200
Avustukset	-7 108 095	-7 742 500	-7 559 700	-7 645 100	-7 730 800
Muut toimintamenot	-48 003 318	-48 892 400	-49 330 200	-50 014 500	-50 600 200
Toimintakate	**-220 179 674**	**-230 083 700**	**-235 777 800**	**-237 509 900**	**-240 027 700**
Rahoitustulot ja -menot	**-2 854**	**0**	**0**	**0**	**0**
Korkotulot	0	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	0	0	0	0	0
Korkomenot	0	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-2 854	0	0	0	0
Vuosikate	**-220 182 529**	**-230 083 700**	**-235 777 800**	**-237 509 900**	**-240 027 700**
Poistot ja arvonalentumiset	-1 903 796	-1 242 200	-975 400	-1 014 000	-1 024 000
Tilikauden tulos	**-222 086 325**	**-231 325 900**	**-236 753 200**	**-238 523 900**	**-241 051 700**
Poistoeron muutos	0	0	0	0	0
Tilikauden yli-/alijäämä	**-222 086 325**	**-231 325 900**	**-236 753 200**	**-238 523 900**	**-241 051 700**

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus

Sivistyksen palvelualue vastaa opetus-, kasvatus-, nuoriso- sekä kirjasto- ja tietopalvelujen järjestämisestä ja kehittämisestä. Palvelualueen vastuulla on myös sivistyspalvelujen seudullinen kehittäminen. Palvelualueeseen kuuluvat perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, nuorisopalvelujen ja kirjasto- ja tietopalvelujen vastuualueet sekä Wellamo-opiston vastuualue. Talousarviossa palvelualueeseen sisältyy sivistyspalvelujen seudullisen kehittämisen yksikkö. Palvelualueen päätöksentekoeliminä toimivat sivistyslautakunta ja Wellamo-opiston johtokunta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Taloussuunnitelmakauden keskeisenä haasteena on kaupungin kireä taloustilanne, joka edellyttää myös sivistyspalveluissa toiminnan aiempaa tarkempaa tarkastelua myös taloudellisesta näkökulmasta. Toimintaan kohdistuvat mahdolliset sopeutustoimenpiteet pyritään kuitenkin kohdentamaan ja priorisoimaan siten, että niiden vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä kaupungin elinvoiman vahvistamiseen jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Toiminnan suunnittelussa huomioidaan hallitusohjelmaan kirjatut kehittämistoimenpiteet sekä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset. Myös kaupunkistrategian painopisteet ja tavoitteet ohjaavat sivistyspalvelujen toimintaa. Valtuustosopimuksen 2025–2029 linjausten mukaisesti palveluissa toteutetaan Hyvinvoivien lasten ja nuorten kaupunki -kärkihanketta.

Merkittävimpiä kehittämistoimenpiteitä ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä liikunnallisen elämäntavan edistäminen, nuorten tukipalveluihin panostaminen, heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukeminen sekä oppivelvollisuuden valvonta, ohjaus ja tukeminen.

Oppimisen tuen uudistus esiopetuksessa ja perusopetuksessa on aiheuttanut muutoksia toiminnassa ja henkilöstömitoituksessa vuodesta 2025 alkaen. Uudistuksen toimeenpanoa jatketaan edelleen.

Wellamo-opiston toiminta tukee kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä. Painopistealueena huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen.

Mittavat päiväkoti- ja koulurakentamisen investointitarpeet ovat loppusuoralla. Varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja nuorisopalveluissa palveluverkkotarkastelu on jatkuvaa, ja se on kytketty osaksi vuosittaista toimintaa. Palveluverkkosuunnitelmaa päivitetään muutostarpeiden mukaisesti. Kirjasto- ja tietopalveluissa on tulossa vuosien 2026–2027 aikana tilamuutoksia.

Henkilöstösuunnitelma
Henkilöstösuunnittelu tehdään europerusteisena. Sivistyksen palvelualueen henkilöstökuluihin sisältyy edellisten vuosien yhteistoimintamenettelyissä suunnitellut vähennykset.

Sivistyksen yhteiset

Sitovuus toimintakate	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	2 887 920	2 331 900	**2 417 000**	2 429 000	2 441 100
Toimintamenot	-4 947 500	-5 310 300	**-5 201 300**	-5 266 300	-5 319 800
Toimintakate	-2 059 580	-2 978 400	**-2 784 300**	-2 837 300	-2 878 700

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Sivistyksen yhteisiin kustannuksiin sisältyy määrärahavaraukset sivistyslautakunnalle, keskitettyihin menoihin, palvelualueen ulkoista rahoitusta saaville hankkeille sekä sivistyspalvelujen seudulliseen kehittämiseen. Sivistyspalvelujen seudullisen kehittämisyksikön vastuulla on alueellinen sivistyspalvelujen kehittämisen koordinointi ja kuntien sivistystoimijoiden verkostoyhteistyön ylläpitäminen. Sivistyspalvelujen seudullisella kehittämisellä tähdätään Päijät-Hämeen alueen kilpailuaseman vahvistamiseen suhteessa muihin alueisiin.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Merkittävin osa sivistyksen yhteiset -määrärahoista ja tuloarvioista muodostuu sivistyksen palvelualueen ulkoista rahoitusta saavista projekteista. Projekteja rahoitetaan erikseen haettavilla valtionavustuksilla, ja ne on kohdistettu tiettyyn käyttötarkoitukseen. Erityisperusteisten valtionavustusten määrä ja kohdistuminen vaihtelevat vuosittain ja niihin vaikuttavat valtion hallituksen linjaukset ja päätökset.

Toiminnan painopistealueet
Päijät-Hämeen kuntien johtavat sivistyspalvelujen viranhaltijat kokoontuvat säännöllisesti kuukausittain kaikkia kuntia koskevien yhteisten asioiden äärelle. Valtion erityisavustuksilla toteutettavia kehittämishankkeita ovat Turvallinen koulupäivä Päijät-Hämeessä - kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy sekä niihin puuttuminen perusopetuksessa (OPH) ja Yhteinen Päijät-Häme -perusopetuksen yhteinen suunta (OKM). Nuorisotyön seudullisen koordinaation kehittämistä tullaan myös jatkamaan Päijät-Hämeessä. Yhteistyö lasten, nuorten ja perheiden palveluissa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa jatkuu olemassa olevissa yhteistyörakenteissa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintamenot/asukas	41 €	43 €	**42 €**
Toimintakate/asukas	17 €	24 €	**23 €**

Sivistyspalvelut

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025*	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	11 048 178	11 176 400	**11 023 100**	11 738 400	11 828 000
Toimintamenot	-226 311 984	-235 358 800	**-240 840 500**	-243 231 900	-245 760 600
Toimintakate	-215 263 805	-224 182 400	**-229 817 400**	-231 493 500	-233 932 600

* TP 2025 jakautuminen 1.6.2025 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen jälkeisten sitovien tasojen välillä on osittain laskennallinen arvio.

Toiminnan kuvaus
Sivistyspalvelut -sitovaan tasoon kuuluvat vastuualueet: varhaiskasvatuspalvelut, perusopetuspalvelut, nuorisopalvelut ja kirjasto- ja tietopalvelut.

Varhaiskasvatuspalvelut-vastuualue vastaa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestämisestä, yksityisen varhaiskasvatuksen valvonnasta, yksityisen varhaiskasvatuksen ja lasten kotihoidon tuista sekä yksityisen varhaiskasvatuksen palvelusetelistä.

Perusopetuspalvelut-vastuualue vastaa perusopetuksen sekä perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestämisestä, osaltaan esiopetuksesta ja koululaisten iltapäivätoiminnasta sekä kirjoillaan olevien oppilaiden oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta. Lisäksi perusopetus koordinoi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä nuorisopalvelujen yhteistä hyvinvointityötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Nuorisopalvelut-vastuualue vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisestä yhteisöllisellä sekä yksilöllisellä tuella ja toiminnalla. Vastuualue vastaa myös palvelukokonaisuudesta, joka muodostuu alueellisista nuorisopalveluista, osallisuuden ja kansalaistoiminnan tukemisesta, nuorten tukipalveluista sekä nuorisopoliittisista ja nuorten kasvu- ja elinoloihin liittyvistä tehtävistä. Lisäksi vastuualue vastaa asuinkunnan oppivelvollisuuden ohjauksesta ja valvonnasta.

Kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualue tukee kirjastolain tavoitteiden mukaisesti kuntalaisten tasa-arvoisia mahdollisuuksia tietoon ja sivistykseen, kirjallisuuden, musiikin ja kulttuurin harrastamiseen sekä tietoyhteiskuntataitojen ylläpitoon ja kehittämiseen. Lisäksi vastuualue vastaa maakunnallisesta palveluyhteistyöstä sekä lakisääteisestä alueellisesta kehittämistehtävästä Päijät-Hämeen, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella valtion rahoituksella.

Varhaiskasvatuspalvelut-, perusopetuspalvelut-, nuorisopalvelut- ja kirjasto- ja tietopalvelut -vastuualueet vastaavat lisäksi kukin oman vastuualueensa palvelujen ja ydinprosessien kehittämisestä ja koordinoinnista sekä viestintä- ja markkinointiyhteistyöstä.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Vuoden 2027 toiminnan suunnittelussa ja kehittämistyössä keskitytään Lahden kaupungin strategian ja kärkiohjelmien tavoitteiden toteuttamiseen, hyvinvoinnin edistämiseen sekä kasvun ja oppimisen tukemiseen. Suunnittelussa ja toiminnassa huomioidaan myös muut toimintaa ohjaavat valtakunnalliset määräykset ja suositukset.

Syksyllä 2026 päätettävä aluepalveluohjelma ohjaa sivistyksen palveluverkkosuunnittelua. Palveluverkkosuunnitelma ohjaa sivistyksen palvelualueen ja Lahden Tilakeskuksen pitkän aikavälin suunnittelua ja yhteistyötä. Palveluverkon jatkuvassa tarkastelussa havaitut muutostarpeet ja -mahdollisuudet huomioidaan talousarvioon sisältyvässä investointiohjelmassa sekä toimintayksikkökohtaisissa erillispäätöksissä. Taloussuunnitelmakaudella valmistuu muutamia varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimitiloja. Uusien tilojen valmistuminen mahdollistaa väliaikaisten vuokratilojen vähentämisen taloussuunnitelmakauden aikana.

Talousarvion laadinnassa on huomioitu talouden sopeutustavoitteiden vaikutukset ja toimenpiteet, koulujen ja nuorisotilojen vuokrakustannusten muutokset sekä esi- ja perusopetuksen oppimisen tuen lisäkustannukset.

Toiminnan painopistealueet
Lahden kaupungin strategia, kärkiohjelmat sekä hyvinvointisuunnitelma ohjaavat vastuualueiden yhteistä toiminnan kehittämistyötä. Tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan vastuualueiden toiminnassa sekä talousarvion käyttösuunnitelman toiminnallisissa tavoitteissa.

Vuonna 2027 palvelualueella jatketaan edelleen hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä. Hyvinvointiyhteistyön kehittämistä jatketaan yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja nuorisopalvelujen toimijat järjestävät yhdessä hyvinvointialueen toimijoiden kanssa varhaista, oikea-aikaista ja yksilöllistä sekä yhteisöllistä tukea lapsille, nuorille ja perheille. Lisäksi vahvistetaan moniammatillisen yhteistyön toteutumista.

Varhaiskasvatuspalvelut

Toiminnan kuvaus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Kaupunki huolehtii siitä, että varhaiskasvatusta on saatavissa lasten ja perheiden tarpeen mukaisesti.

Varhaiskasvatuspalvelujen toiminta-ajatuksena on tarjota lahtelaisille lapsiperheille laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta perheiden tarpeita vastaavasti. Lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi turvataan huomioiden lapsen yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet sekä toiminnassa että oppimisympäristöjen rakentamisessa. Toiminta perustuu lasten, vanhempien ja henkilökunnan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen, jossa otetaan huomioon vanhempien ja henkilökunnan erilaiset roolit kasvattajina.

Lakisääteinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäminen on yhteydessä alle kouluikäisten lasten määrän kehitykseen sekä vanhempien tekemiin valintoihin. Laissa säädetään subjektiivisesta oikeudesta saada varhaiskasvatuspaikka neljän kuukauden sisällä hakemuksen jättämisestä tai kahden viikon sisällä hakemuksen jättämisestä, jos kyseessä on ennakoimaton opiskelun tai työn aloittaminen. Opiskelun tai työn perusteella vanhemmilla on myös oikeus ilta-, viikonloppu- tai vuorohoitopaikkaan.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Varhaiskasvatuspaikkojen määrän suunnittelun lähtökohtana on lakisääteisten palvelujen turvaaminen. Tarpeeseen vaikuttavat erityisesti syntyvyyden kehitys, lapsiperheiden muuttoliike Lahteen sekä vanhempien valinnat.

Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu, ja yhteiskunnan tarjoamat varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. Kaikki alle kouluikäiset lapset eivät käytä varhaiskasvatuspalveluja, joten todellinen kysyntä määräytyy lasten määrän lisäksi perheiden tarpeiden, arvojen, elämäntilanteiden sekä palvelujen kustannusten perusteella. Esimerkiksi talous- ja työllisyystilanteella on vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään. Vanhempien valinnat vaikuttavat myös palvelurakenteeseen sekä siitä aiheutuviin kustannuksiin. Valinnan mahdollisuuksina päiväkotien rinnalla vaihtoehtoina ovat perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus, yksityinen varhaiskasvatus ja kotihoito.

Palveluverkon osalta investointitarvetta ovat ylläpitäneet päiväkotien vanhenevat ja peruskorjausta tarvitsevat tilat, käytössä olevat väistötilat sekä perhepäivähoitopaikkojen väheneminen. Samalla kun luovutaan käytöstä pois jäävistä yksiköistä, palveluverkkosuunnitelman mukaisesti peruskorjataan tai uudisrakennetaan palveluverkossa säilyviä yksiköitä.

Avoimen varhaiskasvatuksen sekä vuorohoidon palvelurakenteesta on tehty päätökset vuonna 2024. Vuonna 2025 jätettiin pois käytöstä huonokuntoisia kiinteistöjä ja lisättiin esiopetusryhmien määrää koulujen tiloissa. Vuonna 2026 valmistuivat hyväksyttyjen hankesuunnitelmien mukaisesti Myllypohjan monitoimitalo, joka korvasi Alasenjärven päiväkodin käytöstä pois jääviä toimipisteitä sekä Kaarikadun päiväkodin uudisrakennus, joka korvasi käytössä olleet väistötilat.

Toiminnan painopistealueet

Valtakunnallisesti on pyritty varhaiskasvatuksen osallistumisasteen lisäämiseen, mikä on myös Lahden kaupungin valtuustosopimuksessa määritelty yhdeksi tavoitteeksi. Osallistumisasteen noston on arvioitu lisäävän kysyntää myös Lahdessa. Varhaiskasvatusmaksuja on alennettu valtakunnallisesti lainsäädännöllä. Lahti osallistui vuosina 2019–2021 viisivuotiaiden lasten maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun, ja lisäksi Lahti osallistui vuosina 2021–2024 valtakunnalliseen kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluun. Osallistumisasteen noston lisäksi valtuustosopimuksen määrittelemänä tavoitteena on oppimisen ja hyvinvoinnin tuen sekä varhaiskasvatuksen saatavuuden ja riittävyyden varmistaminen.

Toimintavuonna 2026–2027 käynnistetään osassa varhaiskasvatuksen yksiköitä Positive Behavior Support (PBS) -viitekehyksen mukainen lasten sosioemotionaalisten taitojen ja käyttäytymisen tukemisen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämisen koulutus- ja ohjauskokonaisuus.

Perusopetuspalvelut

Toiminnan kuvaus

Perusopetuksessa jatketaan opetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin kehittämistyötä. Perusopetuksen toimintaa ja prosesseja kehitetään hallitusohjelman, kaupunkistrategian ja kärkiohjelmien sekä hyvinvointisuunnitelman mukaisesti. Kehittämistä tuetaan täydennyskoulutuksin, jaettua johtajuutta vahvistamalla sekä kehittäjäopettajaverkostoa hyödyntämällä.

Kehittämisen resursseja vahvistetaan hankerahoituksin. Kehittämistyön osa-alueita ovat talous ja johtaminen, opetussuunnitelman mukainen toiminta, oppimisen tuen ja opiskeluhuollon toteuttaminen sekä opetuksen oppimisympäristöt ja digitalisaatio.

Perusopetuslain muutos on uudistanut oppimisen tukea esi- ja perusopetuksessa 1.8.2025 alkaen. Tavoitteena on selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumo esiopetuksesta toiselle asteelle. Keskeisenä lähtökohtana on siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen. Uudistus muuttaa merkittävästi myös koulujen toimintakulttuuria, sillä tukea tulee pääasiallisesti antaa inklusiivisesti oppilaan omassa lähikoulussa.

Harrastamisen Lahden malli- ja Koulun kerhotoiminta -hankkeilla edistetään yhteistyössä nuorisopalvelujen kanssa perusopetusikäisten lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. MOVE!-hankkeessa kehitetään yläkoulujen personal trainer -toimintaa ja liikunnallisen elämäntavan edistämisen koordinoinnin siirtämistä osaksi rakenteita sekä kehitetään oppilaita osallistavaa oppimisympäristöihin liittyvää kokonaisuutta. Lisäksi tiivistetään yhteistyöprosesseja liikunnallisen toimintakulttuurin edistämiseksi perusopetuksessa liikuntapalvelujen ja kouluterveydenhuollon kanssa. Koulutuksellisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen hankkeen avustus kohdennetaan positiivisen erityiskohtelun periaatteita noudattaen.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Lahden kaupunki osallistuu valtakunnalliseen oppimisen digitaalisen ekosysteemin ja oppijan palvelukokonaisuuden kehittämiseen DigiOne-hankkeessa. Vuonna 2026 perusopetuksessa otettiin käyttöön DigiOne-palvelualusta. Käyttöönotto edellyttää mittavia kehittämistoimenpiteitä perusopetuksen prosesseissa sekä toimintakulttuurissa edelleen vuonna 2027.

Perusopetusikäisten lasten määrä on ennusteiden mukaan laskeva taloussuunnitelmakaudella. Lasten ja nuorten määrän väheneminen vaikuttaa palvelutarpeeseen ja henkilöstömäärään 2030-lukua lähestyttäessä.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tarve on pysynyt vuosien 2024–2026 tasolla, mikä on edellyttänyt väliaikaisten valmistavan opetuksen opetusryhmien toiminnan jatkamista. Valmistavan opetuksen lisääntyneen tarpeen ennakoidaan jatkuvan edelleen vuonna 2027. Valmistavan opetuksen lisäopetus ja 1. vuosiluokkien inklusiivinen valmistava opetus käynnistyy syksyllä 2026. Toiminta-alueittainen opetus lisääntyy kahdella ryhmällä.

Elokuussa 2026 käynnistyi Monitoimitalo Vireen toiminta, jonne siirtyvät Ahtialan kirjasto, Alasenjärven päiväkoti ja Alasenjärven peruskoulu. Kirkonkylän koulun toiminta lakkasi elokuussa 2026. Peruskouluja Lahdessa on 20.

Toiminnan painopistealueet
Lukuvuonna 2026–2027 käynnistetään perusopetuksessa Positive Behavior Support (PBS) -viitekehyksen mukainen lasten sosioemotionaalisten taitojen ja käyttäytymisen tukemisen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämisen koulutus- ja ohjauskokonaisuus. Perustetaan vähintään yksi uusi Icehearts-toimintaryhmä myös vuonna 2027.

Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, nuoriso- sekä kirjastopalvelujen yhteishanke Lahes lukukunnossa – koko Lahti lukee 2035 sai lähes täysimääräisenä haetun hankerahan. Hankkeen tavoitteena on monipuolisin keinoin ja tutkitun tiedon avulla vahvistaa jokaisen lahtelaisen paitsi teknistä lukusujuvuutta, myös tuottaa innostavia tapoja yhteisölliseen lukemiseen, lukuilon ja kriittisen lukutaidon kasvamiseen sekä nostaa lukeminen uudeksi arjen trendikkääksi tavaksi.

Nuorisopalvelut

Toiminnan kuvaus
Nuorisopalvelujen toiminnoissa ja palveluissa panostetaan erilaisiin nuorten tukipalveluihin, eriarvoistumista ehkäiseviin toimenpiteisiin, nuorten osallisuuteen sekä alueelliseen nuorisotyöhön.

Heikossa työmarkkina-asemassa ja/tai elämäntilanteessa olevien nuorten tukena toimivat nuorten työ- ja valmennuspalvelut, etsivä nuorisotyö sekä nuorten tukipalvelut Domino (jengityö, yksilöllinen tuki, ehkäisevä päihdetyö). Nuorisopalvelut hoitaa myös kotikunnan oppivelvollisuuden valvontaa, ohjausta ja tukea. Asuinalueilla toteutetaan alueellista nuorisotyötä (mm. nuorisotilatoiminnot, koulunuorisotyö, Harrastamisen Lahden malli ja muut harrastustoiminnot) sekä tehdään tiivistä yhteistyötä eri palveluyksiköiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Vuoden 2027 alusta nuorisopalvelujen organisaatiouudistus otetaan täysimääräisesti käyttöön. Uudistuksella pyritään tehostamaan keskusta-alueen nuorisotyön palveluja uuden keväällä avattavan Saima 6 -nuorisotilan myötä sekä hakemaan yksiköiden välisiä synergiaetuja. Vuoden 2027 talousarvio sisältää katusovittelutoiminnan vakinaistamisen osaksi nuorisopalvelujen palvelukokonaisuutta. Säästöjä toteutetaan tarvike- ja palveluhankintoja sekä määräaikaisia tai vapautuvia tehtäviä kriittisesti tarkastellen. Nuorisopalvelujen osallistuja- ja asiakasmäärätavoite on 270 000 vuonna 2027.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Tukea tarvitsevien ja työttömien nuorten määrä on ollut edelleen kasvussa. Myös nuorisotilojen ja ilmaisen harrastustoiminnan kävijämäärät ja tarve ovat kasvussa.

Toiminnan painopistealueet
Nuorisopalvelujen toiminnan painopisteinä ovat nuorten tukeminen erilaisissa elämäntilanteissa, eriarvoistumista ehkäisevät toimenpiteet ja nuorten osallisuus.

Kirjasto- ja tietopalvelut

Toiminnan kuvaus
Kirjasto- ja tietopalveluissa edistetään ja tuetaan kirjastolain mukaisesti kuntalaisen hyvinvointia, osaamista ja osallisuutta. Yksikössä tarjotaan sisältö-, mediakasvatus-, asiakas- ja tapahtumapalveluja sekä tiloja ja toimintaympäristöjä myös omatoimikäyttöön asukkaiden opiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-aikaan.

Kuntalaisten digitaitojen tukeminen näkyy vahvasti kirjaston tuottamissa palveluissa. Kirjastot luovat kuntalaisille väyliä vaikuttamiseen ja osallistumiseen sekä toimivat yhteiskunnallisen keskustelun kohtaamispaikkoina. Kirjastojen monimuotoisista palveluista viestitään aktiivisesti eri käyttäjäryhmiä tavoittaen. Kirjasto toimii aktiivisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tekee yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Lahdessa on pääkirjaston lisäksi seitsemän lähikirjastoa ja yksi kirjastoauto. Lahden kaupunginkirjasto on osa Lastu-kirjastoja, johon kuuluvat liittiä lukuun ottamatta kaikki Päijät-Hämeen alueen kirjastot. Lisäksi Lahden kaupunginkirjasto hoitaa kirjastolain mukaista alueellista kehittämistehtävää (AKE) Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen alueella. Alueellisella kehittämistehtävällä tuetaan toimialueen yleisten kirjastojen kehittymistä ja henkilöstön osaamista sekä edistetään yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa.

Toiminnan painopistealueet
Kaikenikäisten lukutaitojen tukeminen ja kehittäminen ovat kirjastotyön ytimessä. Luovuutta lukemiseen – nuorisotyön keinot maahan muuttaneiden lasten ja nuorten lukutaidon tukena -hanke Mukkulan alueella jatkuu kesään 2027 asti. Hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä alueen koulun, nuorisotilan ja muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi Lahden kaupunginkirjaston tapahtumien painopistealueena on lukutaitoon, sen tukemiseen ja kehittämiseen liittyvät tapahtumat. Lukutaitoa ja -intoa edistetään aktiivisesti kaikkien ikäryhmien keskuudessa. Pääkirjaston perusparannuksen suunnittelu jatkuu vielä vuonna 2027.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Varhaiskasvatuspalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	688 €	720 €	**733 €**
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	9	9	9
Perusopetus			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	1 044 €	1 077 €	**1 100 €**
Toimintamenot/oppilas	12 537 €	13 022 €	**13 609 €**
Nuorisopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	62 €	65 €	**69 €**
Toimintakate/asukas	57 €	58 €	**61 €**
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	4,4	4,2	4,2
Kirjasto- ja tietopalvelut			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	63 €	65 €	**64 €**
Vaikuttavuus:			
Asiakaskäynnit/asukas	8	8	8

Wellamo-opisto

Sitovuus toimintakate	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	1 286 410	1 350 300	**1 418 800**	1 465 700	1 473 100
Toimintamenot	-4 142 700	-4 273 200	**-4 594 900**	-4 644 800	-4 689 500
Toimintakate	-2 856 290	-2 922 900	**-3 176 100**	-3 179 100	-3 216 400

Toiminnan kuvaus
Wellamo-opisto järjestää toiminta-alueen asukkaiden tarpeisiin perustuvaa yleissivistävää koulutusta, joka antaa elämän eri vaiheissa tilaisuuden omaehtoiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen monipuolisesti eri aineissa. Palveluyksikkö toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa ja lisäksi sillä on seudullinen johtokunta. Taide- ja muotoilukoulu Taikan toiminnat ovat hallinnollisesti osana Wellamo-opistoa.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Wellamo-opiston toimialueena on Lahden lisäksi Asikkala, Hollola, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila ja Padasjoki. Opiston toimisto ja Lahden pääopetuspiste ovat Paavolan kampuksella. Valmistelussa on toimialueen laajentaminen liittiin vuoden 2027 alusta.

Toiminnan painopistealueet
Opistossa annetaan opetusta taito- ja taideaineissa, kielissä, liikunnassa, tietotekniikassa ja yhteiskunnallisissa aineissa. Opistossa järjestetään myös osallistavaa aktivointitoimintaa erilaisissa oppimisympäristöissä sekä annetaan digineuvontaa. Osallistumme myös erillisrahoituksella koulujen kerhotoiminnan toteuttamiseen toimialueen kunnissa.

Wellamo-opiston palveluissa huomioidaan monimuotoinen ikääntyminen. Samoin tuemme kaikenikäisten liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja toteutamme tavoitteellisia opintopistekursseja, verkko- ja hybridikursseja sekä maksutonta toimintaa talousarvion puitteissa. Opiston toiminta tukee kuntalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä sekä monitasoista lukutaidon edistämistä.

Taide- ja muotoilukoulu Taikassa annetaan ainoana oppilaitoksena Päijät-Hämeessä laajaa kuvataiteen taiteen perusopetusta lapsille ja nuorille. Opetuksen tavoitteena on tutustuttaa oppilaat visuaalisten ja muotoilun alojen käsitteistöihin, tekniikoihin ja materiaaleihin. Opetushallituksen tukeman Digitaikaa Kuvataidepedagogiikan digitaalinen askel – monipuoliset oppimisen tavat taiteen perusopetuksessa -hankkeen avulla laajennetaan opettajien ja oppilaiden kuvataiteen digitaalista osaamista.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Wellamo-opisto			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	34 €	35 €	**38 €**
Toimintakate/asukas	23 €	24 €	**26 €**
Vaikuttavuus:			
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset	4,4	4,0	4,0

3.4.4. Kaupunkiympäristön palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	**48 173 404**	**46 707 300**	**47 905 100**	**48 396 300**	**48 638 800**
Myyntitulot	20 454 247	20 446 700	21 996 800	22 404 500	22 517 000
Maksutulot	5 236 438	4 465 200	4 732 600	4 376 000	4 397 900
Tuet ja avustukset	1 950 334	1 381 400	1 443 600	1 450 800	1 458 100
Muut toimintatulot	20 532 385	20 414 000	19 732 100	20 165 000	20 265 800
Valmistus omaan käyttöön	**834 356**	**514 000**	**734 000**	**734 000**	**734 000**
Toimintamenot	**-58 812 604**	**-64 584 600**	**-64 257 100**	**-64 890 600**	**-65 530 300**
Henkilöstömenot	-12 995 065	-13 078 600	-13 096 400	-13 227 400	-13 359 700
Palvelujen ostot	-42 269 541	-47 891 900	-47 905 600	-48 306 200	-48 778 700
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 689 474	-1 665 500	-1 707 300	-1 724 400	-1 741 600
Avustukset	-57 757	-162 000	-40 000	-140 000	-140 000
Muut toimintamenot	-1 800 767	-1 786 600	-1 507 800	-1 492 600	-1 510 300
Toimintakate	**-9 804 844**	**-17 363 300**	**-15 618 000**	**-15 760 300**	**-16 157 500**
Rahoitustulot ja -menot	**-3 258**	**0**	**0**	**0**	**0**
Korkotulot	0	0	0	0	0
Muut rahoitustulot	0	0	0	0	0
Korkomenot	0	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	-3 258	0	0	0	0
Vuosikate	**-9 808 103**	**-17 363 300**	**-15 618 000**	**-15 760 300**	**-16 157 500**
Poistot ja arvonalentumiset	-28 235 295	-27 208 700	-26 242 700	-27 281 900	-27 554 700
Tilikauden tulos	**-38 043 398**	**-44 572 000**	**-41 860 700**	**-43 042 200**	**-43 712 200**
Poistoeron muutos	666 667	666 700	966 700	966 700	966 700
Tilikauden yli-/alijäämä	**-37 376 731**	**-43 905 300**	**-40 894 000**	**-42 075 500**	**-42 745 500**

Toiminnan kuvaus

Kaupunkiympäristön palvelualue vastaa perusedellytysten luomisesta kaupungin ja sen ympäristön kestävälle kehitykselle sekä asukkaita ja asiakkaita tyydyttävälle asumiselle, yrittämiselle ja muulle kaupunkielämälle. Palvelualue hoitaa lisäksi Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän muodostaman alueen joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävät. Palvelualue hoitaa myös Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Kärkölän, Lahden, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen ja Pukkilan muodostaman alueen jätehuoltoviranomaiselle kuuluvat tehtävät. Lisäksi palvelualue vastaa Orimattilan, Hollolan ja Kärkölän paikkatietoalustan ylläpidosta.

Palvelualueeseen kuuluvat kaupunkitekniikka, kaupunkisuunnittelu sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Palvelualueen päätöksentekoeliminä toimivat kaupunkiympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristölupalautakunta, Lahden seudun jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta. Kaikki vastuualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisina. Kaupunkiympäristölautakunta vastaa talousarvioesityksestä koko palvelualueen osalta, Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä ja toimintaa lukuun ottamatta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualueen toimintaan vaikuttaa edelleenkin rakentamisen suhdanne, joka on asuntorakentamisen osalta alle 1990-luvun pohjalukemien. Vuodelle 2027 ei ole odotettavissa merkittävää nousua, vaikkakin joitakin piristymisen merkkejä on nähtävissä. Asuntorakentamisen volyymi on laskenut alle kolmasosaan tavanomaisesta. Lahdessa asuntorakentamisen nousun on Newsec Oy:n laatiman asuntotuotantoskenaariotarkastelun perusteella arvoitu venyvän vuosikymmenen loppupuolelle. Volyymin putoaminen vaikuttaa suoraan maanmyynti- ja -vuokratuloihin sekä rakentamisesta saatavien lupamaksujen kertymiin.

Teollisten investointien puolella positiivinen vire jatkuu. Fazer Oy ja Day One tekivät vuonna 2025 investointipäätökset Lahteen töiden käynnistyttyä lähes välittömästi. Hankkeiden kiivain rakentamisvaihe on vuosien 2026–2027 aikana, joiden jälkeen alkaa tuotantovaihe. Syksyn 2027 aikana toisellekin datakeskushankkeelle (ecogrid.energy Oy ltd ja Peab Oy) myönnettiin rakentamislupa Kujalan teollisuusalueelle.

Lainsäädännön muutokset ja niihin varautuminen vaikuttavat merkittävästi toimintaan uuden rakentamislain ja lunastuslain voimaantultua. Lisäksi uuden alueidenkäyttölain on tavoite tulla voimaan 1.1.2027 ja yhdyskuntakehittämislain 1.1.2028.

Voimaantullessaan alueidenkäyttölaki muuttaa muun muassa kaavoituskäytänteitä ja yhdyskuntakehittämislaki toteuttamiskäytänteitä. Lunastuslain mukanaan tuoma 25 prosentin lisäys markkinahintaan heijastuu jatkossa suoraan vapaaehtoisten kauppojen hintatasoon ja näkyy investointikehyksen kaventumisena.

Vuoden 2024 aikana solmittiin maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimus kaupunkiseudun kuntien, Päijät-Hämeen liiton ja valtion kanssa vuosille 2024–2027. MAL-sopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään, Lahden kannalta merkittävimpänä toimenpiteenä on Matkakeskuksen liityntäpysäköintihankkeen toteuttaminen vuoteen 2029 mennessä. Seuraavan MAL-sopimuskierroksen neuvottelut käynnistyvät vuoden 2027 aikana.

Henkilöstösuunnitelma
Henkilöstösuunnittelu tehdään europerusteisena. Kaupunkiympäristön palvelualueen henkilöstökuluihin sisältyy edellisten vuosien yhteistoimintamenettelyissä suunnitellut vähennykset.

Kaupunkiympäristö

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	30 981 869	28 914 000	**29 024 600**	29 169 800	29 315 700
Valmistus omaan käyttöön	834 356	514 000	**734 000**	734 000	734 000
Toimintamenot	-32 815 864	-35 782 300	**-34 184 200**	-34 775 300	-35 120 300
Toimintakate	-999 639	-6 354 300	**-4 425 600**	-4 871 500	-5 070 600

Toiminnan kuvaus
Sitovaan tasoon kuuluvat joukkoliikennettä lukuun ottamatta vastuualueet: kaupunkiympäristön yhteiset, kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikka sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Joukkoliikenne on oma sitova tasonsa.

Vastuualueet vastaavat kaupungin alueiden kehityksestä ja kasvun edellytyksistä, tekevät maakunnallista yhteistyötä sekä huolehtivat Päijät-Hämeen kuntien joukkoliikenteen järjestämisestä ja jätehuollon viranomaistehtävistä. Vastuualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisuudessa Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä lukuun ottamatta. Kaupunkiympäristön yhteisten vastuualueelle varataan muihin vastuualueisiin kuulumaton henkilöstö sekä palvelualuetasoiset hankkeet.

Kaupunkisuunnittelun vastuualue luo perustan kaupungin toiminnalliselle ja kestävälle kehitykselle tarjoamalla edellytyksiä hyvään asumiseen, yrittämiseen sekä kaupunkielämään. Vastuualue vastaa yleis- ja asemakaavoituksesta, aluehankkeista, asunto- ja maapolitiikasta, liikenne- ja viherympäristösuunnittelusta, kiinteistönmuodostuksesta, paikkatietojen hallinnasta sekä maastomittauksesta. Kaupunkisuunnittelun vastuualueen yksiköt ovat kaavoitus, liikenne- ja viherympäristön yleissuunnittelu, asuntopolitiikka, maapolitiikka sekä kiinteistönmuodostus ja paikkatietopalvelut.

Kaupunkitekniikan vastuualue huolehtii siitä, että yleiset alueet katujen sekä viher- ja satama-alueiden muodossa ovat esteettömästi ja turvallisesti kaikkien liikkumismuotojen käytettävissä vuorokauden ajasta riippumatta. Kaupunkitekniikan tehtävinä ovat yleisten alueiden rakentaminen, kunnossapito sekä alueiden käytön hallinta. Se vastaa myös seudullisesta joukkoliikenteestä, pysäköinninvalvonnasta ja Lahden koulukuljetusten suunnittelusta.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue toimii kaupunkialueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, Lahden seudun ylimaakunnallisena jätehuoltoviranomaisena, terveydensuojeluviranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena. Rakennus- ja ympäristövalvonnan yksiköt ovat rakennusvalvonta, ympäristöterveys, ympäristöpalvelut ja jätehuolto.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Vuosien 2025–2026 aikana palvelualueelle kohdistui yhteistoimintaneuvottelut, joiden seurauksena palvelualueen henkilöstömäärä väheni 21 henkilötyövuodella. Lisäksi päätettiin organisaatiomuutoksesta, jossa yksiköiden määrää vähennettiin, tehtäviä siirrettiin yksiköiden välillä ja sisällä sekä tehtäväkuvia muutettiin toiminnan sopeuttamiseksi vastaamaan niukentuneita henkilöresursseja. Prosessin seurauksena vuoden 2027 aikana toimintaa sopeutetaan edelleen vähentyneisiin resursseihin, mikä tullee näkymään tiettyjen toimintojen vähentymisenä ja hidastumisena.

Kaupunkisuunnittelun toimintaympäristöön kohdistuvat muutokset jatkuvat koko suunnitelmakauden ajan. Lainsäädännöllisistä muutoksista suurimmat ovat lunastuslain ja alueidenkäyttölain muutokset. Lunastuslain muutos tuo automaattisen 25 prosentin korotuksen lunastuskorvaukseen, mikä tulee heijastumaan myös vapaaehtoisten kauppojen hintatason nousun kautta investointiraamin kaventumiseen. Alueidenkäyttölaki tuo 1.1.2027 voimaantullessaan useita muutoksia, jotka koskevat muun muassa yksityisten kaavanmuutoshakemusten käsittelyä, vähittäiskaupan sijoittumista ja kaavojen selvitystarpeita.

Asuntorakentamisen toimintaympäristö on Lahdessa muuttunut merkittävästi viime vuosina. Korkotason ja elinkustannusten nousu sekä maailmanpoliittinen epävarmuus yhdessä aikaisemman, kysyntää voimakkaamman asuntotuotannon määrän

kanssa ovat hiljentäneet asuntorakentamisen, vaikka kaupunki kasvaa lievästi aiempaa voimakkaammin. Myös vuokra-asunnoista on aiemman runsaan tuotannon takia syntynyt lievää ylitarjontaa, mikä näkyy sijoittajakysynnän tyrehtymisenä. Newsec Oy:n laatiman tarvelähtöisen asuntotuotantoennusteen perusteella vallitseva haastava asuntomarkkinatilanne jatkuu Lahdessa vielä tämän vuosikymmenen, mikä heijastuu sekä tonttien luovutusten että rakentamislupien tavanomaista alhaisempina määrinä ja vähäisempinä tuloina.

Yritysten kiinnostus Lahtea kohtaan jatkui vuonna 2026 aktiivisena, ja sen voidaan olettaa pysyvän hyvällä tasolla myös lähivuosien aikana. Elinkeinoelämän alueiden maanhankinta, esirakentaminen ja kunnallistekniikan toteuttaminen edellyttävät merkittäviä investointeja lähivuosien aikana. Uusien ja laajentuvien alueiden valmistelusta ja toteutuksesta aiheutuvat kustannukset kompensoituvat lisääntyvän elinvoiman sekä verokertymän kasvulla keskipitkällä aikajänteellä. Toteutuksen suunnittelussa, ajoituksessa ja aikajänteessä otetaan huomioon kaupungin taloudellinen tilanne. Maanhankinnan, tonttituotannon, palveluverkon ja kustannustietoisuuden lisääminen kytketään vastaisuudessa nykyistä tiiviimmin yhteen laatimalla pitkän aikajänteen maankäytön toteutusohjelma, jonka pilotointi alkaa vuoden 2026 syksyllä.

Nopeasti muuttuva tilannekuva ja resurssien kaventuminen edellyttävät henkilöstö- ja talousresurssien kohdentamista aiempaa täsmällisemmin kärkiohjelman ydinalueille, elinkeinoelämän ja kohdennettujen asuntoalueiden suunnitteluun sekä kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Samalla varaudutaan vastaamaan taantuman jälkeiseen asuntotuotannon kysyntään monipuolisilla, houkuttelevilla ja joustavilla kaavoitus- ja suunnitteluratkaisuilla.

Kaupunkitekniikan tuotanto toteutetaan markkinaehtoisesti hankintalain asettamassa raamissa kilpailuttamalla. Tuotannon järjestämistavasta laadittiin selvitys vuoden 2026 aikana. Selvityksen johtopäätöksenä on, että tuotantotapaa ei muuteta. Selvityksen perusteella tunnistettiin palvelualuetasoisia kehittämistarpeita, joista tärkeimpänä hankintojen PTS-prosessin ja hankesalkun sisällön sekä johtamisen suunnittelu. Kaupunkitekniikka järjestää kaupunkimetsien hoidon. Kaupunkitekniikka jatkaa ympäristöpääkaupunkihankkeen käynnistämää työtä hulevesien käsittelyn kehittämisessä, Mankeli-kaupunkipyörien palveluverkon ympärillä, valaistuksen energiavalinnoilla, kiertotalouden edistämisellä sekä yleisellä elinkaariajattelulla kaikessa toiminnassaan.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueella rakennusvalvonnassa suhdannevaihtelut ja talouden kehitys heijastuvat edelleen merkittävästi toimintaan. Vuonna 2026 rakentamisen nähdään lähteneen maltilliseen kasvuun pitkän taantuman jälkeen, mutta asuntorakentaminen elpyy hitaasti ja lupahakemusten määrä on yhä alhainen. Epävarmuus, rahoituksen saatavuus ja kustannustaso jarruttavat edelleen hankkeiden käynnistymistä. Vuonna 2027 kasvun ennakoidaan vahvistuvan asteittain talouden elpyessä ja investointiympäristön parantuessa. Toimitilarakentamista tukevat erityisesti datakeskus-, puolustus- ja vihreän siirtymän investoinnit, kun taas korjausrakentamista vauhdittavat energiatehokkuustoimet ja korjausvelan purku. Infrarakentaminen säilyy vakaana julkisten investointien tukemana. Ympäristövaikutusten osalta rakentaminen suuntautuu kohti vähähiilisyyttä ja resurssitehokkuutta. Uudisrakentamisessa korostuvat elinkaaripäästöt ja energiatehokkuus, kun taas korjausrakentamisessa painottuvat energiaparannukset ja rakennuskannan pitkäikäisyys. Vihreän siirtymän hankkeet lisäävät viranomaisohjauksen ja ympäristövaikutusten arvioinnin merkitystä sekä kasvattavat lupaprosessien vaativuutta.

Vuoden 2025 alussa voimaan tullut uusi rakentamislaki on tuonut merkittäviä muutoksia rakennusvalvonnan tehtäviin. Laki yksinkertaistaa lupaprosesseja, mutta on samalla vaatinut laajaa koulutusta rakennusvalvonnan henkilöstölle sekä lisäresursointia. Rakentamisluvan käsittelylle on säädetty määräajat vuoden 2026 alusta. Samalla on otettu käyttöön hiilijalanjälkilaskenta ja tietomallipohjainen lupakäsittely.

Taloustilanne vaikuttaa ympäristöterveyden toimintaympäristöön kohteiden määrän, toimijoiden vaihtuvuuden ja toiminnoissa tapahtuvien muutosten kautta. Terveydensuojelulain uudistus on valmistelussa sosiaali- ja terveysministeriössä. Uusi eläinlääkintähuoltolaki tuli voimaan vuoden 2026 alusta ja toi muutoksia eläinlääkintähuollon järjestämiseen, joka on vielä kesken. Lakiuudistukset vaativat panostusta koulutukseen ja uusien säädösten omaksumiseen.

Vuonna 2026 ympäristöpalvelut vastaa kaupungin ympäristönsuojeluviranomaistehtävistä painottaen lakisääteisten tehtävien hoitoa ja kumppanuuksien tehokasta hyödyntämistä. Henkilöstömäärän vähentyessä toimintaa on priorisoitu erityisesti lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyihin, valvontaan sekä ympäristön tilan seurantaan, ohjaukseen ja neuvontaan. Lisäksi hoidetaan leirintäalueviranomaisen tehtävät ja tehdään tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Toiminnan vaikuttavuutta ylläpidetään toimintatapojen kehittämisellä ja digitalisaation hyödyntämistä tutkitaan. Hyötyä haetaan ilmoitusasioiden käsittelyn sujuvoittamiseksi ja ympäristötiedon tehokkaammaksi käytöksi. Vesien- ja luonnonhoidossa keskeistä on ympäristönsuojelun edistäminen yhteistyössä sidosryhmien kanssa, pitkälti ulkopuolisen rahoituksen turvin. Vuoden 2026 alussa voimaan tullut vesihuoltolain uudistus poisti toiminta-alueilla taajama- ja haja-asutusalueiden välisen eron liittymisvelvollisuudessa. Muutoksen seurauksena verkostoon liittymisestä vapauttamista koskevien hakemusten määrän arvioidaan kasvavan, mikä lisää ympäristönsuojeluviranomaisen työmäärää myös tulevina vuosina. Rakentamislain myötä rakennusvalvonnalta vähentynyt rakennustyömaista ja rakennusten lämmityksestä aiheutuva meluun liittyvä valvontatarve tulee siirtymään ympäristönsuojelu- ja ympäristöterveysviranomaiselle, joten tiivistyvässä kaupungissa valvonnan tarve ei tule vastuualueella vähentymään.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan tulot muodostuvat pääosin lupa- ja valvontamaksuista. Talousarvio on laadittu sen varaan, että rakentamisen ja valvonnan määrä pysyy ennustetulla tasolla. Talouden hidas kehitys lisää kuitenkin epävarmuutta tulokertymän toteutumisesta. Tulokertymän varmistamiseksi taksoja tarkistetaan säännöllisesti vähintään inflaation edellyttämällä tavalla.

Kunnan järjestämät sekajätteen kuljetukset alkavat vuonna 2027 Lahdessa. Tämän jälkeen kaikki kiinteän jätteen kuljetukset ovat siirtyneet Salpakierron kilpailuttamiksi koko jätehuoltoviranomaisen alueella. Jätehuoltoviranomaisen toimintaan vaikuttaa kiertotalouslain valmistelu ja sitä myötä mahdollisesti tulevat uudet tehtävät. Kiinteän jätteen kuljetusten alkaminen tulee edelleen ruuhkauttamaan hakemus- ja ilmoituskäsittelyä merkittävästi vuonna 2027. Kompostointi-ilmoituksia odotetaan saapuvan merkittävästi normaalivuotta enemmän, noin 26 000 kpl. Uusi, jo vuodesta 2027 lähtien toimintaympäristöön vaikuttava muutos liittyy Salpakierron lietesäiliöiden tyhjennyksiin, jotka käynnistyvät vuosina 2029–2031.Lietesäiliöiden kartoitus kuljetusten kilpailuttamista varten pyritään saamaan valmiiksi kaikkien kuntien osalta ensimmäisen kvartaalin aikana.

Osaavan ja sitoutuneen henkilöstön saannin varmistamiseksi myös jatkossa tehdään määrätietoista kehitystyötä työympäristön, työtehtävien sisällön sekä palkkauksen kehittämiseksi. Haasteellisen taloustilanteen takia jatkossa kutistuvien henkilöstö- ja taloudellisten resurssien käyttö suunnitellaan ja kohdennetaan aiempaakin täsmällisemmin.

Toiminnan painopistealueet
Painopisteenä ovat kaupungin strategian ja talouden tasapainotusohjelman sekä kärkihankkeiden pohjalta toiminnan uudistaminen ja tehostaminen sekä kehittäminen. Uudistamme kaupunkiympäristön yhteistyörakenteita ja juurrutamme laatutyön vastuualueiden arkeen.

Keskustavisio 2040 (KV 20.5.2024 § 60) asettaa tavoitteet keskustan kehittämiselle seuraavan 15 vuoden aikana teemakuvausten sekä kymmenen kärkihankkeen muodossa. Vuosina 2025–2026 käynnistettiin Kauppatorin, Urheilukeskuksen ja Kisapuiston kärkihankkeet tarkentamalla ja konkretisoimalla keskustavisiota. Kisapuiston asemakaavoitus saatetaan päätökseen vuoden aikana. Torialueen suunnittelu jatkuu kauppatorin yleissuunnitelman pohjalta toimenpideohjelman laatimisella. Vuoden 2027 aikana laaditaan keskustan liikenneverkon yleissuunnitelma, joka sisältää kuvauksen katutilan tavoitteista ja toimenpiteistä. Pysäkkikokeilusta saadun tiedon ja kokemuksen pohjalta yleissuunnitelmassa ratkaistaan myös keskustan joukkoliikenteen pysäkkikeskuksen sijainti. Urheilukeskuksen asemakaavoitus käynnistetään Europan 18 -ideakilpailun tuloksena syntyneen strategisen suunnitelman pohjalta.

Kuntien ja valtion MAL-sopimuksen mahdollistamista pienistä yhteisrahoitteisista parantamishankkeista saavutettiin yhteinen näkemys kuntien ja valtion kesken vuoden 2025 aikana. Lahden suurin kyseisestä hankekokonaisuudesta osittain rahoitettava hanke on Matkakeskuksen liityntäpysäköintilaitos. Alueen asemakaavan muutos saatetaan päätökseen alkuvuodesta 2027 siten, että saamme vuoden 2027 aikana valmisteltua liityntäpysäköintilaitoksen toteutuksen mahdollistavan urakkakilpailutusaineiston ja kilpailutettua urakan. MAL-sopimuksen toimenpiteenä oleva seudullisen asuntostrategian laatiminen tullaan saattamaan päätökseen vuoden 2027 loppuun mennessä. Vuoden 2027 aikana käynnistetään neuvottelut uuden MAL-sopimuksen solmimiseksi.

Kaupungin elinvoiman kannalta keskeinen hanke on LUT-yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulujen yhteinen uusi keskustakampus, jonka asemakaavan muutokseen ja muihin kaupunkisuunnittelutarpeisiin Ranta-Kartanossa varaudutaan korkeakoulujen ja kaupungin päätöksenteon edellyttämällä tavalla.

Käynnistetään Lahden yleiskaava, joka valmistellaan päätöksentekoon seuraavan valtuustokauden loppuun mennessä. Yleiskaavatyö alkaa muutospotentiaali- ja teematarkasteluilla. Erityisesti etsitään uusia mahdollisuuksia elinkeinoelämän alueiden sijoittumiseksi sekä täydennysrakentamisen paikkoja joukkoliikennevyöhykkeillä. Työn yksi teemoista on luontopositiivisuus luontopositiivisuustiekartan 2030 mukaisesti.

Kaupunkisuunnittelun keskeisin toimenpide on riittävän ja monipuolisen kaava- ja tonttivarannon ylläpitäminen. Tämän ylläpitämiseksi hankitaan maa-alueita sekä asemakaavoitetaan riittävä määrä monipuolisia ja kiinnostavia asumisen ja elinkeinoelämän alueita, huolehtien myös riittävästä tonttivarannosta eri erityisryhmien tarpeisiin. Asuinalueiden ja yritysalueiden kaavoituksella sekä tonttien luovutuksella mahdollistetaan monipuolinen asuntorakentaminen ja luodaan edellytykset elinkeinoelämän kasvulle. Vuoden 2027 työohjelmaa on arvioitu luontopositiivisuuden näkökulmasta siten, että tiekartan mukaisia toimenpiteitä toteutetaan kriittisissä asemakaavoissa. Painopisteenä vuoden 2027 asemakaavoituksessa on edelleen vetovoimaisen pientalotonttitarjonnan kaavoittaminen Karistoon ja Renkomäkeen sekä mahdollisesti Nikkilään. Karistonrinteen ja Karistonmäen uusille asemakaavoitetuille alueille tulee rakennettavaksi 61 omakotitalotonttia ja 11 rivitalo- tai kytkettyjen pientalojen tonttia. Tonttien luovuttaminen rakennettavaksi alkaa keväällä 2027. Lisäksi huolehditaan yritysten tonttitarpeesta tekemällä sekä yleis- että asemakaavatasoisia tarkasteluja mahdollisista uusista sijainneista tai muutostarpeista. Nykyisiä yritystontteja ei kaavoiteta muuhun käyttötarkoitukseen. Lisäksi asemakaavoituspanosta kohdennetaan kaupungin omistaman sen omasta käytöstä poistuvan rakennuskannan kaavoittamiseen uuteen käyttötarkoitukseen sekä kaavojen edistämiseen keskustan alueella, Ranta-Kartanossa, Urheilukeskuksessa ja Matkakeskuksessa.

Lahti on yhdessä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen kanssa ollut mukana pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseen tähtäävässä ohjelmassa vuosille 2025–2027. Hanke saatetaan päätökseen vuoden 2027 aikana, jolloin laaditaan yhdessä hyvinvointialueen kanssa suunnitelma ja askelmerkit pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämiseksi ja lopulta poistamiseksi Lahdesta. Lisäksi asumisneuvontatyötä jatketaan tiiviissä yhteistyössä Lahden Talot Oy:n kanssa.

Vuoden 2026 aikana päätettiin kaupungin metsien hoidon periaatteista sekä luonnonsuojeluohjelmasta. Vuonna 2027 aloitetaan toimenpiteet suojeluohjelma-alueiden perustamiseksi suojelualueiksi sekä aloitetaan metsänhoitosuunnitelman laadinta yleiskaavassa rakentamiseen osoitetuille alueille. Jatketaan toimenpiteitä elinympäristön viihtyisyyden parantamiseksi luontoarvot huomioiden. Erityisenä toimenpiteenä on viherratkaisujen sekä kaupunkivihreän lisääminen hyväksytyn viheralueohjelman ja kaupunkipuulinjauksen sekä muiden suunnitelmien perusteella. Myös muita kustannustehokkaita viihtyisyyttä parantavia toimenpiteitä toteutetaan.

Vuonna 2027 jatkuu valmistautuminen kaavoituksen ja rakentamisen tietojen siirtämiseen valtakunnalliseen rakennetun ympäristön tietojärjestelmään (RYHTI). Valmistautuminen uuden toimintatavan edellyttämiin muutoksiin paikkatietojärjestelmän osalta mahdollistaa kansalliseen tietomalliin perustuvan yleis- ja asemakaavan laatimisen ja tietojen siirron valtakunnalliseen järjestelmään. Vuoden aikana resursseja kohdennetaan myös koko kaupungin liikennejärjestelmäsuunnitelmaan sekä kestävän liikkumisen edistämiseen.

Digitalisaation edistäminen jatkuu myös vuonna 2027. Sähköisen asioinnin palveluita kehitetään sähköisen asioinnin sujuvoittamiseksi. Henkilöstön digiosaamista kehitetään sisäisillä ja ulkoisilla koulutuksilla sekä tiedonhallintaa kehitetään yhteistyössä tietohallinnon kanssa. Vuonna 2025 aloitettua raportoinnin kehittämistyötä jatketaan myös vuonna 2027 tiedolla johtamisen tukemiseksi.

Kaupunkitekniikan rakentamisen palveluyksikön työohjelman toteuttamisen lisäksi avaintehtävänä on parantaa asiantuntijoiden kyvykkyyksiä uudessa tilanteessa muuttuneiden tehtävien osalta. Kunnossapidossa alueurakoissa on kilpailutusvapaa vuosi, palveluyksikön painopisteenä on kaupunkimetsien hoidon järjestäminen uudessa organisaatiomallissa ja toisaalta satamien hoidon järjestäminen vaatii erityishuomion. Alueiden käytön hallinnan tavoitteena on kehittää tiedolla johtamista, yleisten alueiden lupa- ja valvontaprosesseja, pysäköinninvalvonnan vaikuttavuutta sekä infraomaisuuden suunnitelmallista ylläpitoa. Toiminnassa korostuvat asiakaslähtöisyys, sujuvat palveluprosessit, digitalisaation hyödyntäminen sekä resurssien tehokas kohdentaminen.

Julkisen käyttöomaisuuden merkittävin elinvoimaa kehittävä hanke tulee olemaan Pippon alueen kehittäminen. Elinkeinoelämän tonttitarjonnan lisäksi parannetaan alueen kevyen liikenteen olosuhteita ja osallistutaan maanteiden ramppijärjestelyjen kehittämiseen. Keskustaan pysäkkikokeilun lisäksi toteutetaan Pässinsilta Loviisan Pässinpuiston ylittämiseksi ja muutoksia yleisille alueille Erkonkadun kulmilla. Asuntorakentamisen edellytyksiä parannetaan Karistossa Karistonrinteen asuntoalueen infrastruktuurin toteutuksella. Katutilan liikennejärjestelmän kehittämisen näkyvin hanke toteutuu Jalkarannantiellä ja viheralueilla jatketaan Launeen Keskuspuiston kehittämistä. Ulkoliikunta-alueissa merkittävin hanke toteutuu Mukkulan liikuntapuistoon toteutettavalla lähiliikuntapaikalla.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan toiminnan painopisteinä ovat toiminta-alueen kasvun mahdollistaminen joustavan ja lisääntyvän sähköisen lupakäsittelyn avulla. Lisäksi elinympäristöä ja asumisviihtyvyyttä pyritään parantamaan rakennetun ja luonnon ympäristön kunnosta huolehtimalla. Painopisteinä ovat myös asukkaiden ja eläinten hyvinvointiin sekä elinympäristön terveellisyyteen ja toimivuuteen kohdistuvat tehtävät. Toiminnassa korostuvat erityisesti ennaltaehkäisevät toimenpiteet.

Ympäristönsuojelua edistetään ylläpitämällä ja kehittämällä henkilöstön asiantuntemusta laajan tehtäväkentän vaatimusten mukaisesti. Ympäristölainsäädännön lupa- ja valvontatehtäviä toteutetaan suunnitelmallisesti ja tarpeen mukaan moniviranomaisvalvontana. Ilmanlaadun yhteistarkkailua jatketaan alueen ilmapäästöjen vuoksi ympäristölupavelvollisten ja rekisteröityjen laitosten kanssa valmistelemalla uusi yhteistarkkailusopimus. Yhteistarkkailuna jatketaan myös pohjaveden tarkkailua laajentaen tarkkailualuetta. Vesien- ja luonnonsuojelua edistetään yhteistyökumppanuuksia hyödyntäen. Pohjaveden suojelutavoitteena on saada kaikki Lahden pohjavesialueet hyvään kemialliseen tilaan. Vesijärven tarkkailua ja kunnostustoimia jatketaan yhteistyössä Vesijärvi-säätiön kanssa. Porvoonjoen tilaa parannetaan osallistumalla 8-vuotiseen Acwa Life -hankkeeseen. Niemen kalanlajitteluasemaa kehitetään edelleen hoitokalastuksen lisäämiseksi alueen järvissä ja saaliin ihmisravinnoksi päätymisen turvaamiseksi. Luonnonsuojelua edistetään tavoitteena saada Lahdesta luontopositiivinen tavoittelemalla valtuustosopimuksen ja kaupungin ympäristöohjelman mukaista viiden prosentin suojelualueosuutta kaupungin pinta-alasta muun muassa hyväksytyn luonnonsuojeluohjelman toimeenpanoa edistäen.

Ympäristöterveyden valtakunnallisen valvontaohjelman teemoja ovat vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Teemaa edistetään keskittymällä tietoperusteiseen valvontaan, osaamiseen ja varautumiseen. Valtakunnalliset painopisteet huomioidaan paikallisen valvontasuunnitelman laadinnassa. Toimintaa suoritetaan valvontasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Ympäristöterveyden valvonnan vaikuttavuutta pyritään parantamaan edelleen työnkuvien selkeyttämisellä ja henkilöstön erikoistumismahdollisuuksien lisäämisellä. Toimintaa on tehostettu muun muassa laskutuksen automatisoinnilla ja sähköisen ILPPA-palvelun käytön laajentamisella.

Jätehuoltoviranomaisen painopisteenä on toiminnan vakiinnuttaminen vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä ja pysyvästi korkeammalle tasolle jääviä hakemus- ja ilmoitusmääriä. Tietojärjestelmiä tulee kehittää tukemaan paremmin toimintaa. Vuonna 2027 aloitetaan jätehuoltomääräysten ja taksan uudistaminen Salpakierron lietteenkuljetusten kilpailuttamista varten. Samalla tehostetaan lietteiden ilmoituskäytäntöjä.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Kaupunkisuunnittelu			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	176 €	169 €	**165 €**
Toimintamenot/asukas	65 €	74 €	**69 €**
Kaupunkitekniikka			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	44 €	42 €	**46 €**
Toimintamenot/asukas	140 €	157 €	**149 €**
Rakennus- ja ympäristövalvonta			
Talous:			
Toimintatulot/asukas	34 €	25 €	**26 €**
Toimintamenot/asukas	59 €	55 €	**55 €**

Joukkoliikenne

Sitovuus toimintakate	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	17 191 535	17 793 300	**18 880 500**	19 226 500	19 323 100
Toimintamenot	-25 996 741	-28 802 300	**-30 072 900**	-30 115 300	-30 410 000
Toimintakate	-8 805 206	-11 009 000	**-11 192 400**	-10 888 800	-11 086 900

Toiminnan kuvaus
Joukkoliikenne-palveluyksikkö vastaa liikennepalvelulain mukaisista joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ja seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä Päijät-Hämeen kunnissa Lahden seudun joukkoliikenteen yhteistoimintasopimuksen ja liikenteen järjestämistapapäätösten mukaisesti. Lisäksi palveluyksikkö vastaa Lahden kaupungin koulukuljetusten suunnittelusta ja kilpailutuksesta sekä Lahden kaupungin kaupunkipyöräjärjestelmästä. Palveluyksikkö on osa kaupunkitekniikan palvelualuetta ja toimii Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaisuudessa.

Palveluyksikön määrärahavaraus sisältää seudullisen joukkoliikenteen järjestämisen kustannukset, mukaan lukien liikennöintikustannukset, lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien kustannukset, joukkoliikennelautakunnan kustannukset, yksikön muut toimintakulut sekä joukkoliikenteen viestinnän ja markkinoinnin. Seudullisten kustannusten lisäksi määrärahavaraus sisältää Lahden kaupungin kustannuksia kaupunkipyöräjärjestelmän sekä koulukuljetusten suunnittelun ja kilpailutuksen osalta. Määrärahoissa ei ole varauduttu mahdollisiin merkittäviin ennakoimattomiin kustannus- tai indeksimuutoksiin.

Toimintaympäristö ja sen muutokset
Joukkoliikenteen toimintaympäristö on viime vuosina muuttunut merkittävästi. Koronapandemian vaikutukset matkustajamääriin ovat poistuneet, mutta muuttuneet liikkumistottumukset, kuten etätyön yleistyminen, vaikuttavat edelleen matkustuskysynnän rakenteeseen. Toimintaympäristöä haastavat myös liikennöintikustannusten yleinen nousu, kaluston korkeammat hankintakustannukset sekä valtion joukkoliikennerahoituksen heikentyminen.

Liikenteen suunnittelua ja resurssien kohdentamista on viime vuosina tehostettu kustannusten hallitsemiseksi. Toiminnan tehostamistoimenpiteistä huolimatta kustannustason nousu aiheuttaa paineita joukkoliikenteen taloudelle. Vuoden 2027 aikana taloutta on tarpeen tasapainottaa palvelutasoa karsimalla ja lippujen hintoja korottamalla, kuitenkin huomioiden joukkoliikenteen matkustajamäärän kasvuun liittyvät tavoitteet.

Joukkoliikenteen matkustajamäärät ovat kehittyneet koronan vaikutusten jälkeen positiivisesti koko 2020-luvun puolivälin ajan. Vuonna 2025 saavutettiin uusi matkustajamääräennätys 8 042 967 matkaa ja vuoden 2026 aikana matkustajamäärät ovat ensimmäisen vuosipuoliskon osalta reilun kolmen prosentin kasvussa edelliseen vuoteen nähden. Kesällä 2026 käyttöön otettu tasataksa uudisti lippujärjestelmää merkittävästi. Uudistuksen tavoitteena on joukkoliikenteen käytön lisääminen erityisesti seudullisessa liikenteessä sekä palvelun yksinkertaistaminen asiakkaan näkökulmasta. Tasataksan vaikutuksia matkustajamääriin, lipputuloihin ja kuntien kustannusosuuksiin seurataan vuoden 2027 aikana.

Asiakkaiden odotukset joukkoliikennettä kohtaan ovat kasvaneet. Luotettavuus, palvelun selkeys, sujuvat matkaketjut sekä reaaliaikaisen tiedon saatavuus korostuvat entistä enemmän. Digitalisaation myötä kerättävän tiedon määrä kasvaa jatkuvasti, ja dataa hyödynnetään aiempaa systemaattisemmin liikenteen suunnittelussa, seurannassa ja päätöksenteossa. Lahden seudun liikenteen brändipäivitys on käynnissä ja se lanseerataan vuoden 2026 loppupuolella. Brändi tulee näkymään enenevissä määrin vuoden 2027 aikana niin joukkoliikenteen kalustossa kuin viestintä- ja markkinointimateriaaleissa.

Vuonna 2024 hyväksytty seudullinen palvelutasosuunnitelma ja vuonna 2025 hyväksytty Lahden seudun liikenteen strategia ohjaavat joukkoliikenteen pitkäjänteistä kehittämistä. Strategian tavoitteena on kasvattaa joukkoliikenteen kulkutapaosuutta, parantaa asiakaskokemusta, vahvistaa seudullista saavutettavuutta sekä kehittää palveluita taloudellisesti kestävällä tavalla. Strategian mukaisten tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttaminen ei ole kaikilta osin mahdollista käytettävissä olevilla resursseilla, minkä takia strategian päivittäminen on tarpeen vuoden 2027 aikana. Strategian toimeenpanoa on edistetty muun muassa asiakastuntemuksen kehittämisellä, palveluverkon tarkasteluilla sekä joukkoliikenteen järjestämistapaselvityksellä.

Vuoden 2026 aikana valmistuneessa järjestämistapaselvityksessä arvioitiin joukkoliikenteen järjestämisen vaihtoehtoja toiminnallisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Selvityksen pohjalta tehtävät linjaukset vaikuttavat joukkoliikenteen kehittämiseen tulevina vuosina.

Lahden kaupungin ilmasto-ohjelmassa joukkoliikenteellä on keskeinen rooli kestävän liikkumisen edistämisessä. Tavoitteena on lisätä vähäpäästöisen kaluston osuutta sekä kasvattaa joukkoliikenteen käyttöä osana kestävää liikennejärjestelmää. Fazer Oy:n uuden tehtaan käynnistyminen Pippon alueella tuo tarpeen lisätä liikennettä alueella. Alueen joukkoliikenneratkaisujen kehittäminen jatkuu yhteistyössä toimijoiden kanssa vuonna 2027.

Kaupunkipyöräjärjestelmä siirtyi kokonaisuudessaan joukkoliikenneyksikön vastuulle vuonna 2026. Kaupunkipyörät ovat vakiintuneet osaksi Lahden liikennejärjestelmää. Käyttäjämäärät ovat kasvaneet tasaisesti, ja asiakastyytyväisyyskyselyn tulosten perusteella tyytyväisyys on hyvällä tasolla. Nykyisen järjestelmän hankintasopimuksen päättyminen edellyttää uutta kilpailutusta vuoden 2027 aikana. Tähän valmistaudutaan jo käynnissä olevan kaupunkipyöräjärjestelmän esiselvityksen pohjalta. Tavoitteena on kehittää järjestelmää siten, että se tukee entistä paremmin joukkoliikenteen matkaketjuja ja kaupungin kestävän liikkumisen tavoitteita käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Palveluliikenteen tulevaisuutta ja mahdollista kehittämistä selvitetään hyödyntäen jo toteutettujen uudistusten kokemuksia käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Lähilinjaliikenne täydentää runkoliikennettä erityisesti alueilla, joilla perinteinen linja-autoliikenne ei ole kustannustehokasta tai tarkoituksenmukaista.

Toimintaympäristöön liittyy myös epävarmuustekijöitä. Erityisesti hankintalainsäädännön muutokset ja inhouse-yhtiöiden asemaan liittyvät ratkaisut voivat vaikuttaa muun muassa joukkoliikenteen lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmien järjestämiseen ja kustannusrakenteeseen tulevina vuosina.

Toiminnan painopistealueet

Vuonna 2027 seudullisen joukkoliikenteen toiminnan painopisteenä ovat talouden tasapainottaminen, strategian ja toimenpiteiden päivitys sekä matkustajamäärien kasvun tukeminen. Tavoitteena on turvata palvelujen taloudellinen kestävyys samalla, kun joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja asiakaskokemusta kehitetään pitkäjänteisesti.

Keskeiset painopisteet vuonna 2027 liittyvät seudullisen joukkoliikenteen talouden tasapainottamiseen sekä kustannustehokkaiden palveluratkaisujen ja hankintojen kehittämiseen muuttuvassa toimintaympäristössä. Toimintaa ohjaavat Lahden seudun liikenteen strategian ja palvelutasosuunnitelman tavoitteet ja vuoden 2027 aikana arvioidaan myös strategian, sen toimenpiteiden ja palvelutasosuunnitelman päivittämistarpeita. Keskeisenä tavoitteena on seurata myös vuonna 2026 käyttöön otetun tasataksan vaikutuksia matkustajamääriin, lipputuloihin ja kuntien kustannusosuuksiin sekä valmistella tarvittavia jatkotoimenpiteitä havaintojen perusteella. Lisäksi vuonna 2027 joukkoliikenteen kalustosta päästöttömien linja-autojen osuus kasvaa merkittävästi. Toteutetaan selvitys joukkoliikenteen sähköistämisasteen taloudellisista vaikutuksista ja keinoista liikenteen kilpailutusten tehostamiseksi.

Vuoden aikana edistetään joukkoliikenteen järjestämistapaselvityksen pohjalta tehtyjen linjausten toimeenpanoa sekä valmistellaan ja mahdollisesti kilpailutetaan kaupunkipyöräjärjestelmän uusi hankinta. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta pyritään vahvistamaan kehittämällä asiakaskokemusta ja matkustajainformaatiota sekä parantamalla palvelujen laatua ja saavutettavuutta. Edelleen joukkoliikenteen matkamääräkasvua pyritään edistämään. Samalla panostetaan asiakasvuorovaikutuksen ja osallistamisen kehittämiseen, jotta palvelujen suunnittelussa voidaan entistä paremmin huomioida käyttäjien tarpeet ja odotukset. Lahden seudun liikenteen päivitetty brändi jalkautetaan vuoden 2026 loppupuolella, jatkuen merkittäviltä osin vuodelle 2027.

Merkittävä kehittämiskohde on myös keskustan vaihtopysäkkikokeilun vaikutusten arviointi. Tavoitteena on edistää kustannustehokasta ja palvelutasoltaan toimivaa pysyvää ratkaisua, joka tukee joukkoliikennejärjestelmän toimivuutta ja mahdollistaa

palvelujen kehittämisen myös tulevaisuudessa. Edelleen pyritään varmistamaan joukkoliikenteen henkilöstöresurssien riittävyys ja pysyvyys. Näillä toimenpiteillä pyritään vahvistamaan joukkoliikenteen asemaa kestävän liikkumisen vaihtoehtona sekä edistämään kaupungin ja seudullisen joukkoliikenteen strategisten tavoitteiden toteutumista.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027
Talous:			
Toimintatulot/asukas	141 €	146 €	**156 €**
Toimintamenot/asukas	213 €	236 €	**246 €**

3.5. Tuloslaskelmaosa

3.5.1. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kunnan kokonaistaloudellinen laskelma, jonka tehtävänä on osoittaa tulorahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Toimintakate kertoo toimintatulojen ja -menojen erotuksen, eli käyttötalouden nettomenot. Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja muihin pitkävaikutteisiin menoihin. Terveen talouden kriteerit toteutuvat, mikäli vuosikate on pitkällä aikavälillä samaa suuruusluokkaa kuin nettoinvestoinnit. Vuosikatteen tulisi myös riittää kattamaan suunnitelman mukaiset poistot.

Kaupungin vuosikate ei riitä kattamaan nettoinvestointeja eikä suunnitelman mukaisia poistoja. Vuoden 2027 vuosikate on 50,2 milj. euroa, suunnitelman mukaiset poistot ovat 51,3 milj. euroa ja tilikauden yli-/alijäämä on 0,0 milj. euroa.

Tuloslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toimintatulot	**187 042 798**	**177 062 200**	**178 912 000**	**180 893 100**	**181 906 800**
Myyntitulot	34 440 990	34 097 600	34 254 500	35 077 200	35 283 800
Maksutulot	13 233 196	12 715 500	13 317 300	13 082 400	13 148 700
Tuet ja avustukset	24 853 508	22 688 600	23 750 800	24 037 800	24 236 200
Muut toimintatulot	114 515 104	107 560 500	107 589 400	108 695 700	109 238 100
Valmistus omaan käyttöön	**1 363 840**	**1 114 000**	**1 334 000**	**1 334 000**	**1 334 000**
Toimintamenot	**-525 711 070**	**-549 971 900**	**-553 250 300**	**-559 150 600**	**-564 666 000**
Henkilöstömenot	-189 368 594	-194 336 700	-199 151 700	-201 091 500	-203 105 900
Palvelujen ostot	-148 680 962	-161 420 100	-163 265 800	-164 408 000	-166 089 800
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 682 607	-19 276 600	-18 747 300	-19 053 600	-19 310 600
Avustukset	-62 706 264	-69 841 700	-68 464 000	-69 344 400	-69 513 200
Muut toimintamenot	-107 272 643	-105 096 800	-103 621 500	-105 253 100	-106 646 500
Toimintakate	**-337 304 432**	**-371 795 700**	**-373 004 300**	**-376 923 500**	**-381 425 200**
Verotulot	**286 330 351**	**311 411 700**	**324 577 600**	**334 032 900**	**343 898 900**
Valtionosuudet	**88 807 578**	**89 827 600**	**89 793 000**	**85 975 400**	**81 555 300**
Rahoitustulot ja -menot	**4 987 038**	**11 027 800**	**8 857 800**	**9 832 800**	**9 878 800**
Korkotulot	15 024 420	14 357 200	13 288 900	11 566 700	9 958 400
Muut rahoitustulot	8 436 613	14 916 700	13 043 100	15 236 300	15 228 500
Korkomenot	-18 297 948	-17 994 100	-17 224 200	-16 720 200	-15 058 100
Muut rahoitusmenot	-176 047	-252 000	-250 000	-250 000	-250 000
Vuosikate	**42 820 535**	**40 471 400**	**50 224 100**	**52 917 600**	**53 907 800**
Poistot ja arvonalentumiset	-54 387 391	-52 096 800	-51 260 300	-53 286 800	-53 821 700
Tilikauden tulos	**-11 566 856**	**-11 625 400**	**-1 036 200**	**-369 200**	**86 100**
Poistoeron muutos	736 146	736 800	1 036 200	1 036 200	1 036 200
Tilikauden yli-/alijäämä	**-10 830 710**	**-10 888 600**	**0**	**667 000**	**1 122 300**

Tunnusluvut	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Ylijäämä taseessa, milj. euroa	234,95	224,06	**224,06**	224,73	225,85
Toimintatulot/-menot %	35,6 %	32,2 %	**32,4 %**	32,4 %	32,2 %
Vuosikate/poistot %	78,7 %	77,7 %	**98,0 %**	99,3 %	100,2 %
Vuosikate € / asukas	351 €	331 €	**410 €**	430 €	437 €
Asukasmäärä	121 832	122 166	**122 476**	123 023	123 466

Tuloslaskelma talousarvio 2027, taseyksiköt eriteltynä
(sis. sisäiset erät)

Tuloslaskelma	Kaupunki	Taseyksiköt	Yhteensä
Toimintatulot	**82 961 000**	**95 951 000**	**178 912 000**
Myyntitulot	33 468 800	785 700	34 254 500
Maksutulot	10 895 200	2 422 100	13 317 300
Tuet ja avustukset	8 273 500	15 477 300	23 750 800
Muut toimintatulot	30 323 500	77 265 900	107 589 400
Valmistus omaan käyttöön	**734 000**	**600 000**	**1 334 000**
Toimintamenot	**-488 343 100**	**-64 907 200**	**-553 250 300**
Henkilöstömenot	-186 329 500	-12 822 200	-199 151 700
Palvelujen ostot	-146 436 300	-16 829 500	-163 265 800
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-9 688 100	-9 059 200	-18 747 300
Avustukset	-68 464 000	0	-68 464 000
Muut toimintamenot	-77 425 200	-26 196 300	-103 621 500
Toimintakate	**-404 648 100**	**31 643 800**	**-373 004 300**
Verotulot	**324 577 600**	**0**	**324 577 600**
Valtionosuudet	**89 793 000**	**0**	**89 793 000**
Rahoitustulot ja -menot	**11 615 700**	**-2 757 900**	**8 857 800**
Korkotulot	13 288 900	0	13 288 900
Muut rahoitustulot	13 043 100	0	13 043 100
Korkomenot	-14 466 300	-2 757 900	-17 224 200
Muut rahoitusmenot	-250 000	0	-250 000
Vuosikate	**21 338 200**	**28 885 900**	**50 224 100**
Poistot ja arvonalentumiset	-30 943 900	-20 316 400	-51 260 300
Tilikauden tulos	**-9 605 700**	**8 569 500**	**-1 036 200**
Poistoeron muutos	966 700	69 500	1 036 200
Tilikauden yli-/alijäämä	**-8 639 000**	**8 639 000**	**0**

3.5.2. Verotulot

Kaupungin verotulot koostuvat kunnallis- ja kiinteistöveroista sekä osuudesta yhteisöveron tuotosta. Talouden merkittävät epävarmuudet heijastuvat verotuloarvioihin. Yksityinen kulutus on kääntynyt kasvuun monen heikon vuoden jälkeen, mutta työmarkkinoiden tilanne on edelleen heikko. Verotulojen kehitykseen vaikuttavat myös maailmalla esiintyvät kriisit ja niiden aiheuttamat talouden heilahtelut. Talousarviossa esitetyt verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton veroennustekehikon avulla laskettuihin arvioihin Lahden verotulokehityksestä.

Kokonaisverotulot
Verotuksella koottava tulo vuoden 2027 talousarviossa on 324,6 milj. euroa, joka on 4,2 prosenttia edellisvuotta enemmän. Verotulot jakaantuvat verolajeittain seuraavasti:

Verotulot	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Kunnan tulovero	213 070 024	240 409 000	**246 954 800**	253 741 900	262 665 700
Kiinteistövero	48 049 803	44 902 700	**49 272 800**	50 172 800	50 172 800
Osuus yhteisöveron tuotosta	25 210 525	26 100 000	**28 350 000**	30 118 200	31 060 400
Yhteensä	286 330 351	311 411 700	**324 577 600**	334 032 900	343 898 900

Kunnallisvero
Kaupungin tuloveroprosentista päättää vuosittain kaupunginvaltuusto. Talousarvion 2027 ja taloussuunnitelman 2027–2029 laskelmissa tuloveroprosenttina on käytetty 8,6 prosenttia. Kunnallisverokertymä vuodelle 2027 on arvioitu olevan 247,0 milj. euroa, jossa kasvua edellisvuoteen verrattuna on noin 2,7 prosenttia.

Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat hallitusohjelmaan ja julkisen talouden sopeutukseen liittyvät veroperustemuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2027 tehdään täysimääräinen indeksitarkistus ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Työn verotusta kevennetään hallituskaudella hallitusohjelman mukaisesti asteittain, painottaen pieni- ja keskituloisia. Tilapäisten verotukien poistuminen kehyskaudella lisää hieman kunnallisveron tuottoa vuonna 2027. Kotitalousvähennystä kasvatetaan vuosille 2026 ja 2027.

Vaikka talous on piristynyt, niin Lahden heikko työllisyyskehitys hidastaa kunnallisverotulojen kasvua, eikä työmarkkinoilla ole vielä näkyvissä selvää käännettä parempaan. Kun talous kääntyy kasvuun, yritykset eivät yleensä heti palkkaa uutta työvoimaa. Usein hyödynnetään nykyistä henkilöstöä ja vasta kun kasvu näyttää pysyvältä, avataan uusia työpaikkoja. Tämä viive on tyypillisesti 3–12 kuukautta. Pitkäaikaistyöttömyyden kohdalla viive voi tyypillisesti olla jopa 1–3 vuotta, joskus jopa kauemmin. Työllisyyden ennustetaan kääntyvän kasvuun vuonna 2027, mutta työttömyyden ennustetaan pysyvän rakenteellista tasoaan korkeammalla vielä vuosina 2027–2028.

Kiinteistövero
Kiinteistöverolain (654/1992, § 1–11) mukaan kiinteistövero on kiinteistöveroprosentin mukainen osuus kiinteistön arvosta. Verovelvollinen on kalenterivuoden alkaessa kiinteistön omistaja tai omistajan veroinen haltija. Kiinteistövero maksetaan kiinteistön sijaintikunnalle.

Kaupungin kiinteistöveroprosenteista päättää kaupunginvaltuusto valtion määrittämien raja-arvojen puitteissa. Talousarvion 2027 ja taloussuunnitelman 2027–2029 laskelmissa kiinteistöveroprosentteina on käytetty kaupunginvaltuuston 10.11.2025 § 121 päättämiä kiinteistöveroprosentteja. Kiinteistöveron tuottoarvio vuodelle 2027 on 49,3 milj. euroa, jossa nousua kuluvaan vuoteen nähden on 9,7 prosenttia. Kiinteistöverotulojen nousu johtuu vuodelle 2026 tehdyistä kertaluonteisista kiinteistöveron oikaisuista. Kiinteistöveroennusteeseen sisältyy epävarmuutta. Korkein hallinto-oikeus on tehnyt kiinteistöverotukseen liittyvät ennakkopäätökset KHO 2025:38 ja KHO 2025:58, joilla voi olla laajempia vaikutuksia kiinteistöverotukseen.

Valtiovarainministeriö valmisteli kiinteistöverouudistusta, jonka tavoitteena oli korjata kiinteistöjen verotusarvojen ja käypien arvojen eriytyminen toisistaan. Selvitystyö jatkuu edelleen, mutta uudistusta ei viedä eteenpäin tällä vaalikaudella.

Kiinteistöveroprosentit	Lahti 2026	Raja-arvot 2026	Lahti 2027	Raja-arvot 2027
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,45	0,93–2,00	**1,45**	0,93–2,00
Maapohja	1,38	1,30–2,00	**1,38**	1,30–2,00
Vakituinen asuinrakennus	0,62	0,41–1,00	**0,62**	0,41–1,00
Muu kuin vakituinen asuminen	1,95	0,93–2,00	**1,95**	0,93–2,00
Rakentamaton rakennuspaikka	6,00	2,00–6,00	**6,00**	2,00–6,00
Yleishyödyllinen yhteisö	0,60	0,00–2,00	**0,60**	0,00–2,00
Voimalaitos	3,10	0,93–3,10	**3,10**	0,93–3,10

Osuus yhteisöveron tuotosta
Yhteisövero on osakeyhtiöiden ja muiden yhteisöjen maksama tulovero, jonka määrä on 18 prosenttia yhteisön verotettavasta tulosta. Yhteisövero tilitetään valtiolle ja kunnille säädettyjen jako-osuuksien perusteella. Yhteisöveron verokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin 1.1.2027. Muutos kompensoidaan kunnille muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia, joten muutos on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan verovuonna 2027 kuntien jako-osuus on 22,99 prosenttia yhteisöverokertymästä (verontilityslaki 532/1998 § 12 f, 1301/2022). Verovuonna 2026 kuntien jako-osuus oli 22,84 prosenttia.

Yhteisöveron tuottoarvio vuodelle 2027 on 28,4 milj. euroa, jossa on kasvua edellisvuoteen noin 8,6 prosenttia. Yhteisöveron hyvä kehitysarvio perustuu talouden selvään piristymiseen, mutta kehitykseen liittyy paljon epävarmuutta.

3.5.3. Valtionosuudet

Valtionosuusrahoitus on yleiskatteellinen tuloerä, jota valtio ei osoita tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan rahoituksen saaja päättää itse saamansa rahoituksen tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä. Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa siten, että kansalaiset voivat saada tietyn tasoiset peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta. Tämä toteutetaan tasaamalla palvelujen järjestämisen kustannuseroja sekä kuntien välisiä tulopohjaeroja.

Valtionosuudet koostuvat valtiovarainministeriön myöntämästä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön opetus- ja kulttuuritointa varten myöntämästä valtionosuudesta.

Peruspalvelujen valtionosuutta lisäävät muun muassa osana laskennallista korvausta maksettavan kotoutumiskoulutuksen rahoituksen siirto osaksi kunnille maksettavaa valtionosuutta, työvoimapoliittisen avustuksen käyttöönotto sekä indeksikorotus. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentävät muun muassa kuntien perustoimeentulotuen rahoitusosuuden kasvu, valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, kasvutoimien rahoitukseen liittyvä valtionosuuden 75 milj. euron vähennys sekä indeksikorotuksen 2,8 prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuonna 2027.

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä valmisteli peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistusta. Uudistuksen tavoitteena oli uudistaa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä hallitusohjelman linjausten mukaisesti valtion tasolla kustannusneutraalisti sekä lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja läpinäkyvyyttä. Uuden lainsäädännön oli tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027, mutta hallituspuolueet eivät löytäneet sopua kuntien valtionosuusuudistuksesta eikä uudistus etene tällä hallituskaudella.

Vuonna 2027 Lahden valtionosuuksien arvioidaan olevan 89,8 milj. euroa, mikä on sama kuin edellisvuonna. Arvio perustuu pääosin valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton alustaviin laskelmiin kuntien peruspalvelujen valtionosuuksista sekä arvioihin opetus- ja kulttuuritoimen muista valtionosuuksista.

Valtionosuudet	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ilman verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta	52 510 312	52 587 900	**47 327 900**	44 250 300	40 250 200
Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	24 962 420	26 647 200	**30 293 200**	29 973 200	29 973 200
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	489 676	202 100	**-359 400**	-779 400	-1 199 400
Verotulomenetysten korvaus	10 845 170	10 390 400	**12 531 300**	12 531 300	12 531 300
Yhteensä	88 807 578	89 827 600	**89 793 000**	85 975 400	81 555 300

3.5.4. Korkotulot ja -menot

Korkomenot kaupungin ottamista lainoista ovat talousarviovuonna 17,2 milj. euroa ja korkotuloja kertyy 13,3 milj. euroa. Korkotuloista pääosan kaupunki saa konserniyhtiöille myöntämistään lainoista sekä kassavaroista tehdyistä talletuksista. Korkotuloihin ja -menoihin sisältyy taseyksiköiden maksamat sisäiset korkoerät.

Sitovuus nettoarvio	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	15 024 420	14 357 200	**13 288 900**	11 566 700	9 958 400
Menot	-18 297 948	-17 994 100	**-17 224 200**	-16 720 200	-15 058 100
Nettoarvio	-3 273 528	-3 636 900	**-3 935 300**	-5 153 500	-5 099 700

3.5.5. Muut rahoitustulot ja -menot

Muihin rahoitustuloihin kirjataan muun muassa kaupungin tytäryhtiöiltään saamat osinkotulot, takauspalkkiot ja sijoitustoiminnasta saadut luovutusvoitot. Talousarviossa vuodelle 2027 osinkotuloiksi on arvioitu 11,8 milj. euroa, josta konserniyhtiöiden osinkotuloarvio on 10,9 milj. euroa. Kaupunki pyrkii osinkotuotoissaan vakaaseen tuottotasoon, huomioiden kuitenkin yhtiöiden tulokehityksen ja toiminnallisessa ympäristössä tapahtuvat muutokset sekä kaupungin yhtiökohtaiset omistajapoliittiset linjaukset. Näin turvataan sekä yhtiöiden kilpailukyky ja investointimahdollisuudet, että kaupungin kohtuulliset tuottotavoitteet. Muihin rahoitusmenoihin kirjataan lainojen nostoprovisiot ja muut lainajärjestelyihin liittyvät kustannukset, valtion verotilityskorot ja -korotukset sekä muut rahoitusmenot.

Konserniyhtiöiden osinkotavoite	TA 2027
Lahden Talot Oy -alakonserni	800 000
Lahti Aqua Oy -alakonserni	2 500 000
Lahti Energia Oy -alakonserni	7 500 000
Spatium Toimitilat Oy	80 000
Eventum Lahti Oy	20 000
Yhteensä	**10 900 000**

Sitovuus nettoarvio	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	8 436 613	14 916 700	**13 043 100**	15 236 300	15 228 500
Menot	-176 047	-252 000	**-250 000**	-250 000	-250 000
Nettoarvio	8 260 566	14 664 700	**12 793 100**	14 986 300	14 978 500

3.6. Investointiosa

Investointisuunnitelmat esitetään viiden vuoden ajalle. Vuosien 2027–2031 investointimenot ovat yhteensä 384,1 milj. euroa. Näistä talonrakennuksen investointimenot ovat 195,7 milj. euroa, julkisen käyttöomaisuuden investointimenot 146,7 milj. euroa ja irtaimen omaisuuden investointimenot 21,7 milj. euroa.

Taloussuunnitelmavuosien 2027–2029 investointimenot ovat yhteensä 247,8 milj. euroa. Näistä suurimmat ovat talonrakennuksen investointimenot 56 prosenttia ja julkisen käyttöomaisuuden investoinnit 34 prosenttia.

Alla olevassa yhteenvedossa on esitetty kaupungin kokonaisinvestointien euromääräinen kohdentuminen eri investointiryhmiin. Investointitulot sisältävät aktivoitujen pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutuksesta saatavat tulot tasearvosta sekä investointien rahoitusosuudet. Mahdolliset myyntivoitot tai -tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

Investoinnit 2025–2031	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Kiinteä omaisuus							
tulot	1 403 188	3 000 000	**3 000 000**	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
menot	-2 925 447	-4 000 000	**-2 500 000**	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Talonrakennus							
tulot	1 662 050	1 000 000	**1 550 000**	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
menot	-21 388 381	-24 918 000	**-25 495 000**	-51 586 000	-61 446 000	-30 142 000	-26 990 000
Julkinen käyttöomaisuus							
tulot	487 640	500 000	**500 000**	500 000	500 000	500 000	500 000
menot	-20 828 635	-29 073 000	**-30 914 000**	-22 985 000	-30 914 000	-30 914 000	-30 946 000
Irtain omaisuus							
tulot	6 011	0	**0**	0	0	0	0
menot	-1 838 547	-4 700 000	**-4 399 000**	-3 900 000	-4 126 000	-5 405 000	-3 890 000
Arvopaperit ja osuudet							
tulot	9 721 818	0	**0**	0	0	0	0
menot	-9 577 642	-8 000 000	**-1 500 000**	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Investoinnit yhteensä							
Tulot (ei sis. myyntivoittoja)	13 280 708	4 500 000	**5 050 000**	4 500 000	4 500 000	4 500 000	4 500 000
Menot	-56 558 654	-70 691 000	**-64 808 000**	-82 471 000	-100 486 000	-70 461 000	-65 826 000
Netto	-43 277 945	-66 191 000	**-59 758 000**	-77 971 000	-95 986 000	-65 961 000	-61 326 000

3.6.1. Kiinteä omaisuus

Kiinteän omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Yhdyskuntarakentamisen edellyttämästä maanhankinnasta päättää kaupunkiympäristölautakunta ja viranhaltijat hallintosäännön rajoissa vastuualueelle myönnetyn määrärahan puitteissa. Määräraha kattaa myös hankittavat rakennetut kiinteistöt ja hankittavilla kohteilla olevan puuston. Määrärahavarauksesta osoitetaan myös maankäyttösopimuksissa kaupungille tulevien maa-alueiden kirjanpidollinen meno. Maanhankintaa ja määrärahan riittävyyttä haastaa vuonna 2025 voimaantullut lunastuslain muutos. Muutos tuo automaattisen 25 prosentin korotuksen lunastuskorvaukseen, mikä tulee heijastumaan myös vapaaehtoisten kauppojen hintatasoon nostaen täten maanhankinnan investointikuluja.

Suunnitelmallisen raakamaanhankinnan lisäksi kaupungin tulee varautua maanhankintaan perustelluissa erityistapauksissa käyttämällä kiinteistökaupan etuosto-oikeutta ja lunastusmenettelyä sekä osallistumalla aktiivisesti pakkohuutokauppoihin. Etuosto-oikeuden käyttämisasioissa päätösvalta on kaupunginhallituksella. Etuosto-oikeutta käytettäessä osoitetaan rahoitus kiinteän omaisuuden investointeihin varatuista määrärahoista.

Jos yksittäisissä tapauksissa todetaan, että myönnetty määräraha ei riitä ja yhdyskuntarakenteen kehittymisen kannalta merkittäviä maa-alueita tulee mahdolliseksi hankkia kaupungille, perustuu niiden hankinta lisätalousarvioon kiinteän omaisuuden investointimenoihin varatun määrärahan ylittävältä osalta.

	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Tulot	1 403 188	3 000 000	**3 000 000**	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Menot	-2 925 447	-4 000 000	**-2 500 000**	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000	-2 500 000
Netto	-1 522 259	-1 000 000	**500 000**	500 000	500 000	500 000	500 000

3.6.2. Talonrakennus

Talonrakennusinvestointien sitovuus on investointisuunnitelman menot. Talonrakennusinvestoinnit on jaettu perusparannuksiin, korvausinvestointeihin, uusinvestointeihin ja keskeneräisiin hankkeisiin. Investointihankkeen lopullisesta sisällöstä, laajuudesta ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman yhteydessä.

	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Tulot	1 662 050	1 000 000	**1 550 000**	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Menot	-21 388 381	-24 918 000	**-25 495 000**	-51 586 000	-61 446 000	-30 142 000	-26 990 000
Netto	-19 726 331	-23 918 000	**-23 945 000**	-50 586 000	-60 446 000	-29 142 000	-25 990 000

Talonrakennusinvestoinnit	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Perusparannukset	**-12 800 000**	-19 594 000	-22 913 000	-15 911 000	-18 998 000
Korvausinvestoinnit	**-10 787 000**	-30 492 000	-37 033 000	-12 731 000	-6 492 000
Uusinvestoinnit	**-408 000**	0	0	0	0
Keskeneräiset hankkeet	**-1 500 000**	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Menot yhteensä	**-25 495 000**	-51 586 000	-61 446 000	-30 142 000	-26 990 000

Perusparannukset

Perusparannuksilla turvataan omaisuuden arvon säilyminen. Lisäksi tavoitteena on rakennusten korjausvelan aleneminen. Samalla tilat korjataan teknisesti ja toiminnallisesti ajanmukaisemmiksi. Kustannustaso: Haahtela-indeksi 104.

Kohteet	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Konsernihallinnon hankeryhmä	**-403 000**	**-4 924 000**	**-3 334 000**	**-100 000**	**-100 000**
Huoltovarmuusinvestointi, perusparannus	-303 000	-4 824 000	-3 234 000	0	0
Muut kohteet yhteensä	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä	**-5 858 000**	**-1 089 000**	**-2 223 000**	**-3 656 000**	**-15 242 000**
Kaupunginteatteri, perusparannus	-295 000	-295 000	-1 429 000	-2 862 000	-14 448 000
Urheilukeskus, perusparannukset yhteensä	-5 109 000	-400 000	-400 000	-400 000	-400 000
Muut kohteet yhteensä	-454 000	-394 000	-394 000	-394 000	-394 000
Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä	**-6 389 000**	**-13 011 000**	**-17 206 000**	**-12 005 000**	**-3 506 000**
Erstan koulu, perusparannus	-61 000	-242 000	-3 591 000	-2 155 000	0
Länsiharjun pikkukoulu, perusparannus	-1 777 000	-3 257 000	0	0	0
Pääkirjasto, perusparannus	-219 000	-6 341 000	-7 543 000	-2 640 000	0
Päiväkodit, perusparannukset yhteensä	-328 000	-597 000	-3 866 000	-3 866 000	-300 000
Muut kohteet yhteensä	-4 004 000	-2 574 000	-2 206 000	-3 344 000	-3 206 000
Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä	**-150 000**	**-570 000**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**

Kohteet	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Imagorakennukset, korjaukset yhteensä	-50 000	-470 000	-50 000	-50 000	-50 000
Muut kohteet yhteensä	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Perusparannukset yhteensä	**-12 800 000**	**-19 594 000**	**-22 913 000**	**-15 911 000**	**-18 998 000**

Konsernihallinnon hankeryhmä

- Konsernihallinnon hankeryhmässä on varattu rahoitusta kaupungin keskushallinnon ja taseyksikön käytössä olevien rakennusten korjaustöihin. Huoltovarmuuden perusparannukseen on varattu vuosille 2027–2029 yhteensä 8,4 milj. euroa.

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Kaupunginteatterin perusparannus on odotettavissa vuosina 2030–2032. Kokonaiskustannukset ovat noin 33,8 milj. euroa. Hankkeen sisällöstä ja kustannuksista päätetään hankesuunnitelman perusteella.
- Urheilukeskuksessa on varauduttu vuoden MM2029 -kisojen edellyttämiin investointeihin. Lisäksi on varauduttu rakennusten ja rakennelmien kunnosta johtuviin korjauksiin sekä pienehköihin muutostöihin. Tuloja arvioidaan saatavan vuodelle 2027 yhteensä noin 0,55 milj. euroa.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Länsiharjun pikkukoulun perusparannus valmistuu vuoden 2028 loppuun mennessä. Perusparannuksen kustannukset ovat noin 5,0 milj. euroa.
- Erstan koulun perusparannus toteutetaan samanaikaisesti Erstan päiväkodin perusparannuksen kanssa vuosina 2029–2030. Päiväkodin osalta kustannukset sisältyvät päiväkotien perusparannuksiin. Yhteensä hankekokonaisuuteen on varattu 13,5 milj. euroa, ja osa siitä saatetaan jatkoselvitysten perusteella toteuttaa uudisrakentamisena.
- Pääkirjaston perusparannus toteutetaan vuosina 2028–2030. Kokonaiskustannukset ovat noin 17,2 milj. euroa.
- Päiväkotien perusparannuksiin on varattu rahoitusta palveluverkkoselvityksessä säilytettävien päiväkotien perusparannuksiin sekä osakorjauksiin. Isojen perusparannusten vaihtoehtona tarkastellaan uudisrakennusvaihtoehtoa sekä muita toteutusmalleja.
- Erstan koulusta ja päiväkodista laaditaan hankesuunnitelma, jonka perusteella tehdään päätökset hankkeiden sisällöstä ja kustannuksista.

Muun vuokraustoiminnan hankeryhmä

- Määräraha on varattu korjauksiin, joita tehdään konserniyhtiöille sekä kaupunkikonsernin ulkopuolisille tahoille vuokratuissa tiloissa.
- Imagorakennuksiin varaudutaan tekemään niiden teknisen kunnon kannalta välttämättömät korjaukset.
- Imagorakennuksia ovat kohteet, joita pidetään kaupungin imagon kannalta tärkeinä ja suojelun kannalta merkittävinä, mutta joiden kohdalla tyydytään matalaankin tuottoon. Tällaisia ovat muun muassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaat ja kaavoituksellisesti suojellut kohteet, joita ei pystytä riittävästi hyödyntämään kaupungin omassa toiminnassa. Pääasiassa imagorakennuksista huolehditaan kunnossapidon toimenpitein.

Korvausinvestoinnit

Korvausinvestoinnit tarkoittavat vanhojen tilojen korvaamista uusilla silloin, kun entiset tilat ovat teknisesti ja/tai toiminnallisesti vanhentuneet eikä niiden perusparannus ole tarkoituksenmukaista. Korvausinvestoinneilla pienennetään korjausvelkaa, kun huonokuntoisista rakennuksista luovutaan ja ne korvataan uusilla. Samalla toiminta tehostuu, kun uudet tilat pystytään suunnittelemaan kaikilta osin ajanmukaisiksi. Lisäksi uudet rakennukset voidaan suunnitella ja rakentaa energiatehokkaimmiksi ja näin edistää kaupungin energiatehokkuustavoitteiden toteutumista. Kustannustaso: Haahtela-indeksi 104.

Kohteet	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä	**-3 511 000**	**-18 210 000**	**-22 484 000**	**-6 459 000**	**-1 946 000**
Vesiliikuntakeskus	-3 411 000	-18 210 000	-21 784 000	-5 459 000	0
Kisapuiston katsomorakennus	-100 000	0	-700 000	-1 000 000	-1 946 000
Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä	**-7 276 000**	**-12 282 000**	**-14 549 000**	**-6 272 000**	**-4 546 000**
Paavolan päiväkoti, uudisrakennus	-5 908 000	-1 333 000	0	0	0
Mukkulan monitoimitalo, uudisrakennus	-1 368 000	-10 949 000	-14 549 000	-6 083 000	
Sairaalakoulu, uudisrakennus	0	0	0	-189 000	-4 546 000
Korvausinvestoinnit yhteensä	**-10 787 000**	**-30 492 000**	**-37 033 000**	**-12 731 000**	**-6 492 000**

Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä

- Uusi vesiliikuntakeskus ja sen yhteyteen rakennettava pysäköintitalo toteutetaan Urheilukeskukseen. Hanke valmistuu keväällä 2030, ja kustannukset ovat yhteensä noin 50,2 milj. euroa.
- Kisapuiston katsomohanke käynnistetään vuonna 2029 ja se valmistuu taloussuunnitelmakauden jälkeen. Hankkeen sisällöstä päätetään tarkemmin hankesuunnitelman perusteella.

Sivistyksen palvelualueen hankeryhmä

- Uusi Hennalan päiväkoti korvaa nykyiset Launeen ja Hennalan päiväkodit. Hankkeen toteuttamisen lähtökohdista linjataan tarkemmin aluepalveluohjelmassa.
- Paavolan päiväkodin uudisrakennus korvaa nykyisen Paavolan päiväkotirakennuksen. Rakentaminen aloitetaan syksyllä 2026 ja tilat ovat valmiit vuoden 2028 keväällä. Uudisrakennuksen kustannukset ovat noin 8,4 milj. euroa.
- Kasakkamäen koulurakennus on ylittänyt teknisen käyttöikänsä ja toiminta pitää siirtää muihin tiloihin. Kasakkamäen koulun tulevaisuudesta sekä läntisen Lahden kouluverkkoratkaisun lähtökohdista linjataan aluepalveluohjelmassa.
- Mukkulan monitoimitaloon sijoittuvat Mukkulan ala- ja yläkoulut, päiväkoti, kirjasto ja nuorisotilat. Hankkeen investointikustannukset ovat noin 32,9 milj. euroa ja se valmistuu kesällä 2030. Monitoimitaloa palvelevat liikuntatilat toteutetaan erikseen yksityisenä investointina ja ne valmistuvat myös kesään 2030 mennessä.
- Sairaalakoulun uudisrakennukseen sijoittuvat nykyisin väistötiloissa olevat toiminnot. Hanke valmistuu vuonna 2031 ja kustannukset ovat noin 4,7 milj. euroa.

Uusinvestoinnit

Uusinvestoinnit ovat uudisrakennushankkeita tai laajennuksia, jotka johtuvat toiminnan laajentumisesta tai laatutason parantamisesta väljyyttä lisäämällä. Kustannustaso: Haahtela-indeksi 104.

Kohteet	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Elinvoiman palvelualueen hankeryhmä	**-408 000**	**0**	**0**	**0**	**0**
Kisapuiston konesuojarakennus	-408 000	0	0	0	0
Uusinvestoinnit yhteensä	**-408 000**	**0**	**0**	**0**	**0**

Keskeneräiset hankkeet

Määräraha on varattu edelliseltä vuodelta jatkuviin, keskeneräisiin hankkeisiin, joiden toteutuksen aikataulu on muuttunut siten, että edellisen vuoden määrärahoja on jäänyt käyttämättä.

Kohteet	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Edelliseltä vuodelta jatkuvat hankkeet	**-1 500 000**	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	**-1 500 000**	**-1 500 000**	**-1 500 000**	**-1 500 000**	**-1 500 000**

3.6.3. Julkinen käyttöomaisuus

Julkisen käyttöomaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Julkisen käyttöomaisuuden käytöstä päättää vuosittain kaupunkiympäristölautakunta käyttösuunnitelman yhteydessä.

Elinvoimahankkeiden rahoittamisessa hyödynnetään ensisijaisesti omaisuuden myynnistä saatavia tuloja. Kaupungin oman rahoituksen lisäksi hyödynnetään EU:n elpymisvaroja sekä valtion kanssa tehtävien MAL- ja ekosysteemisopimusten rahoitusta.

Erityisesti pyritään vauhdittamaan elinkeinoelämän alueiden, kuten Pippon, Radanvarren ja Keskustan hankkeiden toteuttamista sekä niitä kohteita, joista on sovittu yritysten kanssa tehdyissä yhteistyösopimuksissa. Lisäksi vauhditetaan uusien asuntoalueiden rakentamista vastaamaan elinkeinoelämän investointien kasvavaa työvoimatarvetta. Yritysten tonttitarpeisiin vastataan riittävällä valmiiden yritystonttien tarjonnalla. Elinvoimahankkeiden suunnittelumäärärahan riittävyyttä seurataan ja tarvittaessa esitetään lisämäärärahoja vuoden 2027 lisätalousarvioiden yhteydessä.

	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Tulot	487 640	500 000	**500 000**	500 000	500 000	500 000	500 000
Menot	-20 828 635	-29 073 000	**-30 914 000**	-22 985 000	-30 914 000	-30 914 000	-30 946 000
Netto	-20 340 995	-28 573 000	**-30 414 000**	-22 485 000	-30 414 000	-30 414 000	-30 446 000

Hankeryhmät	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Kadunrakennus	**-12 469 000**	-8 735 000	-13 594 000	-14 074 000	-14 296 000
Satamat	**-570 000**	-700 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Ulkovalaistus	**-2 050 000**	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Liikennevalot	**-350 000**	-90 000	-350 000	-350 000	-350 000
Liikuntarakentaminen	**-1 800 000**	-1 000 000	-1 800 000	-1 800 000	-1 800 000
Viheralueiden rakentaminen	**-3 175 000**	-1 460 000	-2 670 000	-2 190 000	-2 000 000
Elinvoimahankkeet	**-10 500 000**	-9 000 000	-9 000 000	-9 000 000	-9 000 000
	-30 914 000	-22 985 000	-30 914 000	-30 914 000	-30 946 000

3.6.4. Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot kaupunkitasoisesti. Määrärahan kohdentamista yksiköille tarkastellaan talousarviovuoden aikana kaupunginvaltuuston myöntämän kokonaismäärärahan puitteissa.

	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Tulot	6 011	0	**0**	0	0	0	0
Menot	-1 838 547	-4 700 000	**-4 399 000**	-3 900 000	-4 126 000	-5 405 000	-3 890 000
Netto	-1 832 536	-4 700 000	**-4 399 000**	-3 900 000	-4 126 000	-5 405 000	-3 890 000

Kohteet	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Konsernihallinto (ilman taseyksikköä)	**-2 220 000**	**-2 020 000**	**-2 020 000**	**-2 020 000**	**-2 020 000**
ICT-investoinnit	-2 200 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
Muut irtaimen omaisuuden investoinnit	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Lahden Tilakeskus -taseyksikkö	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**
Keittiötilojen kiinteät kalusteet	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Elinvoiman palvelualue (ilman taseyksiköitä)	**-845 000**	**-860 000**	**-700 000**	**-705 000**	**-250 000**
Kaupunginmuseo	-595 000	-810 000	-650 000	-655 000	-200 000
Kulttuuripalvelut	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000	-50 000
Liikuntapalvelut	-200 000	0	0	0	0
Lahden kaupunginorkesteri -taseyksikkö	**0**	**-20 000**	**-20 000**	**-20 000**	**-20 000**
Instrumenttihankinnat	0	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Lahden kaupunginteatteri -taseyksikkö	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**	**-150 000**
Teatteritekniikan korvaushankinnat	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000	-150 000
Sivistyksen palvelualue	**-1 034 000**	**-500 000**	**-886 000**	**-2 160 000**	**-1 100 000**
Perusopetus	-500 000	-100 000	0	-880 000	-700 000
Varhaiskasvatus	-400 000	-400 000	-400 000	-400 000	-400 000
Nuorisopalvelut	-120 000	0	0	-80 000	0
Kirjasto- ja tietopalvelut	-14 000	0	-486 000	-800 000	0
Kaupunkiympäristön palvelualue	**-200 000**	**-200 000**	**-200 000**	**-200 000**	**-200 000**
Mittaus- ja tekniset laitteet, muu irtain	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000	-200 000
Menot yhteensä	**-4 399 000**	**-3 900 000**	**-4 126 000**	**-5 405 000**	**-3 890 000**

3.6.5. Arvopaperit ja osuudet

Arvopapereiden ja osuuksien sitovuus on investointisuunnitelman menot. Määräraha on varattu elinkeinopoliittisten hankkeiden edellyttämiin omarahoitusosuuksiin ja konserniyhtiöiden osakepääomien mahdollisiin korotuksiin tai muihin oman pääoman luonteisiin sijoituksiin.

	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029	TS 2030	TS 2031
Tulot	9 721 818	0	0	0	0	0	0
Menot	-9 577 642	-8 000 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000
Netto	144 176	-8 000 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000

3.7. Rahoitusosa

3.7.1. Rahoituslaskelma

Talousarvion rahoituslaskelma muodostuu kaupungin varsinaisen toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtojen muutoksista. Rahoituslaskelma näyttää, kuinka paljon kaupungin varsinaisen toiminnan ja sen investointien nettokassavirta on yli- tai alijäämäinen. Rahoituksen rahavirta osoittaa, miten alijäämäinen nettokassavirta on rahoituksellisesti katettu tai miten ylijäämä on käytetty rahoitusaseman muuttamiseen.

Toiminnan rahavirran laskennan perustana ovat talousarviovuodelle suunnitellut tuloslaskelman vuosikate, 50,2 milj. euroa, satunnaiset erät sekä tulorahoituksen korjauserät. Vuosikatteeseen ja satunnaisiin eriin sisältyvät pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot oikaistaan tulorahoituksen korjauserissä. Tulorahoituksen korjauserissä vähennetään vuosikatteesta myös pakollisen eläkevarauksen vuotuinen 0,5 milj. euron purku. Eläkevastuuvaraus on pakollinen niissä kunnissa, jotka ns. vanhan eläkesäännön perusteella itse maksavat työntekijöidensä eläkkeitä.

Investointimenot vuonna 2027 ovat 64,8 milj. euroa. Koko suunnitelmakaudella 2027—2029 investointimenot ovat 247,8 milj. euroa. Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot saadaan pääasiassa tonttien ja kiinteistöjen myynneistä.

Rahoituksen rahavirta koostuu antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutoksista sekä mahdollisista muista maksuvalmiuden muutoksista. Antolainauksen muutoksissa esitetään taseen pysyvien vastaavien sijoituksiin kuuluvien lainasaamisten lisäykset ja vähennykset sekä muiden saamisten muutokset. Lainankannan muutokset sisältävät pitkäaikaisten lainojen lisäykset ja talousarviovuoden lyhennykset ja mahdolliset nettomuutokset lyhytaikaisissa lainoissa.

Rahoituslaskelma	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Toiminnan rahavirta	**29 624 402**	**35 571 400**	**44 922 500**	**47 599 600**	**48 567 400**
Vuosikate	42 820 535	40 471 400	50 224 100	52 917 600	53 907 800
Tulorahoituksen korjauserät	-13 196 133	-4 900 000	-5 301 600	-5 318 000	-5 340 400
Investointien rahavirta	**-34 592 649**	**-61 791 000**	**-54 956 400**	**-73 153 000**	**-91 145 600**
Investointimenot	-56 558 654	-70 691 000	-64 808 000	-82 471 000	-100 486 000
Rahoitusosuudet investointimenoihin	498 652	500 000	1 050 000	500 000	500 000
Pysyvien vast. hyöd. luovutustulot	21 467 353	8 400 000	8 801 600	8 818 000	8 840 400
Toiminnan ja investointien rahavirta	**-4 968 246**	**-26 219 600**	**-10 033 900**	**-25 553 400**	**-42 578 200**
Antolainauksen muutokset	**59 883 341**	**38 344 600**	**7 494 300**	**7 270 400**	**4 282 300**
Antolainasaamisten lisäykset	0	-1 000 000	-10 000 000	-10 000 000	-10 000 000
Antolainasaamisten vähennykset	59 883 341	39 344 600	17 494 300	17 270 400	14 282 300
Lainakannan muutokset	**3 662 256**	**-20 000 000**	**-20 000 000**	**-20 000 000**	**-30 000 000**
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	0	0	0	0	40 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-30 020 000	-20 000 000	-20 000 000	-20 000 000	-70 000 000
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	33 682 256	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	**39 995 704**	**0**	**0**	**0**	**0**
Rahoituksen rahavirta	**103 541 301**	**18 344 600**	**-12 505 700**	**-12 729 600**	**-25 717 700**
Vaikutus maksuvalmiuteen	**98 573 055**	**-7 875 000**	**-22 539 600**	**-38 283 000**	**-68 295 900**

Tunnusluvut	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Investointien omahankintameno, milj. €	56,1	70,2	**63,8**	82,0	100,0
Investointien tulorahoitus, %	76,4	57,7	**78,8**	64,6	53,9
Pääomamenojen tulorahoitus, %	163,5	78,1	**65,9**	55,9	32,5

3.7.2. Antolainat

Kaupunki varautuu myöntämään talousarviovuonna antolainoja etupäässä tytäryhtiöilleen 10,0 milj. euroa. Antolainoja suunnitelmakaudella 2027—2029 arvioidaan myönnettävän yhteensä 30,0 milj. euroa.

Sitovuus nettoarvio	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Lisäykset	0	1 000 000	**10 000 000**	10 000 000	10 000 000
Vähennykset	-59 883 341	-39 344 600	**-17 494 300**	-17 270 400	-14 282 300
Netto	-59 883 341	-38 344 600	**-7 494 300**	-7 270 400	-4 282 300

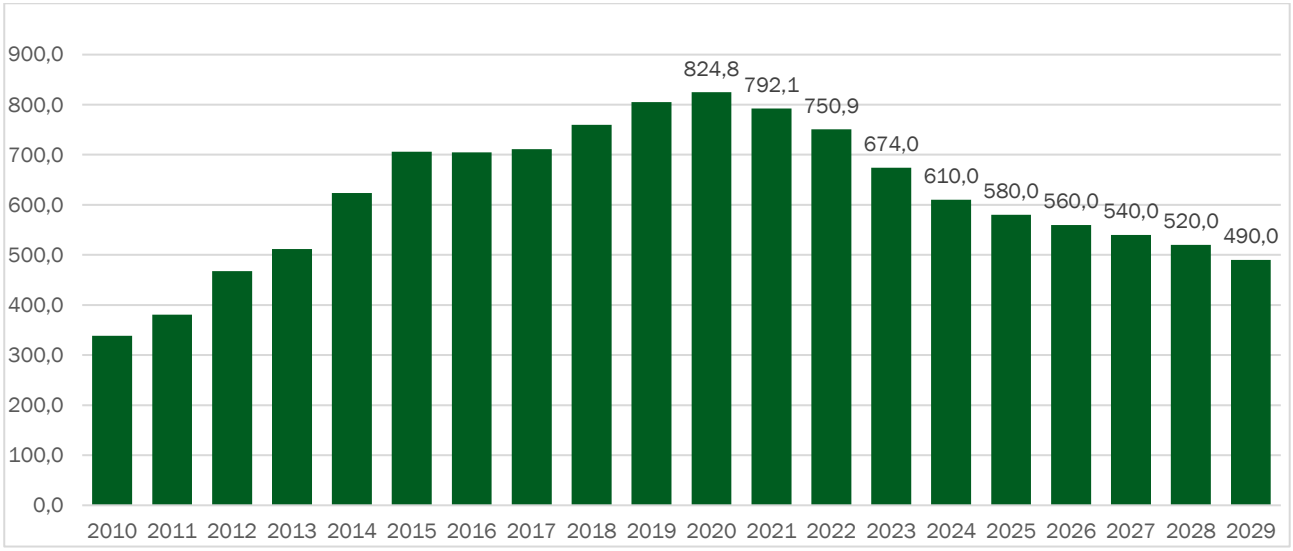
3.7.3. Lainanotto ja lyhennykset, pitkäaikaiset lainat

Kaupungin rahoitustarve muodostuu pääosin investointimenoista ja lainan lyhennyksistä. Vuoden 2027 rahoitustarvetta katetaan kassavaroilla sekä tytäryhtiöiden antolainojen lyhennyksillä. Talousarviovuotena 2027 pitkäaikaisten lainojen lyhennykset ovat 20,0 milj. euroa. Suunnitelmakauden 2027—2029 aikana pitkäaikaisia lainoja otetaan 40,0 milj. euroa ja lyhennetään 110,0 milj. euroa, minkä seurauksena kaupungin lainakanta pienenee 70,0 milj. euroa.

Talousarvion rahoitusosan lainakannan muutos -20,0 milj. euroa ei saa alittua. Pitkäaikaisen lainanoton lisäykseen ei sisällytetä lainojen konvertoinneista (ts. lainan ennenaikainen takaisinmaksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla) johtuvaa luotonottamista.

Sitovuus nettoarvio	TP 2025	KS+LTA:t 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Lisäykset	0	0	**0**	0	40 000 000
Vähennykset	-30 020 000	-20 000 000	**-20 000 000**	-20 000 000	-70 000 000
Nettoarvio	-30 020 000	-20 000 000	**-20 000 000**	-20 000 000	-30 000 000

Lahden kaupungin ulkoiset rahoituslaitoslainat 2010–2029 (milj. euroa)

4

Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen

4. Talousarvion ja taloussuunnitelman hyväksyminen

Kaupunginvaltuusto päättää

1. hyväksyä vuoden 2027 talousarvioehdotukseen sisältyvän talousarviorakenteen,

2. hyväksyä talousarvion sitovuudet talousosassa esitetyn mukaisena,

3. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden nostaa vuoden 2027 aikana maksuvalmiuden turvaamiseksi ja rahoitustarpeen kattamiseksi lyhytaikaista luottoa siten, että luottoa on samanaikaisesti nostettuna enintään 250,0 milj. euroa,

4. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden myöntää vuoden 2027 aikana lyhyt- ja pitkäaikaista luottoa kaupungin määräysvallassa oleville yhteisöille ja säätiöille yhteensä enintään 70,0 milj. euroa. Valtuutuksen enimmäismäärään ei sisällytetä konvertoinneista (lainan ennenaikainen takaisinmaksu ja lainan nosto uusilla ehdoilla) johtuvaa luoton myöntämistä,

5. antaa kaupunginjohtajalle valtuuden hyväksyä vuoden 2027 aikana korko- ja valuuttariskeiltä suojautumistoimenpiteitä 200,0 milj. euron rajaan asti. Valtuutuksen enimmäismäärään ei sisällytetä olemassa olevien johdannaissopimusten muokkaustoimenpiteitä siltä osin, kun muokkaustoimenpide ei kasvata johdannaissopimusten kohteena olevaa pääomaa,

6. edellyttää, että vuoden 2027 aikana mahdollisesti esitettävien talousarviomuutosten valmistelussa tutkitaan ensisijaisesti mahdollisuudet kattaa ylitykset kaupungin talousarvion sisältä vuosikatetta heikentämättä sekä

7. hyväksyä Lahden kaupungin vuoden 2027 talousarvion ja vuosien 2027–2029 taloussuunnitelman.

5

Liitteet

5. Liitteet

5.1. Strategian avainluvut

Lahden kaupunginvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 27.10.2025 § 113 Lahden kaupungin päivitetyn strategian. Strategian perustavoitteiden toteutumista seurataan strategian avainluvuilla. Avainluvuilla ei voida suoraan mitata organisaation tuloksellisuutta, sillä avainlukujen toteutumiseen vaikuttavat myös kaupunkikonsernin ulkopuoliset tekijät. Oman toiminnan strategialähtöisyys varmistetaan kytkemällä talousarvio sekä siihen kirjattavat toiminnalliset tavoitteet kiinteästi kaupungin strategiaan. Toiminnallisten tavoitteiden seurantaa tehdään puolivuosittain.

Alla on kuvattuna strategisten avainlukujen sisältö, lähteet ja tiedon saatavuus. Avainlukujen seurantaa tehdään pääasiassa kaksi kertaa vuodessa. Seurantaa tihennetään verrattuna edellisen strategian mittareiden seurantaan ja niitä kehitetään edelleen vuoden 2026 aikana.

20 000 opiskelijaa vuonna 2035

Korkeakouluopiskelijoiden määrä

- Toteuma: 2022: 6 875, 2023: 7 525, 2024: 8 252, 2025: 8 877
- Lähde: Tilastokeskus ja Vipunen-opetushallituksen tilastopalvelu
- Kuvaus: Ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksen opiskelijoiden määrä 20.9. Päijät-Hämeessä Helsingin yliopistossa, Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopistossa ja LAB-ammattikorkeakoulussa.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Luontopositiivinen 2030

- Kuvaus: Luontopositiivisuuden mittaria kehitetään vuoden 2026 aikana yhdessä suurten kaupunkien kanssa.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Hiilineutraali ensimmäisenä suurista kaupungeista

Kasvihuonekaasupäästöjen määrä

- Toteuma: Tuotantoperusteiset kokonaispäästöt (CO2e) suhteessa vuoden 1990 tasoon. 2022: -61 %, 2023: -64 %, 2024: -67 %, 2025: -68 %
- Lähde: Lahden ympäristövahti

- Kuvaus: Laskentamalli selvittää, kuinka paljon kunnan alueen energiantuotannosta, liikenteestä, teollisuus- ja maataloustoiminnasta sekä jätteiden ja jätevesien käsittelystä syntyy vuoden aikana kasvihuonekaasupäästöjä. Laskenta noudattaa IPCC:n laskentaperiaatteita. Hiilineutraalius tarkoittaa, että tuotantoperusteisia päästöjä on vähennetty 80 % vuoden 1990 tasosta ja jäljelle jäävät 20 % sidotaan hiilinieluihin tai kompensoidaan.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahti on väestönkasvussa kuuden suurimman kaupungin joukossa

Kahdentoista suurimman kaupungin väestön kokonaismuutos prosentteina

- Toteuma: tammi-kesäkuu 2026: sijoitus 4. (0,13 %)
- Lähde: Tilastokeskus, Kuntien ennakkotiedot
- Kuvaus: Lahden väestön kokonaismuutos suhteellisesti puolivuosittain ja verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Kuopio, Pori, Joensuu, Kouvola.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa, tammi-kesäkuu ja heinä-joulukuu

Työttömyys laskee nopeammin suhteessa muihin suuriin kaupunkeihin

Työttömyysasteen muutos

- Toteuma: tammi-kesäkuu 2026: Lahti +0,9 prosenttiyksikköä / 11 kaupunkia +0,6 prosenttiyksikköä
- Lähde: Tilastokeskus
- Kuvaus: Puolen vuoden työttömyysasteiden keskiarvojen muutos prosenttiyksikköinä suurissa kaupungeissa. Verrataan Lahden muutosta 11 kaupungin muutoksen keskiarvoon.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Yksityisiä investointeja 200 M€ / vuosi

- Lähde: Lahden seutu – Lahti Region Oy:n tietokanta
- Kuvaus: Lahden seutu – Lahti Region Oy:n ja koko kaupunkikonsernin kautta tulevien investointien määrä euroina. Yli 100,0 milj. euron investoinnit raportoidaan erikseen.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Matkailijoiden yöpymiset kasvavat

Majoitusvuorokausien määrä

- Toteuma: tammi-kesäkuu 2023: 178 011, 2024: 180 349, 2025: 168 253, 2026: 234 958
- Lähde: Tilastokeskuksen majoitustilastot ja AirDNA-palvelu
- Kuvaus: Rekisteröity ja rekisteröimätön majoitus yhteensä.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Yritysystävällisyys paranee

Arvio yritysystävällisyydestä

- Toteuma: 2024: 7,03, 2025: 7,19, 2026: 7,14
- Lähde: Suomen Yrittäjien Kuntabarometri-kysely sekä kaupungin oma haastattelututkimus
- Kuvaus: Suomen Yrittäjien jäsenkunnan verkkokyselynä selvitetyt näkemykset kuntien elinkeinopolitiikasta sekä kuntien ja yrittäjien yhteistyön kehittymisestä. Toteutetaan joka toinen vuosi. Vuorovuosina toteutetaan kaupungin oma haastattelututkimus, jossa osin samat kysymykset kuin Kuntabarometri kyselyssä. Kuntabarometrin arvosana muutettu asteikosta 1–5 kouluarvosanaksi.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Lahtelaiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi

Terveysliikuntasuosituksen mukaan riittävästi liikkuvat aikuiset

- Toteuma: 1–6/2026: 81 %
- Lähde: Kysely aikuisväestölle.
- Kuvaus: Prosenttiosuus aikuisista, jotka liikkuvat viikoittain säännöllisesti terveysliikuntasuosituksen mukaisesti.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Vähintään tunnin joka päivä tai lähes joka päivä liikkuvat lapset ja nuoret

- Toteuma: 1–6/2026: 52 %
- Lähde: Kysely 3., 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Vähintään tunnin joka päivä tai lähes joka päivä usein liikkuvien osuus prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lahtelaiset kokevat elämänsä merkitykselliseksi

Aikuisten kokemus elämän merkityksellisyydestä

- Toteuma: Koen elämäni merkitykselliseksi tai tärkeäksi 1–6/2026: 75 %, Aikuisten tyytyväisyys elämäänsä 1–6/2026: 79 %, Arjessani on asioita, joita odotan ja joista innostun 1–6/2026: 84 %
- Lähde: Kysely aikuisväestölle.
- Kuvaus: Kyselytutkimus kaupunkilaisille.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lasten ja nuorten tyytyväisyys elämäänsä

- Toteuma: 1–6/2026: 76 %
- Lähde: Kysely 3., 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Vähintään arvosanan 8 (asteikolla 4–10) antaneiden osuus prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Nuorten päihteidenkäyttö vähenee

- Toteuma: 1–6/2026: 11 %
- Lähde: Kysely 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Alkoholia, nikotiinituotteita tai laittomia huumausaineita viimeisen kuukauden aikana käyttäneiden osuus prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Jokaisella koululaisella on ystävä

- Toteuma: 1–6/2026: 94 %
- Lähde: Kysely 3., 6. ja 7. luokkalaisille sekä toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Koululaisten osuus, joilla on ystävä, jonka kanssa voi keskustella omista asioista ja viettää aikaa prosentteina kysymykseen vastanneista.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Yksinäisyys vähenee

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus aikuiset

- Toteuma: 1–6/2026: 24 %
- Lähde: Taloustutkimuksen kuntalaiskysely 2 kertaa vuodessa. Aikuisten vastaajien osuus, jotka tuntevat itsensä usein yksinäiseksi
- Kuvaus: Vastaajien osuus, jotka tuntevat itsensä usein yksinäiseksi.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus lapset ja nuoret

- Toteuma: 1–6/2026: 5 %
- Lähde: Kyselyt 3., 6. ja 7. luokkalaisille, toisen asteen 1. vuosikurssilaisille
- Kuvaus: Vastaajien osuus, jotka tuntevat itsensä usein yksinäiseksi.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lahtelaisten koulutusaste nousee

Väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle

- Toteuma: 2022: 3,36 vuotta, 2023: 3,67 vuotta, 2024: 3,69 vuotta
- Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne
- Kuvaus: Väestön koulutustasoa mitataan perusasteen jälkeen suoritetun korkeimman koulutuksen keskimääräisellä pituudella henkeä kohti. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa laskettaessa perusjoukkona käytetään 20 vuotta täyttänyttä väestöä.
- Tiedon päivitys: Vuosittain

Oppimistulokset paranevat

Todistusarvosanojen keskiarvo

- Lähde: Opetuksen hallintajärjestelmä
- Kuvaus: Perusopetuksen ja lukion todistusarvosanojen keskiarvot. Raportoitavat luokka-asteet ja aineet määritetään myöhemmin.
- Tiedon päivitys: Kaksi kertaa vuodessa

Lahden talous on tasapainossa

Tuloslaskelman yli-/alijäämä ≥ 0

- Toteuma: 1–6/2024: -36 M€, 1–6/2025: -25 M€, 1–6/2026: -11 M€
- Lähde: Tulosennusteen mukainen tuloslaskelma, tilinpäätöksen tuloslaskelma
- Kuvaus: Talouspalvelujen ja palvelualueiden arvio kaupungin taloudellisesta tuloksesta tiettynä ajankohtana. Arvio perustuu toteutuneisiin tuloihin ja menoihin sekä arvioihin loppuvuoden kehityksestä. Tilinpäätöksen tuloslaskelma kuvaa, miten kaupunki on onnistunut taloudellisesti tilikauden aikana. Kaupungin talous on tasapainossa, kun tuloslaskelmassa yli- tai alijäämä on suurempi tai yhtä suuri kuin nolla.
- Tiedon päivitys: Neljä kertaa vuodessa

Kaupungin henkilöstö voi hyvin

Työhyvinvoinnin pulssikyselyn keskiarvo

- Toteuma: Tammi-kesäkuu 3,9
- Lähde: Lahden kaupungin työhyvinvoinnin pulssikysely
- Kuvaus: Yhteenvetoindikaattori työhyvinvoinnin pulssikyselyn tuloksista koko henkilöstön osalta.
- Tiedon päivitys: Vähintään kaksi kertaa vuodessa

5.2. Toiminnan tunnusluvut

Elinvoiman palvelualue	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Lukiokoulutus					
Opiskelijamäärä	2 232	2 285	**2 285**	2 285	2 285
Kurssit (kpl)	2 165	2 216	**2 216**	2 216	2 216
Keskimääräinen ryhmäkoko (ei sisällä pienryhmiä)	-	30	**30**	30	30
Kurssit/opiskelija (kpl)	0,97	0,97	**0,97**	0,97	0,97
Liikuntapalvelut					
Kivimaan uimahallin kävijämäärä	125 902	130 000	**130 000**	130 000	130 000
Saksalan uimahallin kävijämäärä	86 899	90 000	**90 000**	90 000	90 000
Lahden uimahallin kävijämäärä	112 846	120 000	**120 000**	120 000	120 000
Nastolan uimahallin kävijämäärä	70 571	70 000	**60 000**	60 000	60 000
Kaupunginmuseo					
Lausunnot (arkeologia ja rakennustutkimus, muut)	737	800	**800**	800	800
Lausuntojen antaminen määräajassa (%)	95	90	**100**	100	100
Asiakaskontaktit (näyttely-, kulttuuriympäristö-, kokoelma- ja verkkoasiakkuudet)	130 000	150 000	**150 000**	150 000	150 000
Enintään 18-vuotiaiden asiakkaiden lukumäärä	24 160	21 000	**24 000**	24 000	24 000
Kaupunginorkesteri					
Julkiset konsertit	66	80	**80**	80	80
Kuulijoiden lukumäärä em. konserteissa	68 768	54 000	**55 000**	55 000	55 000
Muut esiintymiset (tilaus- ja pienesiintymiset, ulkomaan konsertit)	39	65	**65**	65	65
Kuulijoiden lukumäärä yhteensä	73 038	59 000	**60 000**	60 000	60 000
Kaupunginteatteri					
Näytännöt (kpl)	238	250	**250**	250	250
Ensi-illat (kpl)	9	8	**10**	7	7
Katsojamäärä	49 895	53 000	**56 000**	60 000	60 000
Lasten ja nuorten näytännöt (kpl)	42	70	**70**	70	70
Yleisötyön tilaisuudet, ei esitys (kpl)	115	100	**100**	100	100
Oma tulorahoitus/katsoja (€)	27,40	27,00	**27,00**	27,00	27,00

Sivistyksen palvelualue	TP 2025	TA 2026	TA 2027	TS 2028	TS 2029
Varhaiskasvatuspalvelut					
Alle kouluikäisten lasten lukumäärä	6 600	6 500	**6 300**	6 300	6 200
- varhaiskasvatuksessa/esiopetuksessa	3 500	3 300	**3 200**	3 200	3 200
- yksityisessä varhaiskasvatuksessa	1 600	1 600	**1 500**	1 500	1 500
- kotihoidon tuella	700	700	**700**	700	600
Perusopetus					
Oppilasmäärä	10 300	10 100	**9 900**	9 800	9 800
Vuosiviikkotunnit (kpl)	17 800	18 400	**18 000**	17 800	17 800
Vuosiviikkotunnit/oppilas (kpl)	1,73	1,82	**1,82**	1,82	1,82
Nuorisopalvelut					
Osallistuja- ja asiakasmäärä	297 889	250 000	**270 000**	270 000	270 000
Asiakaspalautteen keskiarvo	4,4	4,2	**4,2**	4,2	4,2
Erityistuettujen nuorten lukumäärä	835	720	**720**	720	720
Erityistuettujen nuorten asiakastyytyväisyys	4,7	4,3	**4,3**	4,3	4,3
Työ- ja valmennuspalveluja käyttävien nuorten lukumäärä	233	250	**250**	250	250
- nuorten sijoittumis-%	51	50	**50**	50	50
Kirjasto- ja tietopalvelut					
Kävijämäärä	1 000 000	1 000 000	**1 000 000**	1 000 000	1 000 000
Lainaukset/asukas (kpl)	16	16	**16**	16	16
Kirjaston toimintaan osallistuvat	17 500	17 500	**17 500**	17 500	17 500

Wellamo-opisto					
Tuntimäärä	46 256	46 000	**47 000**	47 000	47 000
Kaupunkiympäristön palvelualue	**TP 2025**	**TA 2026**	**TA 2027**	**TS 2028**	**TS 2029**
Kaupunkitekniikka					
Kadut (km)	689	698	**700**	701	712
Erilliset kevyen liikenteen väylät (km)	162	169	**170**	172	175
Hoidetut puistot ja viheralueet (ha)	715	780	**801**	805	759
Leikkipuistot ja leikkialueet (kpl)	156	143	**137**	132	131
Katupuut (kpl)	10 200	10 300	**10 503**	10 553	9 860
Kaupungin omistamat metsät (ha)	6 890	6 954	**7 000**	7 000	7 000
Kaupunkisuunnittelu					
Kaupungin asemakaavoitettu alue yhteensä (ha)	9 819	9 860	**9 930**	10 000	10 000
Asemakaavoitettu asumisen k-ala, kem/v	31 851	40 000	**35 000**	35 000	35 000
Kaupungin maanomistus yht. (ha)	13 203	13 320	**13 350**	13 390	13 430
Maanostot (ha/v)	116	50	**40**	40	40
Maanvuokrasopimukset yhteensä (kpl)	5 292	5 275	**5 330**	5 390	5 460
Tonttien luovutus (kpl/v)	27	40	**45**	70	80
Rekisteröidyt kiinteistöt (kpl/v)	458	450	**450**	450	450
Rakennuspaalutukset (kpl/v)	105	105	**120**	150	150
Asuntotoimen hallinnoimat vuokra-asunnot (kpl)	6	5	**5**	5	4
Rakennus- ja ympäristövalvonta					
Käsitellyt rakentamislain mukaiset luvat (kpl)	637	900	**650**	700	700
joissa lupamaksun suuruus < 1000 € (kpl)	-	-	**480**	520	520
joissa lupamaksun suuruus 1000–10000 € (kpl)	-	-	**150**	160	160
joissa lupamaksun suuruus > 10 000 € (kpl)	-	-	**20**	20	20
Suoritetut katselmukset (kpl)	1 337	1 800	**1 300**	1 200	1 200
Jatkuvan valvonnan vireille tulleet kohteet (kpl)	-	-	**60**	60	60
Jatkuvan valvonnan toimenpiteet (kpl)	-	-	**165**	165	165
Elintarvikevalvontakohteet (kpl)	1 061	1 033	**1 020**	1 050	1 050
Elintarviketarkastukset (kpl)	424	350	**400**	440	440
Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset (kpl)	197	150	**150**	150	150
Viranomaisnäytteet ja mittaukset (kpl)	270	300	**300**	300	300
Terveydensuojeluvalvontakohteet (kpl)	527	520	**520**	520	520
Terveydensuojelun tarkastukset (kpl)	171	150	**150**	150	150
Terveydensuojelulain mukaiset ilmoitukset (kpl)	60	60	**60**	60	60
Tupakan ja nikotiininesteiden myyntilupahakemukset (kpl)	13	17	**15**	15	15
Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemukset (kpl)	6	16	**10**	10	10
Eläinsuojelutarkastukset (kpl)	165	180	**180**	200	200
Eläinlääkärikäynnit virka-aikana (kpl)	3 478	3 500	**3 500**	3 500	3 500
Eläinlääkärikäynnit päivystysaikana (kpl)	195	1 200	**1 200**	1 200	1 200
Ympäristönsuojelulain mukaiset lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintikohteet (kpl)	99	96	**100**	105	110
Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset (kpl)	32	18	**35**	35	35
Luonnonsuojelualueet kaupungin omistuksessa (ha)	941	995	**1 071**	1 295	1 496
Luonnonsuojelualueiden osuus kaupungin pinta-alasta (%)	2,1	2,1	**2,3**	2,8	3,2
Hoitokalastussaalis (tonnia)	92	125	**125**	125	125
Saapuneet jätehuoltomääräyksistä ja -taksasta tehdyt poikkeamishakemukset /poikkeamispäätökset (kpl)	632/654	2 500/800	**2 000/1 500**	1 000/1 500	1 000/1 500
Kompostointi-ilmoitukset (rakennukset kpl)	3 675	4 000	**26 000**	8 000	8 000
Omatoimisen lietteen käsittelyilmoitukset (ilmoitukset kpl)	9	10	**40**	150	200